

Nr 18.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.; given Stockholms slott den 29 januari 1915.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till:

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;
- 7) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 8) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 9) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 10) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 11) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 12) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; och
- 13) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag
till
Lag
om äktenskaps ingående och upplösning.

Häri genom förordnas som följer:

1 KAP.

Om trolovning.

1 §.

Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

2 §.

Dör en av de trolovade, äge den efterlevande återfå de gåvor, han givit den andre för äktenskapets skull, och ändock behålla vad han fått.

Brytes trolovning, äge en var av de trolovade återfå sina gåvor. Bär den ene huvudsakligen skulden, have han dock ej den rätt nu är sagd.

3 §.

Har kvinnan under trolovningstiden blivit hävdad av mannen; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligen skadestånd.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast för förlust till följd av åtgärd, som han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under tjuguettt år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om hävdande ej ägt rum.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme sin talan inom ett år från trolovningens upplösning. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

1 §.

Man under tjuguettt år eller kvinna under aderton år må ej träda i äktenskap utan Konungens tillstånd.

2 §.

Den, som är under tjuguettt år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren, eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

Hava föräldrarna vunnit separation eller är deras äktenskap upplöst, vare allenast den av föräldrarna giftoman, som har vårdnaden om barnet. Samma lag vare med avseende å barn utom äktenskap.

3 §.

Ej må den, som är omyndig förklarad, ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

4 §.

Vägras samtycke i fall, som i 2 eller 3 § avses, äge rätten, på ansökan, tillåta äktenskapet, om skäl till den vägran prövas ej vara för handen.

5 §.

Ej må den träda i äktenskap, som är sinnessjuk eller sinnesslö.

6 §.

Den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, eller med könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

7 §.

Äktenskap vare förbjudet mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra, samt mellan syskon.

8 §.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej utan Konungens tillstånd ingås.

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

10 §.

Ej må någon träda i nytt gifte, så länge det tidigare äktenskapet består.

11 §.

Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre hon icke är havande från tiden före upplösningen eller tio månader förflutit, sedan sammanlevnaden med mannen upphörde.

3 KAP.

Om lysning.

1 §.

Till äktenskap skall lysas i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas.

Lysning skall av bägge de trolovade sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna.

2 §.

1 mom. Är mannen kyrkobokförd i annan svensk församling än i 1 § sägs, skall han, då lysning sökes, förete intyg om vad kyrkoböckerna i hans församling innehålla angående hans behörighet att ingå äktenskapet (*äktenskapsbetyg*).

Trolovad, som varken är eller bör vara kyrkobokförd i svensk församling, skall förete det motsvarande intyg av utländsk registerförare han kan anskaffa.

2 mom. Innehålla ej kyrkoböckerna eller intyg, varom i 1 mom. är sagt, upplysning om trolovads ålder, har han att annorledes förebringa utredning därom. Är trolovad i den ålder, att han enligt 2 kap. 1 § ej äger ingå äktenskapet utan Konungens tillstånd, skall han styrka att sådant tillstånd givits.

3 mom. Äger trolovad, enligt 2 kap. 2 eller 3 §, ej ingå äktenskapet utan föräldrars eller annans samtycke, skall han visa att sådant samtycke givits eller att rätten jämlikt 2 kap. 4 § tillåtit äktenskapet.

4 mom. Är anledning antaga att trolovad är sinnessjuk eller sinnesslö, eller har trolovad varit sinnessjuk inom de tre sista åren, skall han med läkarintyg styrka att sinnessjukdom eller sinnesslöhet icke kan hos honom påvisas.

5 mom. Trolovad skall, där han är känd för fallandesot, förete läkarintyg att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas, men eljest avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, såvitt honom är veterligt, icke är behäftad med fallandesot.

Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning med avseende å trolovad, som visar Konungens tillstånd att utan hinder av sjukdom, varom fråga är, ingå äktenskapet.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, så vitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade eller besvägrade, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. C §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

7 mom. Det åligger en var av de trolovade att i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han förut ingått äktenskap.

Har trolovad förut ingått äktenskap, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att äktenskapet blivit genom makens död eller annorledes upplöst, skall han styrka att så skett.

8 mom. Har kvinnan varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att hinder till följd av stadgandet i 2 kap. 11 § ej föreligger, skall hon styrka att sådant hinder ej möter.

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast lysning, vari de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist utsättas; och varde lysningen genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

4 §.

Menar någon att hinder mot äktenskapet möter, anmäle och styrke det hos prästen.

5 §.

Är lysning fullbordad, och har ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos prästen anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunnigt, give han, när det åskas, de trolovade intyg om lysningen och att hinder för äktenskapets ingående ej möter (*lysningsbevis*).

6 §.

Är trolovad dödligt sjuk, eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, må äktenskapet ingås utan att lysning föregått.

7 §.

Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas, med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås.

Den, som utfärdat äktenskapsbetyg, skall ombesörja att kungörelse därom varder nästa söndag i kyrkan uppläst, därvid angives ej mindre bägge de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist än ock varest hinder mot äktenskapet må anmälas.

8 §.

Närmare bestämmelser angående intyg och försäkran, varom i detta kapitel är sagt, meddelas av Konungen.

4 KAP.

Om vigsel.

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:

inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarar dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

3 §.

Till vigsel inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig viga än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas vigsel av därtill behörig präst inom samfundet.

4 §.

Med borgerlig vigsel må äktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrklig vigsel eller ej.

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse och, på landet, kronofogden ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må vigsel ej ske, med mindre lysning är fullbordad; och varde vigsel ändå vägrad, om hinder mot äktenskapet är vigselförrättaren kunnigt. Utan lysningsbevis må ej annan viga än präst, som för kyrkoböckerna där lysning skett.

Har lysning blivit fullbordad, men är vigsel ej förrättad inom tre månader därefter eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år, må vigsel ej vidare på den lysning ske.

7 §.

Vilja de trolovade viga utan föregående lysning, efter ty i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, där vigselförrättaren ej för den församlings böcker, förete äktenskapsbetyg, som i 3 kap. 2 § 1 mom. är sagt; och skall i övrigt i fråga om villkor

för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till giftermålet samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat vigsel, give makarna ofördröjligen bevis därom. Vad vid borgerlig vigsel förekommit skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

9 §.

Vigsel vare utan verkan, om den ej förrättats av präst, som äger behörighet att viga, eller av borgerlig vigselförrättare eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket är föreskrivet; men ej skall vigsel anses ogill, förty att eljest icke så förfarits, som i 8 § är sagt, eller vigselförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lysning ej föregått.

5 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Har äktenskap slutits, ändå att däremot var hinder, som sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

För hinder, som avses i 2 kap. 10 §, äge dock återgång ej rum, där det tidigare äktenskapet är upplöst utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vare pliktig yrka äktenskapets återgång; och må talan därom föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 13 häft. (Nr 18.)

2 §.

Var make vid vigseln sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader från det sjukdomen blev botad, vare sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid vigseln ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, så framt han väcker talan inom sex månader från det han fick sådan kunskap och sist inom tre år från vigseln; dock att talan om återgång för sinnessjukdom ej må anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid vigseln befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;

2. om han av misstag låtit sig viga vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid vigseln led av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanför till äktenskap;

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskapets ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, där ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmäles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall väckas, sedan tre år förflutit från vigseln.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, där maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittosamt skede, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

4 §.

I fråga om verkan av återgång skall, där ej nedan är annorlunda stadgat, vad om äktenskapsskillnad är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid vigseln infört i boet eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit den makes enskilda.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid vigseln i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Vinner make återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat, vid talans förlust framställas i målet om återgång.

7 §.

Efter återgång vare makarna ej pliktiga försörja varandra.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, där mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

9 §.

Upplöses genom makes död äktenskap, som jämlikt 1 § bort gå åter, skall, så framt yrkande därom göres sist vid bodelningen, boet så delas, som hade återgång skett.

Samma lag vare, där äktenskap, som jämlikt 2 eller 3 § kan dömas att återgå, genom döden upplöses och tillämpning av nyss sagda regler

äskas av den efterlevande maken, om han ägde vinna återgång, eller av annan bodelägare, om den avlidne hade sådan rätt och han förde talan om återgång eller intill sin död befann sig i sådant tillstånd, som i 2 § eller 3 § 1 sägs.

Efterlevande make, som vid andra makens död ägde vinna återgång av äktenskapet, njute, där han sist vid bodelningen det yrkar, skadestånd efter de i 6 § givna regler.

Hade äktenskap bort gå åter för hinder, som sägs i 2 kap. 10 §, och dör den omgifte, skall rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk förmån, som är tillagd efterlevande make, där ej annat av omständigheterna framgår, anses tillkomma maken i första giftet.

6 KAP.

Om separation och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

Ej må dock separation på grund av sådan överenskommelse beviljas, utan att medling mellan makarna ägt rum efter ty i 7 kap. 8 § sägs.

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation, där ej med hänsyn till den makes eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad, där ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

3 §.

Hava makar efter vunnen separation levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter upptagen, varde på talan av endera dömt till äktenskapsskillnad.

4 §.

Där makar utan dom å separation på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskapsskillnad; dock må ej till skillnad dömas, där blott ena maken vill skiljas och med hänsyn till den makes förhållande eller andra särskilda omständigheter äktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

5 §.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

6 §.

Är ena maken borta, och vet man ej att han inom de tre sista åren varit vid liv, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad, så framt han anställer talan därom inom sex månader från det han fick kunskap om den nya vigseln.

8 §.

Bryter ena maken äktenskapet med hor, eller övar han annan straffbar otukt, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad, där han ej varit delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

9 §.

Har make, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, med vetenskap eller misstanke därom genom könsumgänte utsatt andra maken för

fara att bliva smittad, äge denne vinna skillnad i äktenskapet, utan så är att han med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Dock må ej dömas till skillnad, med mindre talan därom anställes inom sex månader från det maken fick veta att han blivit utsatt för smittofara, ej heller där maken ej blivit smittad och sjukdomen, när talan anställes, ej längre är i smittosamt skede.

10 §.

Stämplars ena maken mot den andres liv, eller förövar han grov misshandel mot andra maken, äge den make rätt till skillnad i äktenskapet; instämme dock vid talans förlust maken inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år, sedan den begicks.

11 §.

Är ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Har ena maken blivit dömd till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, där ena maken blivit av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken förty vill skiljas.

För straffdom må dock skillnad ej äga rum, där andra maken varit delaktig i brottet eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, efter ty nu är sagt, instämme andra maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och sist inom tre år, sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

12 §.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, där rätten finner synnerliga skäl därtill föranleda.

13 §.

Är ena maken sinnessjuk; har sjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skäligen förhoppning om den sjukens varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad.

14 §.

När till separation blivit dömt, skall boet skiftas. Om sådant skifte samt om påföljd av underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning av enskild och samfälld egendom intill dess skifte sker skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om boskillnad är i nämnda hänseenden stadgat för makar, som vunnit boskillnad; och äge å makar, som vunnit separation, jämväl tillämpning vad i samma lag för det fall, att boskillnad sökts, finnes föreskrivet om samfälld egendoms avskiljande från boet, om undanskiftande för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Erfordras för skiftet att boet upptecknas, meddele rätten eller domaren, där endera maken det äskar, förordnande för magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjänt eller annan lämplig person att utan dröjsmål förrätta uppteckning av boets tillgångar och skulder. Det åligger makarna att under edsförpliktelse redligen uppgiva allt som till boet hör, och skall beträffande makes skyldighet att edfästa bouppteckningen vad i lagen om boskillnad är i sådant hänseende stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i lagen om boskillnad stadgas om utmätning för gäld skall intill dess skifte sker lända till efterrättelse; dock att för gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, ej må utmätas annan egendom än den, varöver hustrun ägde råda, när separationen beviljades.

15 §.

Efter dom å separation råde hustrun sitt gods själv, med den inskränkning, som av stadgandena i 14 § föranledes; och vare all egendom, som make efter domen genom arv, gåva, testamente eller annorledes förvärvar, så ock all gäld, som make därefter gör, ansedd såsom hans enskilda.

16 §.

Hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter dom å separation förvärvar, betala under äktenskapet därförut gjord gäld, utan så är att hon själv ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres av böter eller skadestånd för brottslig gärning. För gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, vare hon ansvarig allenast med egendom, varöver hon ägde råda, när separationen beviljades.

17 §.

Har boskillnad blivit beviljad, äge bestämmelserna i 14—16 §§ ej tillämpning.

18 §.

Varder enligt 2 § första stycket dömt till separation, och är boet ringa, äge rätten, på yrkande av den make, som vinner separation, förordna att han må vid skiftet från samfällda boet uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, ändå att därigenom den andres lott skulle lida inskränkning.

19 §.

Å makar, som blivit i äktenskapet skilda, skall vad i 14 och 16 §§ är stadgat för makar, som vunnit separation, äga motsvarande tillämpning, så framt ej förut blivit dömt till boskillnad eller separation.

20 §.

Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, njute denne skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.

21 §.

Ändå att makar vunnit separation, åligge en var av dem att efter sin förmåga och den andres behov bidra till dennes tillbörliga underhåll; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till separationen, den andre ej förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

22 §.

Varda makar skilda i äktenskapet, och finnes den ene efter skillnaden bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, äge rätten ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter ty med avseende å hans förmåga

samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag må likväl ej tillerkännas make, som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Träder den berättigade i nytt gifte, skall bidrag ej vidare utgå.

Anspråk på underhållsbidrag till fränskild make skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsålet.

23 §.

När separation eller äktenskapsskillnad meddelas, förordne rätten tillika, vilken av makarna skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under ena makens vårdnad, huru de skola fördelas mellan makarna. Äro makarna ense, give rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, så framt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter ty med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär ena maken huvudsakligen skulden till separationen eller skillnaden, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill.

Innan förordnande, som nu är sagt, meddelas, varde, när anledning därtill förekommer, yttrande inhämtat från barnavårdsnämnden.

Make, som ej har vårdnaden om barnen, må ej betagas tillfälle till umgänge med dem, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Nöjes han ej åt vad andra maken härutinnan bestämmer, skilje rätten dem emellan.

24 §.

Under separation eller efter äktenskapsskillnad åligge makarna att var efter sin förmåga deltaga i kostnaden för barnens underhåll. Där make ej fullgör sin skyldighet genom underhåll av barn, som står under hans vårdnad, vare han pliktig utgiva underhållsbidrag.

25 §.

Utän hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes eller barns underhåll eller angående vårdnaden om barnen äge rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det; dock att underhållsbidrag till fränskild make ej må utdömas, så framt talan därom förut blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp.

26 §.

Hava makar med avseende å förestående separation eller äktenskapskillnad träffat avtal om skifte av boet eller vad med skiftet äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes eller barns underhåll, vare det gällande.

Avtal, som ej under separation slutits, må likväl, så vida det är uppenbart obilligt för ena maken, på hans talan av rätten jämkas. Sådant klander skall vid talans förlust väckas sist i skillnadsmålet, där äktenskapskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest sist inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades.

Vad makar avtalat om bidrag till barns underhåll utgöre ej heller i något fall hinder för rätten att, på endera makens yrkande, annorledes förordna därom, så framt avtalet är uppenbart stridande mot barnens bästa eller förhållandena blivit väsentligt ändrade.

Under separation må ej makarna mellan sig sluta avtal i annat ämne än nu är sagt, ej heller ena maken bortgiva något till den andre.

27 §.

Flytta makar, som vunnit separation, åter samman, förfalle verkan av separationen utom beträffande frågor, om vilka i 14—16 §§ är stadgat.

7 KAP.

Om rättegång i äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål om återgång av äktenskap, separation och äktenskapskillnad, så ock mål, däri tvisten är huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra.

2 §.

Fråga huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra må ej bliva föremål för särskild rättegång annorledes än såsom tvist dem emellan, men må eljest komma under prövning när helst någons rätt är av frågan beroende.

3 §.

För sinnessjuk eller sinnesslö föres i äktenskapsmål talan av förmyndaren.

4 §.

Äktenskapsmål instämnes till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där mannen och kvinnan sist haft gemensamt hemvist eller, om de ej här haft sådant, där kärandens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist eller, om ingendera här har sådant, där de sist haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla separation enligt 6 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 3 eller 4 §, göre ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller skillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

5 §.

Äger svaranden ej känt hemvist inom riket, och har upplysning ej kunnat vinnas, var han uppehåller sig, må stämningen delgivas på sätt i 11 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken sägs, ändå att fall ej är för handen, som där avses.

Har svaranden gjort anmälan i enlighet med bestämmelserna i tredje och fjärde styckena av sagda paragraf, äge dock vad nu är sagt ej tillämpning.

6 §.

Rätten må, där part det begär, förordna att äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar.

7 §.

Uteblir svarande, som behörigen erhållit del av stämningen, och visar ej laga förfall, äge rätten ändock företaga målet till avgörande. Varder mål sålunda avgjort, skall vad i 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken sägs om återvinning ej i något fall äga tillämpning.

8 §.

Visas ej, när mål om separation jämlikt 6 kap. 1 § förekommer till handläggning, att medling mellan makarna företagits av präst inom svenska kyrkan eller inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning och som makarna eller endera tillhör, eller av häradshövding eller magistratsledamot eller av annan person, som av häradshövdingen eller borgmästaren förordnats, skall målet för beredande av tillfälle till medling uppskjutas till annan dag. Har medling ej skett före den sålunda bestämda dagen, äge vidare uppskov ej rum, med mindre båda makarna det äska.

Annat mål om separation skall ock, där ej vid målets första handläggning visas att medling företagits efter ty i föregående stycke är sagt, för beredande av tillfälle till medling uppskjutas, så framt ej makarna bo avlägset från varandra eller målet av annan särskild orsak finnes icke böra för sagda ändamål uppehållas. Rätten förordne lämplig person till medlare; och varde makarna av medlaren kallade att sammankomma inför honom. Hörsammias ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

9 §.

Rätten har att sörja för fullständig utredning och äger för sådant ändamål införskaffa erforderlig bevisning. Ej vare parts erkännande av viss omständighet gällande, där det ej styrkes av annan bevisning. Ed må ej bjudas.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande särskilda, i sammanhang med huvudsaken förekommande frågor, om vilka parterna kunna träffa avtal.

Har rätten förordnat att part skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde, där så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgåldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

10 §.

När mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapsskillnad är anhängiggjort, äge rätten eller domaren, där endera maken det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande efter ty i 6 kap. 14 § andra stycket är sagt.

11 §.

Ej må på grund av makes sinnessjukdom eller sinnesslöhet dömas till återgång av äktenskap eller till äktenskapsskillnad, med mindre läkarintyg angående sjukdomen blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av Konungen.

12 §.

I mål om återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter ty skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande, barnens vård och bidrag av ena maken till den andres eller barnens underhåll. Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i det gemensamma hemmet; och äge den make innehava makarnas gemensamma bohag, där ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. Bestämmelse, som sist är sagt, skall, där till återgång, separation eller skillnad dömes, gälla till dess skifte sker.

Beslut, varom i denna paragraf är sagt, kan när som helst av rätten återkallas. Beslutet må överklagas i samma ordning som slutligt utslag men gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet lika som laga kraft ägande dom.

13 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapsskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, där det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

14 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i äktenskapsmål föres genom besvär.

15 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda separationsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

8 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då enligt denna lag tid skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Könssjukdom skall anses vara i smittosamt skede, så länge symtom å smittosamhet förefinnas eller förnyat framträdande av sådana symtom är att befara.

3 §.

Anteckningar om äktenskaps ingående och upplösning skola göras i kyrkoböckerna enligt de föreskrifter Konungen giver.

4 §.

Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap är särskilt stadgat.

Förslag

till

Lag

om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1916.

2 §.

Genom nya lagen upphävas:

1—7 kap., 10 kap. 7 § och 12—15 kap. giftermålsbalken;

15 och 16 kap. kyrkolagen;

förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte;

förordningen den 27 april 1810 angående äktenskapsskillnader;

förordningen den 20 januari 1863 angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare;

lagen den 1 juli 1898 om bodelning vid äktenskapsskillnad, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet;

lagen den 6 november 1908 om äktenskaps ingående;

lagen den 10 juni 1910, innefattande vissa bestämmelser om styrkande av hinderlöshet till äktenskap;

8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken;

10 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill, där ej här nedan annorledes stadgas;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Har, innan nya lagen trätt i kraft, man hävdad sin fästekvinna eller hävdad kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönska-läge, därå sedan fästning följt, skall i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfäst eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

Vill någon mot äktenskap göra gällande hinder på grund av förbindelse, som nu är sagd, och har ej förbindelsen blivit av rätten stadfäst eller mannen låtit kyrkotaga kvinnan såsom sin fästekvinna, skall i avseende därå tillämpas vad äldre lag stadgar om jäv mot äktenskap.

5 §.

Är lysning fullbordad före den dag, då nya lagen trätt i kraft, må vigsel på den lysning ske inom tre månader, räknade från sagda dag, eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år.

6 §.

Mål om återgång av äktenskap, som äro anhängiga när nya lagen träder i kraft, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag. Går äktenskapet åter, skall i fråga om verkan därav äldre lag lända till efterrättelse.

Väckes efter det nya lagen trätt i kraft talan om återgång av äktenskap, som dessförinnan är slutet, må ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes enligt både nya lagen och äldre lag. Sker återgång, gälle beträffande makes rätt i boet och skyldighet att gälda skadestånd vad i äldre lag stadgas, men skall i övrigt beträffande återgångens verkningar nya lagen tillämpas.

7 §.

Mål om äktenskapsskillnad eller skillnad till säng och säte, som äro vid domstol anhängiga när nya lagen träder i kraft, så ock ansökningar om äktenskapsskillnad, som då äro beroende på Konungens prövning, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

Hava makar undergått sådana varningsgrader, som i 14 kap. 1 § giftermålsbalken sägs, må, även efter det nya lagen trätt i kraft, skillnad jämlikt äldre lag sökas hos Konungen.

Fråga om verkan av skillnad, som enligt äldre lag meddelas, varde efter den lag bedömd.

Sker jämlikt nya lagen äktenskapsskillnad av orsak, som inträffat före det nya lagen trätt i kraft, må ej dömas till skadestånd jämlikt 6 kap. 20 §, men gälle vad i äldre lag stadgas om förverkande i vissa fall av rätt i boet.

8 §.

I stället för vad 5 kap. 1 § giftermålsbalken och 8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken innehålla samt med ändring av bestämmelserna i 7 § av sistnämnda kapitel stadgas:

1. Barn, som är avlat i äktenskap eller vars föräldrar efter avlelsen ingått äktenskap med varandra, är äkta barn, ändå att föräldrarna voro så besläktade eller besvägrade med varandra, att äktenskapet måste återgå, eller endera av dem var gift med annan.

Vad sålunda är stadgat skall tillämpas även med avseende å äktenskap, som består då nya lagen träder i kraft men kan dömas att återgå på grund av hinder, som nyss är sagt.

Barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter barnets avlelse ingått trolovning med varandra, är äkta barn. Har trolovning slutits, ehuru mot äktenskap var hinder som nyss är sagt, vare barn, som därefter avlats, likväl äkta, om föräldrarna eller en av dem var i god tro.

2. Avlar man barn med sin trolovade eller i lönskaläge, därå sedan trolovning följer; upplöses trolovningen genom mannens död och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, där hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som i boet sitter eller hos rätten eller domaren, skälig andel av hans kvarlätenskap, dock ej utöver hälften därav.

9 §.

Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses upphäva:
kungl. breven den 24 januari 1745 och den 28 augusti 1754 an-
gående fånges giftermål;

kungl. kungörelsen den 6 augusti 1894 angående vissa skyldigheter,
som åligga föreståndare för församling av främmande kristna trosbekän-
nare; samt

lagen den 14 oktober 1898, innefattande tillägg till 15 kap. 18 §
kyrkolagen.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 1 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vilja man och kvinna göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvenne vittnen upprätta, innan vigsel sker; omyndig tage och förmyndarens samtycke, på sätt nyss är sagt. Ej må förord göras om annat än makarnas giftorätt eller förvaltningen av hustruns enskilda egendom. Förord må ej heller göras till förfång för dem, som bättre rätt till någonderas egendom å den tid hava. Äktenskapsförord skall öppet ingivas till rätten i den ort, där makarna hava sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad sedan vigsel skett, och låte rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskriven är, då skall förord inom sagda tid hos rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarna till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingivet, med bevis av rätten i vigningsorten, att det där företett varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagt är; vare det kraftlöst. Var som begär, åge att hos rätten undfå del av äktenskapsförord.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 2 §, 19 kap. 4 §, 20 kap. 1, 3 och 4 §§ samt 22 kap. 1 § ärvdabalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

11 KAP.

2 §.

Nu vill en eller flera och icke alla arv skifta; have den vitsord, som skifta vill.

Har efterlevande make med annan träffat förening som i 1 § sägs, och ingår maken nytt äktenskap, äge en var av dem erhålla skifte, oavsett vad de sig emellan överenskommit.

19 KAP.

4 §.

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd. Är det hustru, och varder annan än mannen förordnad till förmyndare, lände det ej till inskränkning i mannens målsmanskap.

20 KAP.

1 §.

Fader vare sina barns rätte förmyndare.

Dör modern, och går han i annat gifte, tage nästa modernefränders råd i de mål, som barnens välfärd angå. Har ej bodelning efter

tidigare giftet blivit verkställd, tråde han från förmynderskapet, till dess sådan delning skett.

3 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de separation eller äktenskapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem; och skall vad i 1 och 2 §§ sägs om skyldighet för fader eller moder, som går i annat gifte, att frånträda förmynderskapet äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Äro både fader och moder döda; vare då den barnens förmyndare, som de med tvägg manna vittne eller skriftligen därtill nämnt hava, och tage han domarens bevis därå.

Nu hava de ej någon nämnt, vare då den förmyndare, som skyldast och därtill fallen är; och give han domaren till känna vid nästa rättegångsdag, att han det förmynderskap tillträtt.

22 KAP.

1 §.

Nu är förmyndare lagligen nämnd; underrätte sig då noga om den omyndigas arv i löst och fast. Är det ej upptecknat; låte det genast ske, som förr sagt är, och värde han barnagodset som sitt eget, eller gälde skadan.

Går den omyndigas fader eller moder i nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter tidigare giftet, drage förmyndaren därom försorg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Är dessförinnan god man förordnad för hustru enligt förutvarande lydelsen av 19 kap. 4 § ärvdabalken, vare så ansett, som vore han hennes förmyndare.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

10 KAP.

8 §.

Är trolovning bruten, och uppkommer därav tvist emellan mannen och kvinnan, döme rätten i den ort, där kvinnan har sitt hemvist, evad hon är kärke eller svarande. Vill hon söka honom vid den rätt, där under han jämlikt 1 § lyder, have ock lov därtill.

29 §.

Anhängiggöres vid underrätt mål, som rätten ej är behörig att upptaga, skall den, evad invändning göres eller icke, visa målet från sig i de fall, att

1. målet är av beskaffenhet att böra av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt upptagas, eller ock enligt lag eller särskild författning bör omedelbart av skiljemän prövas, eller

2. målet bör upptagas av viss underrätt, som ensam är behörig att det slag av mål handlägga, eller

3. mål, som blivit vid häradsrätt anhängiggjort, må allenast av rådstuvurätt upptagas, eller

4. tvist är om fast egendom efter ty i 14 eller 19 § sägs, eller

5. målet är äktenskapsmål, eller tvist är om giftorätt i bo efter den, som död är, eller om rätt till hans kvarlåtenskap eller andel däri på grund av arv eller testamente, eller om arvskitte eller jämkning däri, eller

6. tvist är om utmätt lös egendom eller giltighet av lösöreköpsavhandling och den tvist enligt lag skall handläggas vid rätten i den ort, där godset finnes, eller

7. fråga, varom i målet tvistas, är av beskaffenhet att kunna utan föregående stämning upptagas vid domstol, eller

8. fråga är om ansvar eller annan påföljd för brott.

13 KAP.

1 §.

Nu vill kärende eller svarande jäva domaren; göra det beskedligt, och döme domaren själv om det jäv. Dessa äro laga jäv: Om domaren är med part i den skyldskap eller det svågerlag, som i 2 kap. 7—9 §§ av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, eller om han med part är syskonbarn eller i svågerlag i ty, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar: eller är domaren parts vederdeloman, eller uppenbare! ovän: eller äger domaren, eller hans skyldemän, som nu nämnda äro, i den saken del, eller kunna de någon synnerlig nytta eller skada därav vänta: eller haver han i annan rätt i samma sak domare varit, eller förr varit fullmäktig däri, eller vittnat, eller förut såsom betjänt i någon rätt, eller hos Konungens befallningshavande, något slut fattat, som den saken rörer: eller haver han själv en lika sak i annan rätt. Vet domaren, att sådant jäv emot honom är, ändå att parten ej är därom kunnig; tråde självmant ifrån rätten. Söker endera parten, sedan rättegång anhängig är, sak med domaren, eller tillfogar honom något med ord eller gärning, i uppsåt att honom därmed jävig göra; det skall ej för jäv räknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Härigenom förordnas, att 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 skall hava följande ändrade lydelse:

Dessa äro laga jäv: om lantmätare eller god man är med någon av delägarne i den skyldskap eller det svågerlag, som i 2 kap. 7—9 §§ av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, eller med delägare är syskonbarn eller i svågerlag, i ty att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar; eller om lantmätare eller god man är endera delägarens vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om lantmätare eller god man själv är delägare, eller någon av dem eller deras förenämnde skyldemän eljest kan av förrättningen vänta nytta eller skada; eller om lantmätare eller god man såsom ledamot i ägodelningsrätten deltagit i åtgärd eller beslut, som förrättningen rör.

Söker delägare, sedan lantmäteriförrättning börjad är, sak med lantmätare eller god man, eller tillfogar delägare lantmätare eller god man något med ord eller gärning i uppsåt att honom därmed jävig göra, det skall ej för jäv räknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

15 KAP.

21 §.

Fader eller moder, som tvingar son eller dotter till giftermål, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Tvingar någon eljest annan till giftermål; dömes till straffarbete i högst sex år.

Brott, som nu är sagt, må ej till bestraffning åtalas, där ej på grund av tvånget blivit dömt till återgång av äktenskapet.

22 KAP.

8 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnesförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas att återgå; straffes med fängelse i minst ett år eller straffarbete i högst fyra år.

Bedrager man, vilken fyllt tjuguet år, genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Avgiver någon emot bättre vetande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till utredning angående frihet från äktenskapshinder; dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar utsagan innan vigsel sker, till böter.

21 §.

Brott, som i 2 § 4 mom., 8 § 2 mom., 12 §, 13 § 1 mom., 19 och 20 §§ omförmälas, må ej åtalas av annan än målsägande; ej heller brott, varom i 5 § 3 mom. förmäles, där det ej skett i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Brott, varom i 13 § 2 mom. sägs, må ej åtalas av annan än målsägande, där ej någon vid försäljning eller annan föryttring av livsmedel avyttrat ont för gott, mängt för omängt eller det, varuti han vetat fel vara, utan att sådant uppenbara.

Brott, som i 10 § sägs, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

Brott, som i 8 § 1 mom. omförmäles, må ej åtalas, där ej av anledning, varom fråga är, blivit dömt till återgång av äktenskapet.

Ej må brott, som i 11 och 14 §§ sägs, åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till åtal angivits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag

om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Med upphävande av 18 § andra stycket i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning förordnas härigenom som följer:

Viger särskilt förordnad vigselförrättare, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, eller präst i främmande trossamfund, då laga hinder mot äktenskapet möter eller utan att lysning eller annat kungörande i stadgad ordning föregått, eller åsidosätter han eljest vad honom i egenskap av vigselförrättare åligger; dömes till fängelse i högst sex månader eller böter, högst ett tusen kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag**om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående.**

Häri genom förordnas som följer:

Vill någon klaga över beslut angående lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat eller företagande av vigsel, må han anföra besvär, där beslutet meddelats av präst inom svenska kyrkan, hos domkapitlet, där det givits av borgerlig vigselförrättare, hos Konungens befallningshavande och, där det meddelats av myndighet utom riket eller av kabinetssekreteraren i utrikesdepartementet, hos Konungen i vederbörande statsdepartement. Över domkapitlets eller Konungens befallningshavandes beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, som vid talans förlust skola ingivas eller insändas till vederbörande statsdepartement sist å trettionde dagen från det klaganden erhöll del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts
regeringsrätt.**

Härigenom förordnas, att 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall hava följande ändrade lydelse:

Mål om antagande av släktnamn;

mål om kyrkobokföring, lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat, företagande av vigsel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag

om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723.

Härigenom förordnas, att § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723 skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2, 3, 4, 7 och 8 §§, 2 och 3 kap. samt 5 kap. 2 och 4 §§ i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 KAP.

2 §.

Vill utländsk undersåte inför svensk myndighet träda i äktenskap, varde hans rätt att äktenskapet ingå prövad efter lagen i den stat, han tillhör. Är enligt den lag medgivet, att lagen å annan ort i sagda avseende tillämpas, må sådan lag i stället lända till efterrättelse.

Ej må dock i något fall utländsk undersåte, som är gift, inför svensk myndighet ingå äktenskap; ej heller må äktenskap slutas mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra eller äro syskon eller av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

3 §.

Intyg att svensk undersåte, som vill träda i äktenskap inför utländsk myndighet, enligt svensk lag äger det äktenskap ingå, må ej av svensk myndighet utfärdas, innan sökandens avsikt blivit offentligen kungjord.

Närmare föreskrifter, huru sådant intyg må erhållas, så ock bestämmelser, huru utländsk undersåte, som vill inför svensk myndighet träda i äktenskap, må styrka, att hinder mot äktenskapets avslutande ej är för handen, varda av Konungen meddelade.

4 §.

Vad svensk lag stadgar i fråga om lysning till äktenskap, så ock i övrigt om formen för äktenskaps avslutande, skall äga tillämpning även för det fall att utländsk undersåte vill inför svensk myndighet här i riket träda i äktenskap.

Innehåller främmande stats lag föreskrift om lysning för det fall att undersåte i den stat vill ingå äktenskap utom sitt hemland, äger Konungen förordna, att giftermål inför svensk myndighet ej må ske, innan visat varder att sådan lysning ägt rum eller att behörig myndighet i den främmande staten från den lysning meddelat befrielse. Ej må dock sådan lysnings försummande här föranleda giftermålets ogiltighet, ändå att den påföljd är i den främmande statens lag stadgad.

7 §.

Giftermål, som i främmande stats tjänst anställd diplomatisk eller konsulär ämbetsman å utrikes ort förrättat i enlighet med lagen i sagda stat, vare här i riket gällande, såframt varken mannen eller kvinnan var undersåte i den stat, å vars område giftermålet skett, samt sistnämnda stat icke förvägrat ämbetsmannen att giftermål förrätta.

8 §.

Är giftermål mellan svenska undersåtar å utrikes ort av präst inom svenska kyrkan förrättat i enlighet med svensk lags föreskrifter, vare det här för giltt hållet.

Om giftermål inför svensk myndighet utrikes i andra fall är särskilt stadgat.

2 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Väckes talan om återgång av äktenskap, som i behörig form slutits mellan utländska undersåtar; är orsak till återgång för handen enligt lagen

i den stat, makarna vid äktenskapets ingående tillhörde, eller, om de tillhörde olika stater, enligt någondera statens lag, och har Konungen förordnat, att lag, som nu är sagd, må i ty fall vinna tillämpning, ändå att orsak till återgång ej finnes enligt svensk lag, gånge äktenskapet åter. Ägde make, enligt sitt hemlands lag, för behörighet att träda i äktenskap åberopa lagen å annan ort, skall beträffande den make sådan lag vinna tillämpning, om enligt den lag orsak till återgång ej är för handen.

Är ej förordnande, varom här förut är sagt, av Konungen meddelat, må ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes jämväl enligt svensk lag.

2 §.

Ej må i något fall till återgång av äktenskap här i riket dömas av den anledning att det ingåtts i strid mot främmande lags föreskrift, att tidigare äktenskap skall, oaktat det är genom skillnad upplöst, utgöra hinder för nytt äktenskap, eller emot förbud mot äktenskap mellan dem, som äro av olika religion, eller emot äktenskapsförbud, som grundar sig å prästerligt kall eller å löfte att förbliva ogift.

3 KAP.

Om äktenskapsskillnad och separation.

1 §.

Talan om äktenskapsskillnad eller separation mellan utländska undersåtar må här i riket upptagas, om den make, mot vilken talan väckes, här har sitt hemvist. Lag samma vare, om makarna samtidigt haft hemvist inom riket, men den make, mot vilken talan väckes, övergivit den andre eller, efter det orsak till skillnad eller separation uppstått, flyttat ur riket.

Är enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, åt inländsk myndighet förbehållet, i allmänhet eller för vissa fall, att pröva talan om äktenskapsskillnad eller separation mellan sagda stats undersåtar, må ej, i strid mot dylikt förbehåll, sådan talan här i riket upptagas, med mindre fråga är om skillnad eller separation i äktenskap, som i makarnas hemland anses ej vara i behörig form avslutat.

2 §.

Skillnad i äktenskap mellan utländska undersåtar må ej beviljas, utan så är att enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, äktenskapsskillnad

må äga rum samt orsak till skillnad är för handen ej mindre enligt sagda lag än ock enligt svensk lag.

Hava makarna förut tillhört annan främmande stat, må ej för vinnande av skillnad åberopas vad som under den tid inträffat, med mindre skillnad på grund därav är medgiven jämväl enligt där gällande lag.

Vad nu är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å separation.

3 §.

Makar, som tillhöra främmande stat men hava hemvist här i riket, må, där talan om äktenskapsskillnad eller separation är anhängiggjord i deras hemland, var för sig utverka förordnande, som i 7 kap. 12 § av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, ändå att skillnad eller separation i äktenskapet ej kan här meddelas. Dock skall förordnandet upphöra att gälla, där den i makarnas hemland väckta talan varder återkallad eller ogillad eller förordnandet ej inom ett år stadfästes av behörig myndighet därstädes.

4 §.

Är av myndighet i främmande stat äktenskapsskillnad eller separation beviljad mellan undersåtar i samma stat, lände det beslut här i riket till efterrättelse.

5 §.

Har myndighet i främmande stat beviljat äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, må, med iakttagande likväl av vad i 7 § sägs, det beslut här lända till efterrättelse, under villkor

att, med motsvarande tillämpning av vad i 1 § är stadgat i avseende å svensk myndighets behörighet att upptaga talan om äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, det finnes hava tillkommit myndighet i den stat, där beslutet meddelats, att målet upptaga; samt

att orsak till skillnad varit för handen enligt lagen i den stat, makarna tillhörde.

Är beslutet meddelat av annan myndighet än domstol, må det, där fråga är om utländska undersåtar, ej lända till efterrättelse, om det av sagda anledning ej kan vinna erkännande i makarnas hemland.

Vad i denna paragraf är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å separation.

6 §.

Vill någon här i riket erhålla stadfästelse å beslut, varom i 5 § sägs, göre därom ansökan hos Svea hovrätt, och pröve hovrätten, om de i sagda paragraf stadgade villkor äro för handen. Har i ärende, varom nu är sagt, beslutet blivit stadfäst, gälle stadfästelsen såsom laga kraft ägande dom. Varder ansökan om stadfästelse avslagen, vare det ej hinder för ny ansökan.

7 §.

Såvitt angår fränskild makes rätt att träda i nytt äktenskap, må beslut om äktenskapsskillnad, varom i 5 § sägs, ej vinna tillämpning, innan stadfästelse å beslutet meddelats i den ordning, 6 § stadgar.

5 KAP.

2 §.

Fråga, som angår äktenskapsskillnad eller separation mellan makar, vilka äro undersåtar i olika stater, skall bedömas som om bägge makarna vore undersåtar i den stat, de sist gemensamt tillhört, eller, om de ej hava tillhört samma stat, i den stat, mannen tillhör.

4 §.

Gitter ej den, som väckt talan om återgång av äktenskap, om äktenskapsskillnad eller om separation, styrka innehållet av främmande lag, vilken, efter ty här förut är sagt, skall lända till efterrättelse, och är ej lagens innehåll ändå för rätten känt, må hans talan ej bifallas.

Har Konungen förordnat, huru underrättelse om innehållet av främmande lag må av rätten sökas, vare rätten, där ej lagens innehåll förut är för rätten känt, pliktig att i sådan ordning därom söka underrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Ansökningar om äktenskapsskillnad, som då äro beroende på Konungens prövning, så ock mål om skillnad till säng och säte, som då äro vid domstol anhängiga, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

Förslag

till

Lag

om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

Med upphävande av lagen den 8 juli 1904 om äktenskaps avslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet förordnas härigenom som följer:

1 §.

Konungen äger uppdraga åt svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stat att förrätta vigsel mellan svenska undersåtar eller mellan svensk undersåte och undersåte i främmande stat.

2 §.

Vigsselförrättare, som i 1 § sägs, skall, då begäran om vigsel framställes, tillse, att de trolovade äro oförhindrade att ingå äktenskap med varandra. Trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, vare pliktig att inför vigsselförrättaren förete äktenskapsbetyg; och skola de trolovade i övrigt fullgöra vad enligt lag åligger dem, som vilja erhålla lysning till äktenskap.

Har Konungen förordnat, att äktenskap ej må slutas i strid mot hinder, som är stadgat i den främmande statens lag, lände det till efterrättelse; och vare de trolovade pliktiga styrka frånvaron av sådant hinder, på sätt Konungen föreskriver.

3 §.

Fullgöra de trolovade vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej vigselförrättaren hinder mot äktenskapet möta, utfärde han genast kungörelse om äktenskapet, upptagande de trolovades fullständiga namn samt ålder, födelseort, yrke och hemvist, så ock anvisning att hinder mot äktenskapet må före viss dag anmälas hos honom. Kungörelsen skall hållas anslagen å beskickningen eller konsulatet intill nämnda dag samt, där så ske kan, på de trolovades bekostnad införas i tidning inom varderas hemort så ock, i fall någon av dem inom ett år före det begäran om vigsel framställdes haft sitt hemvist å annan ort, i tidning inom sådan ort.

Har kungörelse varit anslagen utan att hinder mot äktenskapet yppats, må vigsel ske, dock ej senare än tre månader efter det anslags-tiden utgick.

4 §.

Har lysning i laga ordning skett i svensk församling, och skall vigsel förrättas inom tre månader efter lysningstidens utgång, äge vad i 2 § första stycket sägs ej tillämpning och skall kungörande enligt 3 § ej ske.

5 §.

Då uppdrag att förrätta vigsel meddelas underordnad konsulär ämbetsman, äge Konungen anförtro åt honom överordnad diplomatisk eller konsulär ämbetsman att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

6 §.

Vistas svenska undersåtar å ort utom Europa, avlägsen från svensk beskickning eller konsulat, äge Konungen förordna svensk undersåte, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, att å den ort förrätta vigsel mellan svenska undersåtar. Är sådant förordnande meddelat, tillkommer det den diplomatiska eller konsulära ämbetsman, som Konungen därtill utser, att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

7 §.

Angående förrättande av vigsel enligt denna lag gälle vad i avseende å borgerlig vigsel är i allmänhet stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Har kungörande eller lysning skett före nämnda dag, må vigsel på det kungörande eller den lysning äga rum inom tre månader därefter.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
fredagen den 20 mars 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde ånyo lagberedningens underdåniga skrivelse den 15 september 1913, varmed överlämnats av motiv åtföljda förslag till bland annat

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning,
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning,
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken,
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken,
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 § och 13 kap. 1 § rättegångsbalken,
- 6) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen,
- 7) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall,
- 8) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående,

9) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

10) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723,

11) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, samt

12) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

Föredraganden förmådde härefter att av Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 10 oktober 1913 från domkapitlen, Stockholms stads konsistorium och hovkonsistoriet infortrade utlåtanden i ärendet numera inkommit; och anmälde föredraganden i sammanhang härmed dels en av centralstyrelsen för Allmänna svenska prästföreningen den 28 februari 1914 avlåten underdånig skrivelse, vari centralstyrelsen framställt anmärkningar mot vissa av ifrågavarande förslag, dels ock en av utrikesdepartementet den 12 mars 1914 till tillförordnade chefen för justitiedepartementet avlåten skrivelse angående önskemål, som av härvarande tyska beskickning framställts med avseende å rätten till kyrklig vigsel för medlemmar av vissa utländska trossamfund.

Föredraganden hemställde, att för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmåler, lagrådets utlåtande över ifrågavarande av lagberedningen utarbetade lagförslag måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet
A. V. Stenkula.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd lördagen den
28 november 1914.

Närvarande:

Justitieråden THOMASSON,
SVEDELIUS,
Regeringsrådet THULIN,
Justitierådet friherre LEIJONHUFVUD.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitie-
departementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den
20 mars 1914, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle,
för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler, inhämtas över av lag-
beredningen utarbetade förslag till

- 1:o lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2:o lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om
äktenskaps ingående och upplösning;
- 3:o lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4:o lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5:o lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 § och 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6:o lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och
21 §§ strafflagen;
- 7:o lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 8:o lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande
äktenskaps ingående;
- 9:o lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909
om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 10:o lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privi-
legier den 16 oktober 1723;
- 11:o lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om
vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynders-
skap; samt

12:o) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av professorn Birger Ekeberg.

Förslagen blevo nu företagna till slutlig behandling, därvid lagrådet och dess särskilda ledamöter yttrade beträffande:

Förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

Lagrådet:

Det nu till granskning framlagda förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning innebär beträffande de delar av äktenskapslagstiftningen, som därav omfattas, icke oväsentliga ändringar i hittills gällande rätt. Med hänsyn till ifrågavarande lagstiftningsområdes utomordentliga betydelse, och då angående de förhållanden, vilka förslaget avser att rättsligt reglera, skilda åskådningssätt otvivelaktigt äro tillfinnandes samt till och med å olika orter särskilda sedvänjor utbildat sig, är det att emotse, att det nya, som framföres, kommer å många håll att väcka tveksamhet och ej sällan att mötas med gensagor. Lagrådet har emellertid funnit sig böra biträda de grunder, på vilka lagarbetet är byggt; de anmärkningar, lagrådet nedan framställer, rikta sig mot detaljer i förslaget. I den mån dessa anmärkningar icke endast avse att åstadkomma förtydligande eller vinna rättelse av mindre oegentligheter, som synts föreligga, utan innebära yrkanden om sakliga ändringar, skulle ett beaktande av de gjorda erinringarna helt säkert icke medföra någon rubbning i själva systemet.

1 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Ehuru i det remitterade förslaget trolovning icke tillerkänts lika stor betydelse som i nu gällande lag, äro de rättsverkningar, som fortfarande därmed skola vara förbundna, av den vikt, att det måste framstå såsom synnerligen angeläget att klargöra, vad med trolovning skall förstås och under vilka förutsättningar de angivna rättspåföljderna skola inträda.

Då enligt förslaget en trolovning kan icke blott ingås utan jämväl brytas utan iakttagande av viss form, synes man från denna utgångspunkt

kunna komma fram till två från varandra väsentligt avvikande uppfattningar av trolovningens begrepp. Det kunde sålunda göras gällande, att två personer böra anses såsom trolovade, så snart de faktiskt stå i det inbördes förhållande, som får sin prägel därav att de äro ense om att ingå äktenskap med varandra. Enligt denna uppfattning kan en trolovning vara för handen, även om mannen och kvinnan äro så nära släkt, att äktenskap dem emellan icke kan komma till stånd, eller endera redan är gift. Äro de båda okunniga om hindret, te sig ju förhållandena rent faktiskt på samma sätt, som om något hinder icke funnits till; är blott den ene i god tro, föreligger icke heller, om saken ses från hans synpunkt, någon sådan olikhet från en vanlig trolovning, som kunde rättfärdiga, att han i rättsligt hänseende ställdes sämre än eljest. För det fall att någon trolovar sig med flera eller trolovar sig med en och gifter sig med en annan, blir enligt nämnda uppfattning av trolovningsbegreppet den första förbindelsen, såvitt angår den övergivnas rätt, att anse såsom en trolovning, tills medkontrahenten tillkännagivit sin önskan att bryta eller eljest den nya förbindelsen blivit den övergivna bekant. En person kan med andra ord vara samtidigt trolovad med flera eller trolovad med en och gift med en annan.

Finge man anse förslaget vara byggt på denna åskådning, bleve bestämmelserna i 2 och 3 §§ angående påföljderna av trolovningens brytande direkt tillämpliga jämväl i nu nämnda fall, så snart endera parten varit i god tro, och barn, avlat i dylik förbindelse eller av föräldrar, vilka efter barnets avlande ingått sådan, bleve under enahanda förutsättning jämlikt 8 § punkt 1 i promulgationslagen att anse såsom äkta.

Lagberedningen har emellertid helt visst utgått från en annan uppfattning av trolovningens begrepp. Att döma efter de i motiven gjorda uttalanden har trolovningsförhållandet ansetts vara icke av rent faktisk natur utan ett rättsförhållande, grundande sig på trolovningsavtalet, liksom äktenskapet grundar sig på vigseln. Träffades trolovningsavtal, oaktat mot äktenskapet vore hinder av förut nämnda beskaffenhet, skulle avtalet icke erhålla åsyftad verkan; kontrahenterna bleve då icke att anse såsom trolovade. Enligt förslaget läres vara uteslutet att en trolovning kan bestå vid sidan av ett äktenskap, liksom ock att två trolovningar bestå vid sidan av varandra. En trolovning blir att anse såsom bruten, icke blott om parterna överenskomma därom eller den ene för den andre tillkännagiver sin önskan att träda tillbaka, utan även om endera därförutan trolovar eller gifter sig med annan.

Är vad nu sagts angående förslagets ståndpunkt riktigt, kan det tydligen, om förslaget upphöjes till lag, komma att inträffa, att en person

tror sig vara trolovad och handlar därefter, medan i själva verket den förbindelse, han ingått, rätteligen aldrig ägt eller ock redan förlorat egenkapen av trolovning. De föreslagna stadgandena om trolovnings rättsliga verkan äro icke givna för dylika fall. Det skulle dock uppenbarligen vara obilligt, om en oskyldig part i ett sådant förhållande ställdes rättslös. Så är ej heller avsett. I vad mån de stadgade påföljderna av honom kunna göras gällande, torde emellertid icke i varje fall klart framstå.

Såvitt angår de rättsverkningar, vilka avses i 2 och 3 §§, torde en analogisk tillämpning av stadgandena utan vidare vara att antaga. Så lärers till exempel av allmänna rättsgrundsatser beträffande avtal följa, att vad som uttryckligen stadgas om den, som huvudsakligen bär skulden till att en trolovning brytes, även blir att tillämpa på den, som med vetskap om rätta sammanhanget med en godtroende person ingår ett trolovningsavtal i strid mot hinder, varom förut talats; både från den kränkandes och från den kränktes synpunkt te sig förhållandena i ena och i andra fallet så analoga, att rättsföljderna måste bliva desamma. Är detta händelsen, måste även gälla, att om den ene av två trolovade, den andre ovetande, trolovar eller gifter sig med annan och därmed bringar trolovningen såsom rättsförhållande att upphöra, men likväl faktiskt fortsätter förbindelsen med den förra, dennas rätt blir att bedöma på samma sätt, som om trolovningen i fråga rättsligen fortbestått, tills den vilseledda fått kännedom om vad som passerat. Detta kan bliva av betydelse för tillämpningen av den i 5 § upptagna preklusionsbestämmelsen. Tiden, inom vilken talan skall anhängiggöras, bör i dylikt fall räknas från det sådan kännedom vunnits. Huruvida denna tolkning av bestämmelsen kan under alla förhållanden vara att med säkerhet påräkna, synes likväl tveksamt.

Vad åter angår frågan om barns äkta börd, lærers man näppeligen utan uttryckligt stadgande våga antaga, att vad som säges om barn, avlade i trolovning, skall bliva att tillämpa jämväl beträffande barn av en förbindelse, vilken föräldrarna eller den ena av dem med orätt tagit för en trolovning. Stadgandet i 8 § punkt 1 i promulgationslagen lærers fördenskull icke äga tillämpning i annat fall än då en verklig trolovning i förslaget mening är för handen. Gällande lag, vars uppfattning av trolovnings begrepp torde ligga närmare den av lagberedningen hävdade än den, som i trolovningsförhållandet endast ser till dess faktiska natur, upptager åtskilliga bestämmelser, genom vilka äkta börd tillägges barn av förbindelser, där förutsättningarna för verklig trolovnings förefintlighet icke föreligga. Huruvida förslaget avser att i dessa stycken ställa sig på en helt annan ståndpunkt än den gällande rättens, är icke uttalat; en dylik betydelsefull olikhet synes i så fall hava bort närmare motiveras. Med

hänsyn till den provisoriska natur, förslaget nu ifrågavarande regler skola erhålla, lärar i allt fall en avvikelse från gällande rätt icke vara att förorda. En komplettering av förslaget i denna del torde fördenskill böra äga rum.

3 §.

Lagrådet:

Därest trolöfning brytes, sedan mannen hävdadt sin trolövade, och han huvudsakligen bär skulden till brytandet, skall enligt förslaget rätt till skadestånd tillkomma kvinnan. Den utveckling av stadgandets innebörd, som givits i motiven, utvisar att med skada, som skall ersättas, avses ej blott den ekonomiska förlust, som i vissa hänseenden kan hava drabbat kvinnan, utan även det lidande, som må hava tillskyndats henne. Det synes tveksamt, huruvida en så vidsträckt tolkning kan vara att i varje fall emotse. Med gällande rätt torde i allmänhet anses överensstämma, att ersättning för ideell skada, den må hava uppkommit genom brytande av avtal eller i ett utomobligatoriskt rättsförhållande, icke får utdömas i andra fall än då någon lagbestämmelse därom lämnar anvisning. Beträffande sådan, med den nu ifrågavarande närmast jämförliga skadeståndsskyldighet, som omförmäles i giftermålsbalken, har visserligen ifrågasatts, att uttrycket skada borde tagas i den mera omfattande betydelsen, oaktat detta icke direkt utmärkes av lagrummens lydelse. Att en dylik mening skulle vara fastslagen såsom den otvivelaktigt riktiga, lärar dock icke kunna antagas. För vinnande av önskvärd säkerhet i tillämpningen synes förvarande stadgande fördenskill böra förtydligas i angivna hänseende.

Det nu anförda äger motsvarande tillämpning i fråga om skadestånd, som enligt lagförslaget 5 kap. 6 § och 6 kap. 20 § under vissa förutsättningar tillerkännes make vid återgång av äktenskapet eller skillnad däri.

4 §.

Lagrådet:

Trolöfad, vilken ännu icke fyllt tjuguet år, skulle enligt beredningens förslag regelmässigt icke vara skadeståndsskyldig enligt 3 §. Endast såvitt fråga vore om tillämpning av andra stycket i paragrafen och trolövningen därjämte ingåtts med föräldrars eller annan vederbörandes santtycke, skulle sådan trolöfad kunna förpliktas att utgiva skadestånd. I fråga om den särskilda skadeståndsplikt, som enligt 3 § första stycket skulle kunna inträda för mannen, om han hävdadt sin trolövade, har däremot såsom oeftergivligt villkor uppställt, att han vid hävdandet uppnått

gällande myndighets- och äktenskapsålder. I anslutning härtill har i den föreslagna nya bestämmelsen i 22 kap. 8 § strafflagen, varigenom straff stadgas för man, vilken genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, bedrager kvinna till lägersmål, straffbarheten gjorts beroende däray, att mannen vid brottets begående fyllt tjuguettt år.

Godkänner man beredningens uppfattning om en sådan principiell åtskillnad mellan de båda olika slagen av skadeståndsskyldighet enligt 3 §, synes det lagrådet naturligare, om man i det fall, då hävdande ägt rum, satte gränsen för skadeståndspliktens inträdande icke vid den civila myndighetsåldern utan vid inträdet av den fulla kriminella ansvarigheten, d. v. s. vid uppnådda aderton år. Iakttoges detta, bortföle jämväl grunden för den avvikelse från eljest gällande regler rörande straffbarheten, som innefattas i ovanberörda av beredningen föreslagna strafflagsbestämmelse. Lagrådet hemställer därför om sådan ändring av andra punkten i nu ifrågavarande paragraf, att åldersgränsen därstädes på angivet sätt nedsettes, samt att i sammanhang härmed den föreslagna särskilda åldersgränsen i 22 kap. 8 § strafflagen får utgå.

Genom en sådan anordning skulle visserligen ej vinnas full överensstämmelse mellan lagbuden i fråga; praktiskt taget skulle skiljaktigheten dock sakna all betydelse. Straff i här avsedda fall skulle näppeligen komma att ifrågasättas, om icke gärningsmannen fyllt åtminstone aderton år. Att i förevarande paragraf utesluta varje åldersgräns torde å andra sidan icke gå för sig.

2 KAP.

2 §.

Lagrådet:

I denna paragraf möter det första stadgande, däri till förefintligheten av sinnessjukdom eller, vad därmed i förslaget jämställt, sinneslöhet anknutits viss rättsverkan å det lagstiftningsområde, varom här är fråga.

Enligt beredningens motiv skiljes i det svenska psykiatriska språkbruket mellan sinnessjukdom, vilken är en pågående sjuklig process i hjärnan, och psykisk abnormitet, som beror av antingen en medfödd abnorm sinnesbeskaffenhet eller en avslutad sjuklig hjärnprocess. Psykisk abnormitet av förra slaget omfattar de ursprungliga utvecklingshämningar, vilkas högsta grad betecknas med idioti och som i sina mindre svåra former benämnas imbecillitet.

Sinnessjukdom i lagförslaget mening är tagen i den på ovan angivet sätt begränsade betydelsen, dock att, såsom framgår av det vid betänkandet fogade yttrandet av medicinska fakulteten i Uppsala, under uttrycket jämväl torde böra inbegripas den s. k. demensen eller blödsinnet, d. v. s. sådan slöhet, som icke är ursprunglig utan senare tillkommit. Med sinnesslöhet åter avses i förslaget att beteckna de grader av ursprunglig utvecklingshämning, vilka ligga under en utvecklingsnivå, motsvarande den normalt vid straffmyndighetsåldern föreliggande; härunder skulle falla icke blott idioti utan även svårare former av imbecillitet.

Att inbegripa nämnda svårare utvecklingshämningar under samma lagbestämmelser, som finnas erforderliga i fråga om egentlig sinnessjukdom, synes fullt befogat. En annan sak är, om det kan anses ovillkorligen behöfligt eller ens lämpligt att för detta ändamål i de olika paragraferna vid sidan av sinnessjukdom använda ett särskilt uttryck för att beteckna dessa svårare tillstånd av hämmad psykisk utveckling. Frånsett det tyngande i själva uttryckssättet, som föranledes av de jämsides upprepade uttrycken »sinnessjuk» och »sinnesslö» samt »sinnessjukdom» och »sinnesslöhet», torde möjligheten av misstolkning icke vara utesluten i de fall, där, såsom på några ställen skett, viss bestämmelse hänförs allenast till sinnessjukdom. Beredningen själv vitsordar, att terminologien på förevarande område hos oss varit vacklande. Den nu föreslagna är icke hittills på alla områden genomförd. Gränsen mellan »sinnessjukdom» och »sinnesslöhet» torde näppeligen under alla förhållanden anses fullt fixerad. Det synes därför lagrådet, som om förslaget skulle vinna i reda och enkelhet, om i de paragrafer, vari givas bestämmelser, som hänföra sig till en persons sinnessjukdom eller sinnesslöhet, uttrycken »sinnessjuk» och »sinnessjukdom» ensamma komme till användning, men i 8 kap. infördes en paragraf av innehåll, att med sinnessjukdom i lagen skall förstås icke blott sinnessjukdom i egentlig mening utan även ovanberörda svårare former av medfödd eller i barndomen (före 15 års ålder) uppkommen utvecklingshämning.

Från regeln att den, som är under 21 år och icke förut varit gift, skall för att få ingå äktenskap hava båda föräldrarnas samtycke undantages i andra stycket av denna paragraf, bland annat, det fall, att den ene av föräldrarna är utan del i *vårdnaden*; under sådan förutsättning skall den andres samtycke vara tillfyllest. Äro båda föräldrarna uteslutna från delaktighet i *vårdnaden*, erfordras samtycke av förmyndaren, om sådan finnes, men eljest av särskilt förordnad giftoman. Till dessa bestämmelser anknyta sig i viss mån de i 5, 6 och

7 kap. meddelade föreskrifter, enligt vilka det åligger rätten, såväl då provisoriskt beslut om sammanlevnadens hävande meddelas som då till återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad dömes, att tillika förordna, vilken av makarna skall hava barnen i sin vård.

Enligt nu i ämnet gällande lagstiftning åligger det rätten, om det är tvivelaktigt, av vem giftomannarätten må utövas, att verkställa prövningen härutinnan, då anmälan därom sker. Beredningens förslag i den del, varom nu är fråga, avser däremot, att prövning, huruvida samtycke från blott den ene av föräldrarna är tillräckligt, städse skall verkställas omedelbart av den präst, hos vilken lysning begäres, och att han i regel skall hava att avgöra, om sådant fall är för handen, att ingendera är rätt giftoman. I det senare hänseendet skulle han vara fritagen från prövningsskyldighet endast då samtycke från särskild giftoman åberopas, i vilket fall frågan redan är bedömd av rätten eller domaren.

I fråga om de övriga omständigheter, som enligt förslaget skulle medföra, att endera av föräldrarna ensam vore giftoman, erbjuder prövningen i regel inga särskilda svårigheter. Är anledningen t. ex. att söka däri, att den andre av föräldrarna är död eller sinnessjuk, torde detta oftast framgå av kyrkoböckerna eller företedda intyg och i varje fall vara lätt att styrka. Annorlunda förhåller sig saken med vårdnaden över barnen; härom lämna kyrkoböckerna ingen upplysning. Vårdnadsbegreppets innehåll är för övrigt varken i gällande positiv rätt eller i den nu föreslagna lagen närmare bestämt.

Enligt vad motiven utvisa, har beredningen avsett, att fader eller moder icke skulle anses vara utan del i vårdnaden i annat fall, än att rättsligen en annan ägde ensam utöva den. Såsom exempel härpå nämnas, att fader till barn, som är fött utom äktenskap, i allmänhet icke skulle bliva barnets giftoman, att vårdnadsrätten icke skulle tillkomma föräldrar över barn, som på grund av barnavårdsnämnds beslut blivit skilt från hemmet, och att make, som vid återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad fränkants rätten att hava barnen i sin vård, därigenom skulle vara utesluten från giftomannaskapet, som odelat skulle utövas av andra maken. Däremot skulle den omständigheten, att den ene av föräldrarna faktiskt, kanske efter avtal dem emellan, ej toge någon befattning med vårdnaden, icke beröva honom giftomannaskapet, liksom icke heller föräldrar skulle mista sin giftomannarätt därför att de anförtrott barnens vård och uppfostran åt annan. Icke ens den omständigheten, att ett barn före myndighetsåldern uppnått den självständiga ställning, t. ex. genom anställande i annans tjänst, att det icke vidare vore i föräldrarnas vård, skulle inverka på giftomannarätten; föräldrarna skulle således

i detta fall fortfarande anses i lagens mening innehava vårdnaden över barnet.

Klart är, att stora svårigheter vid lagens tillämpning i denna del ofta skulle för prästen uppstå. Lagtexten i och för sig kan icke sägas giva något direkt stöd för ovanberörda tolkning; snarare synes det ligga närmast till hands att här fatta vårdnaden såsom avseende den faktiska vården, så att t. ex. fader, som till sig tagit och uppfostrat sitt utom äktenskap födda barn, på grund härav skulle vara dettas lagliga giftoman. De omständigheter, som skulle inverka på vårdnadsrättens övergång från föräldrarna till annan, undandraga sig ofta möjligheten av prövning från prästens sida. Att t. ex. ett barn på grund av barnavårdsnämnds beslut fräntagits föräldrarna, kommer icke alltid till prästens kännedom. Om barnet sedermera icke före uppnådd myndighetsålder återkommit till hemmet, i vilket fall enligt motiven vårdnaden allt fortfarande skulle anses vara föräldrarna fränhänd, men vid begäran om lysning företer båda föräldrarnas samtycke till sitt giftermål, saknar ju prästen anledning betvivla, att icke tillståndet givits av rätte vederbörande. Beviljas separation, skulle anmälan till kyrkoböckerna icke ske. Och det kan tänkas, att den omyndige i saknad av kännedom om lagen i sådant fall ändock söker båda föräldrarnas tillstånd, därvid rätte giftomannen medger men den andre bestrider äktenskapet. Om förhållandet i detta fall icke blir för prästen upplyst, skulle han komma att i strid mot lagen vägra lysningen.

De anförda betänkligheterna synas lagrådet vara av den betydelse, att desamma böra föranleda, att den här införda bestämmelsen om vårdnaden får helt och hållet utgå och ersättas med speciella föreskrifter rörande de fall, då från ifrågakomna synpunkt giftomannarätten bör anses tillkomma allenast den ene av föräldrarna eller båda skola vara därifrån uteslutna. Dessa föreskrifter böra enligt lagrådets tanke erhålla en vida mindre omfattning än förslaget bestämmelse innebär. I själva verket synes man kunna inskränka sig till en föreskrift beträffande barn födda utom äktenskap. Att modern härvidlag bör med faderns uteslutande utöva giftomannaskapet, torde vara uppenbart.

Beträffande övriga av beredningen angivna fall torde knappt föreligga giltiga skäl att stadga rubbning i eljest föreslagna regler om föräldrarnas rätt i förevarande hänseende. Vad särskilt angår frågan om giftomannarätten efter återgång av äktenskapet, separation eller äktenskapskillnad, har beredningen grundat sin ståndpunkt härutinnan på den uppfattningen, att under en dylik situation föräldrarna icke kunna antagas stå till varandra i den ställning av förtroende och samförstånd, att giftomannaskapet bör utövas av dem gemensamt. Farhågorna härutinnan synas

dock icke böra överdrivas; även om meningsskiljaktigheter eljest förekomma, lärer nog i de flesta fall, där frågan gäller barnens bästa, samförstånd kunna uppnås. Vid obehörig vägran från någondera sidan står ju alltid utvägen öppen att genom domstolens medverkan vinna nödig rättelse. Denna utväg synes vara att föredraga framför den att helt och hållet utsluta en fader eller moder från rätten att i dylikt fall deltaga i bestämmandet över barnets framtid med hänsyn till ett så avgörande steg som äktenskapet.

Ordnas frågan om giftomannarätten i här senast behandlade fall på sätt lagrådet föreslagit, torde någon ändring av ordalagen i 6 kap. 23 § icke vara erforderlig. Bestämmelsen att rätten äger förordna, vilken av makarna skall hava barnen i sin vård, erhåller då sin jämväl efter ordalagen naturliga begränsning till sådana fall, då barn finnas, som tarva vård i egentlig mening. Skulle åter i enlighet med beredningens förslag giftomannarätten anknytas till vårdnadsbegreppet, böra de i sistnämnda lagrum använda ordalagen underkastas någon jämkning till vinnande av bättre överensstämmelse med ordalagen i det lagrum, varom här nu närmast är fråga. Eljest synes knappast antagligt, att omförmälda lagrum i 6 kap. i praktiken erhåller den avsedda tillämpningen, att rätten beträffande t. ex. en nära myndig ålder kommen son eller dotter, som sedan flera år har anställning fjärran från hemmet, meddelar förordnande om vård i syfte allenast att i händelse av behov den behörige giftomannen skall vara utsedd.

6 §.

Justitierådet *Svedelius*:

Att vid en reform av äktenskapslagstiftningen frågan om de smittosamma könssjukdomarna bör i vida högre grad än nu är fallet vinna beaktande, torde vara allmänt erkänt. I syfte att i möjligaste mån förbygga de för såväl samhället som familjen och individen fördärvbringande följderna av dessa sjukdomars införande i äktenskapet har ock beredningen föreslagit bestämmelser, avseende å ena sidan förhindrande av ur denna synpunkt icke önskvärda äktenskap och å andra sidan möjliggörande av dylika äktenskaps upplösning. I förra hänseendet har beredningen föreslagit en väsentlig nyhet icke blott för svensk utan även för gällande europeisk äktenskapslagstiftning i allmänhet, då beredningen bland de sjukdomar, som skulle utgöra äktenskapshinder, upptagit även de veneriska sjukdomarna, i förslaget sammanfattade under benämningen »könssjukdom». Genom tillägg av orden »i smittosamt skede» har avsetts att betona, att hindret icke skulle gälla dessa sjukdomar i och för sig utan endast deras

smittofarliga former; vad därmed skall förstås, är närmare angivet i 8 kap. 2 §.

Klart är, att om ett dylikt förbud skulle bliva i önskvärd grad effektivt, det borde förknippas med skyldighet för alla, som ämna ingå äktenskap, att genom företeende av läkarbetyg, grundat på undersökning omedelbart före begärandet av lysning, styrka sin hinderslöshet uti ifrågasvarande avseende. Mången gång lär det visserligen i fråga om en med venerisk sjukdom behäftad person icke ens för läkaren vara möjligt att med säkerhet avgöra, om sjukdomen är i sådant stadium, att ingående av äktenskap kan anses tillåtet; för den sjuke själv undandrager sig denna fråga i de flesta fall varje möjlighet av ett objektivi bedömande. Skulle obligatorisk läkarundersökning icke uppställas såsom villkor för erhållande av lysning, kunde dock ifrågasättas, om icke prästen skulle i särskilda fall, där misstanke om dylik sjukdom föreligger eller undersökning eljest av någon i frågan intresserad påkallas, äga avfordra läkarbetyg, förrän lysning beviljas. Av skäl, vilkas giltighet synes obestriddig, har beredningen funnit sig icke kunna förorda någon av dessa utvägar. Icke heller har beredningen vid avgivande av sitt förslag ansett sig kunna förutsätta en sådan rubbning av gällande bestämmelser om läkares tystlåtenhetsplikt, som skulle ligga i den ifrågasatta skyldigheten för läkare att göra anmälan om föreliggande äktenskapshinder av ifrågasvarande art.

Oaktat sålunda från lagstiftningens sida ingen åtgärd skulle vidtagas för att sätta prästen i stånd att på sakliga grunder pröva frågan om detta äktenskapshinders förefintlighet, är ju den möjligheten icke utesluten, att prästen i något enstaka fall skulle kunna äga personlig kännedom om tillvaron av dylikt hinder. I sådant fall skulle han naturligtvis vara lagligen både berättigad och skyldig att vägra lysning. Med ett sådant sällsynt undantagsfall kan emellertid vid lagens tillämpning icke vara att räkna. Praktiskt taget skulle kontrollen över förbudets upprätthållande uteslutande ligga i avgivandet av den skriftliga försäkran, som i 3 kap. 2 § 5 mom. föreskrives. För vinnande av ökad säkerhet mot medvetet falsk försäkran har straffpåföljd härför stadgats, vilket straffbud innehålles i det föreslagna nya tredje stycket i 22 kap. 8 § strafflagen. Brottet skulle lyda under allmänt åtal; allmän åklagare skulle sålunda äga att ingripa, även i fall andra maken före vigseln haft kännedom om sjukdomen eller trots först sedermera vunnit kunskap i allt fall önskar äktenskapets fortbestånd. Såsom en garanti för förbudets efterlevande skulle vidare kunna anses bestämmelserna i 5 kap. om rätt för make att, då honom ovetande andra maken vid vigseln led av könssjukdom i smittosamt skede, vinna återgång

av äktenskapet med de ekonomiska påföljder för andra maken, som härav kunna föranledas.

Varken straffhotet eller risken av äktenskapets återgång torde emellertid i verkligheten komma att spela någon väsentligare roll. Den, som icke självmant iakttagit lagens bud i denna del, lär väl i allmänhet räkna med, att andra maken, om förhållandet sedermera blir honom kunnigt, hellre låter därvid bero än han bringar saken till offentligheten genom rättgång. Och vad angår risken för allmänna åklagarens ingripande, torde väl denna risk, under förutsättning ett ej andra maken själv gör angivelse, kunna anses lika med noll. I verkligheten torde sålunda förbudets upprätthållande ytterst komma att bliva endast en samvets sak och lagbudets egentliga betydelse att sökas däri, att detsamma är ägnat att verka upplysande och vägledande för allmänna opinionen i frågan.

Ett förbud, vars efterlevande sålunda praktiskt taget skulle undandraga sig varje effektiv kontroll, måste ju i och för sig väcka betänkligheter. Förbudet skulle otvivelaktigt i många fall betraktas som ett obehörigt ingrepp i den enskildes rätt att efter eget bedömande ordna sina äktenskapliga förhållanden. Frånvaron av kontroll skulle fresta till förbudets överträdande. Det torde härvid icke böra förbises, att smittofallen för dessa sjukdomar beräknats hos oss uppgå till över 15,000 om året. En lag, som icke efterlevs, är ju ofta till mera skada än nytta; genom åsidosättandet undergräves lagens auktoritet i allmänhet. Betänkligheterna ökas i väsentlig mån därigenom, att förbudet icke kunnat göras absolut. I vissa om än mera sällsynta undantagsfall har förbudets upprätthållande befunnits innebära en onödig stränghet. Såsom exempel på dylika fall har anförts, att någon vill ingå äktenskap på dödsbädden och för legalisering av barn eller att båda kontrahenterna äro sjuka och deras ålder utesluter möjligheten att erhålla barn. För att i dylika fall möjliggöra äktenskap med därav härflytande ekonomiska och andra rättsverkningar har äktenskapshindret i fråga i förslaget gjorts dispensabelt; på ansökan skulle Konungen äga tillåta person, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, att det oaktat ingå äktenskap. Bortsett från det i och för sig mindre tilltalande i denna anordning, att offentlig myndighet skulle inblandas i angelägenheter av ifrågavarande art, lär mot anordningen i övrigt kunna anmärkas, att det synes föga sannolikt, att dispens någonsin skulle komma att sökas. Visserligen förutsätter förslaget i denna del sådan ändring av tryckfrihetsförordningen, att handlingarna i dylika dispensärenden skulle bliva hemliga. Då ansökningen i allt fall skulle i vanlig ordning ingivas i vederbörande statsdepartement, därifrån eventuellt remitteras till andra myndigheter för yttrandes avgivande och jämväl i öv-

rikt enligt gällande arbetsordning handläggas, skulle ju icke kunna undvikas, att ansökningens innehåll i allt fall komme till ett flertal personers kännedom. Med hänsyn till den benägenhet att förhemliga dessa sjukdomar, som alltid förefunnits, torde man därför kunna utgå ifrån, att i sådana fall, där dispensanledning föreligger, vederbörande näppeligen skall vara hågad att anlita den i lag utstakade vägen utan föredraga att så att säga taga dispensfrågan i egen hand. Frestelsen härtill måste bliva särskilt stark, då förhållandena äro sådana, att varje möjlighet av skadlig inverkan genom äktenskapet är utesluten. Måhända har läkare tillfrågats och funnit betänkligheter härutinnan icke möta. Den andra kontrahenten kan vara insatt i förhållandet. Det måste då ligga nära till hands, att den lagstadgade skyldigheten att söka dispens kommer att betraktas endast som en onödig formalitet. Dispensvägens anlåtande skulle för övrigt alltid välla tidsutdräkt. Särskilt vad angår det åberopade fallet, att någon ligger på dödsbädden, lärer väl i dylikt fall tiden knappast medgiva sökande av dispens.

Faran för lagbudets åsidosättande inskränker sig emellertid icke till de fall, då dispensanledning verkligen förefinnes. Även då så ej är förhållandet, är icke uteslutet, att den lagliga möjligheten att kunna vinna dispens ger anledning till enahanda betraktelsesätt. Frånsett de betänkligheter, som i övrigt möta, måste sålunda den omständigheten, att förbudet icke kunnat göras absolut, i hög grad tala mot detsammes införande.

Anses ett inskridande på lagstiftningens väg erforderligt för att avhålla personer, som lida av venerisk sjukdom, att så länge snittofaran ännu kvarstår, ingå äktenskap, torde därför den i de danska och norska förslagen valda utvägen vara att föredraga. Enligt dessa förslag skulle ifrågavarande sjukdomar icke utgöra äktenskapshinder i egentlig mening. Men man har velat i möjligaste mån förebygga, att någon i okunnighet om de därmed förknippade vådor ingår äktenskap, fastän han eller andra maken lider av venerisk sjukdom, som ännu erbjuder fara för smitta. Såsom villkor för ingående av äktenskap under angivna förutsättning har därför uppställts, att den blivande maken erhållit kännedom om sjukdomen och båda fått muntlig vägledning av en läkare om de faror, sjukdomen innebär. Att villkoret uppfyllts och att äktenskapshinder sålunda icke föreligger, skulle styrkas genom skriftlig förklaring, avgiven under straffansvar, på enahanda sätt som i beredningens förslag.

I avseende å effektiviteten kan visserligen mot denna anordning göras enahanda anmärkning som mot den hos oss föreslagna. I saknad av varje lagbestämmelse om läkarundersökning blir stadgandets iakttagande ytterst en samvetssak, beroende av vederbörandes eget bedömande av sjuk-

domen. Har denna kommit över sitt smittosamma stadium, föreligger ingen sanningsplikt enligt lagen. Å andra sidan innebär anordningen den väsentliga fördelen att icke i så hög grad fresta till överträdelse som beredningens förslag. Utrymme är öppnat för vederbörande själva att efter inbördes förhandling och i samråd med läkare ordna frågan utan att behöva inviga offentlig myndighet i sakens ofta ömtåliga detaljer. Att trots uppenbar smittofara äktenskap skulle komma till stånd, sedan sanningsplikten fullgjorts, torde under normala förhållanden icke vara att befara. Särskilt genom det starka betonandet av sanningsplikten är även en dylik regel ägnad att bidra till ansvarskänslans höjande och uppmärksamhetens riktande på hithörande ting. Saknar även läkaren, som anser sig böra förbjuda ett äktenskap, ett direkt lagbud att återopa till stöd för förbudet, är hans ställning dock sådan, att hans ord åtminstone i de allra flesta fall lär få avgörande betydelse. Hänvändelse till läkare framtvingsas för övrigt enligt dessa förslag i vida större utsträckning än enligt beredningens förslag.

En svårighet med denna anordning är att finna en lämplig formulering för den förbindelse, som skall avgivas. Vill man undvika allt för stor vidlyftighet synes knappast möjligt att giva den annan form än den i de danska och norska förslagen upptagna. Denna form kan visserligen ej fränkännas en viss otydlighet i förhållande till det svenska förslaget. Denna brist synes dock kunna avhjälpas genom föreskrift, att förbindelsen skall skrivas å särskild blankett, varå hithörande lagparagraf finnes avtryckt.

På grund av vad sålunda anförts, hemställas, att förslaget i denna del omarbetas till överensstämmelse med de danska och norska förslagen. Godkännes denna hemställan, lär ovannämnda straffbestämmelse i 22 kap. strafflagen böra i denna del så till vida ändras, att åklagarens rätt att åtala göres beroende av angivelse från målsägares sida, där icke den senare på grund av den falska förklaringen väckt talan om äktenskapets återgång.

10 §.

Regeringsrådet *Thulin*:

Ehuru dödförklaring jämlikt förordningen den 27 november 1854 ej må begäras av den försvunnes maka, och nämnda förordning om dödförklarings verkan uttalar sig endast så vitt rör den försvunnes kvarlåtenskap, har lagberedningen ansett sig kunna gå ut från, att ett beslut om dödförklaring bör tagas för gott såsom bevis om äktenskapets upplösning genom döden. Till stöd för en sådan tolkning har, bland annat, åberopats, att efter vad beredningen inhämtat, bland prästerskapet en sådan

uppfattning vore allmänt rådande samt att ett godkännande av densamma kunde sägas vara meddelat i förordningen angående kyrkoböckers förande den 23 december 1910, vars »regler till församlingsboken» innefattade bland annat att i kolumn 14 skulle införas anteckning om makes dödförklaring. Det synes mig som om, då ifrågavarande anteckning allenast införes i församlingsbokens anmärkningskolumn, ej i dess kolumn för dödsfall eller i död- och begravningsboken, näppeligen synnerligt stöd kan hämtas av sistnämnda stadgande, och då på sätt lagberedningen framhållit åtskilliga omständigheter kunna åberopas mot en sådan tolkning, torde knappast tillräckliga skäl hava förelegat att vid omarbetning av äktenskapsrätten lämna denna fråga oreglerad i lag. Väl lär äktenskap efter makes dödförklaring sällan förekomma, men föreligger sådant fall, torde vederbörande kunna fordra, att de vid en så viktig frågas avgörande må hava att följa ej endast en oviss praxis utan en uttrycklig lagbestämmelse.

3 KAP.

1 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skall lysning sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna i den församling, där lysningen skall äga rum. Mot denna bestämmelse skulle väl i och för sig icke vara något att erinra. Men skall i stadgandet inläggas vad lagberedningen därutinnan uttalat, synes mindre tillfredsställande resultat uppstå. I motiven heter det, att den präst, som för kyrkoböckerna, i allmänhet är kyrkoherden, men att där åt präst i annex- eller kapellförsamling jämlikt Kungl. Maj:ts cirkulär den 29 januari 1869 av domkapitlet uppdragits att på eget ansvar, dock under ordinarie pastors tillsyn, icke allenast föra samtliga kyrkoböcker utan ock utfärda därpå grundade betyg och lysningar till äktenskap, denne är lysningsförrättare i annex- eller kapellförsamlingen. Stadgandet i fråga skulle alltså enligt lagberedningens mening innebära, att berättigad till att upptaga begäran om lysning skulle vara allenast kyrkoherden eller, i fall omförmälda cirkulär vunnit tillämpning, den präst i annex- eller kapellförsamling, som erhållit uppdrag att på eget ansvar föra dess kyrkoböcker. Nu har emellertid, såsom ock av Stockholms stads konsistorium framhallits, i församlingar, där flera präster finnas, den praxis utbildat sig, att kyrkoherden, utan att sådant uppdrag lämnats, som i 1869 års cirkulär avses, brukar låta under honom tjänstgörande präst vid kyrkobokföringen i viss omfattning företräda kyrkoherden. Befogenheten härutinnan

antydtes i 44 § av förordningen den 23 december 1910 angående kyrkoböckers förändring och vinner jämväl stöd av de till nämnda förordning hörande blanketter. Att i större församlingar en dylik anordning kan vara av nöden, för att ärendena må gå sin gilla gång, är uppenbart. Allmänheten bör i frågor, som stå i samband med kyrkobokföringen, få vända sig till den präst i församlingen, som faktiskt sköter expeditionen. Att göra undantag beträffande lysning synes icke påkallat. Att stadgandet i fråga behöver dock enligt lagrådets tanke icke givas den inskränkta innebörd, som lagberedningen tydligen avsett; stadgandet skulle alltså kunna bibehållas oförändrat. Men anses tolkningen föranleda till den i motiven angivna uppfattning, torde ett annat uttryckssätt böra användas, så att lysningsansökan kommer att handläggas i samma ordning som andra i samband med kyrkobokföringen stående frågor. Vad nu sagts gäller även bestämmelserna i 4 kap. 6 och 7 §§.

2 §.

Lagrådet:

Beträffande de äktenskapshinder, som hänföra sig till trolovads ålder, har lagberedningen i sina motiv uttalat, att beredningen ansett det utan uttrycklig föreskrift vara klart, att frågan huruvida dylikt hinder mötte skulle bedömas med hänsyn till den tidpunkt, då vigsel tidigast finge äga rum, ej till den, då lysningsansökningen prövades. Bevis om åldersdispens finge alltså ej avfordras trolod, som väl icke vore äktenskapsmyndig, när lysning söktes, men bleve det inom lysningstidens utgång; lysning skulle, oberoende av giftomans samtycke, utfärdas för den, som väl ännu ej vore hunnen till myndig ålder, men uppnådde denna ålder före lysningstidens utgång. Med avseende å de i 2 kap. 11 § givna regler om väntetid göres enahanda uttalande: lysning borde utfärdas medan de tio månaderna ännu löpte, därest ej längre tid återstode än att de måste hava gått till ända vid lysningstidens utgång. För lagrådet synes det tveksamt, huruvida den sålunda av beredningen hävdade mening måste anses otvivelaktigt riktig; att det skulle för vederbörande präster framstå såsom klart att förfara i enlighet med de gjorda uttalandena vågar lagrådet i varje fall bestrida. Då t. ex. lagstiftaren velat på grund av den bristande förståndsmognad, som intill en viss ålder ansetts föreligga, till skydd för den trolovade göra äktenskapets ingående och ordnandet av vad därmed står i samband beroende av giftomans samtycke, skulle det verka i viss mån stötande, om den trolovade före uppnådd sådan ålder tillätes mot giftomannens bestridande på egen hand bringa till stånd lysningen till äktenskap. Det torde

för övrigt vara allt annat än tydligt att, om man sloge in på den av beredningen beträdda vägen, man borde stanna just vid den av beredningen angivna punkt. Det synes svårt angiva giltiga skäl, varför i så fall man ej skulle bevilja jämväl tidigare lysning, på grund varav vigsel kunde ske, sedan behörig ålder eller myndighet inträtt. Prästen skulle endast beakta, att icke lysningsbevis dessförinnan av honom utfärdades. Ordalagen uti 2, 3 och 8 mom. i denna paragraf synas knappast medgiva den av beredningen avsedda tolkning. Vill man åvägabringa ett förfaringssätt i överensstämmelse med beredningens mening, lärers alltså en jämkning i stadgandenas avfattning vara av nöden, desto mera som, enligt vad beredningen själv vitsordat, praxis hittills snarare gått i motsatt riktning. Att på skilda håll olika tillämpning skulle göra sig gällande vore naturligtvis icke tillfredsställande.

Såsom underlag för den hindersrannsakan, som det åligger prästen att verkställa innan lysning må utfärdas, hava enligt bestämmelserna i denna paragraf anvisats honom kyrkoböckerna, intyg eller andra dokument samt, beträffande förhållanden, som ej framgå av dessa handlingar, på heder och samvete avgivna skriftliga försäkringar av de trolovade. I fråga om det äktenskapshinder, som kan föreligga med hänsyn därtill att trolovad, som uppnått myndig ålder, är omyndigförklarad, är emellertid kravet på utredning i den ena eller andra riktningen icke tillgodosett. Beredningen har framhållit, att det borde ombesörjas, att kyrkoböckerna komme att lämna tillförlitligt besked om omyndigförklaringar, och erinrat att, så vitt det föreslagna kreditregistret komme till stånd, måhända de för kyrkobokföring härom nödiga underrättelserna kunde lämnas ur sagda register. Då det är av vikt, att redan från början kontroll i berörda hänseende anordnas, och då det säkerligen, med hänsyn jämväl därtill att frågan om upprättande av kreditregister för närvarande synes vara förfallen, skulle möta svårigheter att få kyrkoböckerna kompletterade med uppgifter om skedda omyndigförklaringar, synes annan utväg knappast stå till buds än att uti omförmälda avseende anlita försäkran av trolovad.

Fjärde momentet i förevarande paragraf synes hava erhållit en mindre lycklig avfattning. »Känd» för sinnessjukdom måste ju framför allt den anses vara, i fråga om vilken det såväl för prästen som andra är notoriskt, att han är sinnessjuk. Men för ett dylikt fall kan stadgandet näppeligen vara givet. En begäran om lysning av sådan sinnessjuk har prästen att utan vidare anse såsom icke framställd; att avfordra sökanden läkarbetyg får icke ifrågakomma. Då beredningen till stöd för lämpligheten att använda berörda uttryckssätt åberopar vad i kungl. brevet den 25 november

1757 föreskrives beträffande fallandesot, synes beredningen icke hava behörigen beaktat, att de båda fallen äro väsentligen olika. Ej varje slag av fallandesot utgör äktenskapshinder, och vid sådant förhållande är det naturligt, att hur uppenbar förefintligheten av fallandesot hos nupturienten än är, prästen har att påfordra läkarbetyg för att vinna kännedom om sjukdomen är »den rätta fallandesoten». Nämnda brev utgår ifrån att fallandesot verkligen är för handen. Men i fråga om sinnessjukdomshindret måste utgångspunkten vara en annan. Huruvida sinnessjukdom i själva verket föreligger måste lämnas åsido. Om giltiga skäl förefinnas att misstänka tillvaron av sådan sjukdom, måste undersökning av läkare påkallas. Man bör naturligtvis tillse, att prästen icke i onödan avfordrar läkarbetyg. At stadgandet synes enligt lagrådets mening lämpligen kunna givas den avfattning, att läkarbetyg skall avfordras, om kyrkoböckerna eller äktenskapsbetyget innehålla anteckning att nupturienten är sinnessjuk eller prästen eljest har skäligen anledning att misstänka honom vara sinnessjuk.

Justitierådet *Svedelius* och regeringsrådet *Thulin*:

Då i 3, 4, 7 och 8 mom. av denna paragraf trolovads skyldighet att styrka sin hinderslöshet i de särskilda däri angivna hänseendena satts i beroende däraf, att viss omständighet »veterligen» eller »ej veterligen» är förhanden, har därmed uppenbarligen avsetts att förebygga en sådan miss-tolkning av dessa stadganden, att det exempelvis skulle tillkomma prästen att avfordra trolovad bevis att denne icke är omyndig förklarad eller att han icke under de tre sista åren varit sinnessjuk o. s. v.

Det torde emellertid vara utan vidare klart, att prästen endast om han har vetskap om någon omständighet av här ifrågavarande beskaffenhet äger av trolovad kräva fullgörande av den bevisskyldighet, som här för varje fall föreskrives. Ur synpunkten av angelägenheten att förebygga misstolkning i ovan angivna riktning synes därför bibehållandet av ordet »veterligen» överflödigt. Å andra sidan skulle detta uttryck, på det sätt stadgandena i fråga avfattats, kunna föranleda den ur enbart språklig synpunkt fullt riktiga tolkningen, att trolovad icke skulle hava några skyldigheter uti här ifrågavarande avseenden, om vederbörande omständighet är för prästen okänd. På grund härav hemställles, att uttrycket i fråga måtte utgå.

Regeringsrådet *Thulin*:

Beträffande lysningsförrättare har i motiven framhållits, att efterforskande i kyrkoböckerna av äktenskapshinder rimligtvis ej kunde åläggas denne. Detta bör väl gälla även den, som har att utfärda äktenskapsbetyg, helst i fråga om skyldskaps- och svågerskapshinder försäkran skall givas av trolovad. Då emellertid den lydelse 1 mom. i denna paragraf

erhållit, jämförd med motiven till detsamma, skulle kunna, på sätt även framgår av infortrade yttranden, giva anledning till en motsatt tolkning, synes nödig omformulering böra ske, så att Kungl. Maj:t må vara oförhindrad att vid utfärdande av formulär till äktenskapsbetyg meddela sådana föreskrifter, att pastors forskningsplikt vederbörligen begränsas. Ehuru någon antydning därom ej lämnats vare sig i förslaget eller i motiven, torde väl Kungl. Maj:t kunna och böra i samband med utfärdande av dylikt formulär meddela bestämmelser, i vilken form utfärdaren av äktenskapsbetyg, som i regel bäst känner trolovads personliga förhållanden, må hava att giva lysningsförrättaren del av sådana för honom kända förhållanden, som ej äro att hämta ur kyrkoböckerna, men för hindersprövningen kunna vara av betydelse. Särskilt kan detta vara av vikt vid sinnessjukdom. Lagberedningen har i sina motiv framhållit, att en person kan vara av pastor känd för sinnessjukdom utan att sådana förhållanden föreligga, att anteckning därom kan införas i kyrkoboken, på vilken äktenskapsbetyget skall grundas.

Då den, som drabbats av könssjukdom, i regel icke på egen hand kan besvara frågan, om, såsom medicinska fakulteten i Uppsala uttrycker det, »praktiskt sett nödiga garantier finnas, att sjukdomen redan passerat sitt smittosamma stadium», utan därutinnan måste lita till läkarens omdöme, synes det böra stå trolovad öppet att, i stället för avgivande av försäkran på heder och samvete i en fråga, som han ej själv kan bedöma, få åberopa intyg, avgivet av läkare enligt de av Konungen därom jämlikt 7 § meddelade närmare bestämmelser.

3 §.

Lagrådet:

I första stycket av denna paragraf synas ett par redaktionella ändringar vara önskvärda. Den präst, som har att handhava hindersgranskningen, benämnes här lysningsförrättare. Då genom detta ord tanken närmast föres till den person, som verkställer lysningen, torde detsamma böra utbytas mot ett annat, exempelvis »prästen». Vidare användes ordet lysning i betydelse av den skriftliga handling, som innefattar beviljandet av äktenskapets kungörande, medan därmed eljest i förslaget betecknas själva kungörandet. Det torde vara mindre tillfredsställande, att uttrycket på sådant sätt får två olika betydelser. Det synes här lämpligen kunna utbytas mot lysningssedel.

Kungörelse om äktenskapsbetygs utfärdande skall enligt andra stycket i denna paragraf innehålla uppgift, bland annat, om den församling, där lysning skall ske. Anledningen till en sådan bestämmelse är uppenbar-

ligen att för eventuell anmälan av hinder anvisning skall lämnas, varest anmälan må göras. Enär i fall, som avses i 6 §, lysning ej sker samt, då äktenskap skall ingås inför annan svensk myndighet å utrikes ort än präst, i stället för lysning förekommer kungörelse genom anslag och offentliggörande i tidningar, men även i dylika fall samma behov av anvisning är för handen, synes en jämkning av ordalagen i förevarande stycke böra äga rum, förslagsvis sålunda, att orden »den församling, där lysning skall ske», utbytas mot orden »varest hinder mot äktenskapet skall anmälas och styrkas».

Lagrådet vill därjämte påpeka, att bestämmelsen om äktenskapsbetygets kungörande och stadgandet i första stycket icke kunna anses stå i något inbördes samband, som bör föranleda deras upptagande i samma paragraf. Om andra stycket utbrytes ur denna paragraf, synas detsamma och stadgandet i 7 § första stycket, vars upptagande tillsammans med den alldeles olikartade föreskriften i sista stycket av 7 § jämväl måste betraktas såsom mindre tillfredsställande, kunna sammanföras till en särskild paragraf.

Regeringsrådet *Thulin*:

På sina ställen har lagberedningen i motiven erinrat, att i anslutning till ifrågavarande lagförslag erfordrades nya eller ändrade administrativa bestämmelser. Givetvis har lagberedningen ej därvid åsyftat fullständighet. I åtskilliga andra fall än de, som av lagberedningen särskilt anmärkts, torde det bliva nödvändigt utfärda kompletterande bestämmelser. Detta gäller jämväl lysningen och dess verkställande.

Vid lysnings kungörande skola, på sätt lagberedningen framhållit, där ej annorlunda särskilt stadgats, bestämmelserna i lagen den 1 juni 1894 angående kungörelsens uppläsande i kyrka iakttagas. Enligt nämnda lag skola kungörelserna uppläsas från predikstolen i församlingens kyrka. Detsamma gäller lysning, men torde det ej alltid bliva samma kyrka, som därvid ifrågakommer. Under det i 1894 års lag med församlingens kyrka i regel avses ej endast moder- eller annexförsamlingens kyrka utan även kyrka i kapell- eller bruksförsamling, vare sig den har egen kyrkobokföring eller icke, torde väl den allmännaste uppfattningen vara, att lysning med laga verkan får ske i kapell- eller bruksförsamlingens kyrka, endast om församlingen har egen lysningsberättigad präst eller åtminstone egen kyrkobokföring. Härutinnan synes likväl, i saknad av närmare föreskrifter, praxis vara synnerligen vacklande och olika i skilda trakter. I många fall torde lysning för kapellförsamling verkställas i moderförsamlingen, under det i andra fall lysning avkunnas i kapellförsamlingens kyrka, även där församlingen ej har egen kyrkobokföring. Det synes därför vara

nödvändigt att närmare bestämmelser meddelas, i vilken kyrka lysning skall avkunnas, och detta så mycket hellre, som det även i övrigt kan vara tveksamt, vad med »kyrkan» skall avses. Lagberedningen har erinrat, att det vore tydligt att därmed förstås den vederbörligen invigda lokal, där församlingens gudstjänst firas, sålunda kanske stundom en annan än kyrkobyggnaden, samt att om i ett pastorat med flera församlingar s. k. altherningsrum, så att gudstjänst ej alla söndagar hålles i varje församlings kyrka, liksom hittills den eller de församlingar, inom vilka gudstjänst ej hålles, få anses för den söndagen hänvisade till en annan av pastoratets kyrkor, där följaktligen äktenskapslysningar skola avkunnas. Där gudstjänst skall hållas i annan lokal än kyrka, torde emellertid i allmänhet vederbörlig invigning endast ifrågakomma, då lokalen är avsedd att i stället för kyrkan användas för gudstjänstligt bruk under avsevärd tid. Möter eljest hinder att använda kyrkan, nöjer man sig med domkapitlets tillstånd att få hålla gudstjänst i annan lokal eller under bar himmel; är det ett mera tillfälligt hinder, hålles gudstjänsten på sådant sätt även utan dylikt tillstånd. Då lagen hittills endast innehållit, att lysning skulle ske från predikstolen, har hinder ej ansetts möta att å sådan plats avkunna lysning. Genom användandet av ordet »kyrkan» har givetvis ej åsyftats göra någon ändring härutinnan, men synes det, för undvikande av avbrott i lysning, vara av vikt, att varje tvekan därutinnan undanröjes. Förekommer inom ett pastorat med flera församlingar eller mellan församlingar i skilda pastorat altherningsrum, måste naturligen, på sätt lagberedningen angivit, den eller de församlingar, inom vilka gudstjänst ej hålles, anses för den söndagen för lysningar hänvisade till en annan kyrka. Vilken kyrka därvid avses är emellertid, då i ett pastorat finnas flera än två kyrkor, ofta tveksamt. Det är av vikt, att sådana anordningar vidtagas, att vid beslut om altherningsrum i dylika fall alltid bestämmes, i vilken kyrka lysning skall verkställas. Vad sålunda anförts gäller huvudsakligen territoriella församlingar, dock lärers även beträffande vissa icke territoriella församlingar, särskilt de jämtländska lappförsamlingarna, behov av särskilda föreskrifter härutinnan förefinnas.

Närmare bestämmelser torde även erfordras i syfte att vinna enhetlighet i sättet för lysningssedlars upprättande samt att få reglerat, huru pastor skall förfara, om lysningssöndagarnas serie av någon anledning varder bruten eller ny lysning sökes, innan giltighetstiden utgått för tidigare verkställd lysning. Vid avbrott i lysning torde för närvarande den regel iakttagas, att lysningen upprepas på nytt från början. Det kan ifrågasättas, om icke denna praxis skulle kunna mildras. För den, som redan utsatt dagen för vigseln och därefter rättat tiden för lysningen,

vällar en förnyad lysning mången gång synnerliga olägenheter. Frågan, huru det skall förfaras, om ny lysning sökes, innan giltighetstiden utgått för tidigare verkställd lysning, synes, på sätt framgår av de infordrade yttrandena, hava väckt särskild uppmärksamhet från prästerskapets sida. Så framhåller ett domkapitel, att om förslaget antages, intet i lag sedermera kunde hindra, att en manlig kontrahent på skilda orter eller till och med i samma församling, låte lysa för sig med först en och sedan, till och med under det denna lysningsprocedur påginge, med en andra, tredje o. s. v. trolövad, och skulle han sedan inom den för lysning stadgade giltighetstiden kunna hava fritt val att avsluta äktenskapet med vem som helst av dem, med vilka det hade lyst för honom. Det må nu vara, att då trolovningsbegreppet enligt förslaget givits sådan innebörd, att trolovning får anses bruten genom ny trolovning, ändå att lysning skett och andra parten ej erhållit kännedom om brytningen, dylika stötande undantagsfall icke helt kunna undvikas, men så mycket torde väl kunna fordras av lagstiftningen, att lysning i sådana fall ej får ske, med mindre utredning förebragts, att den första trolovningen med andra partens vetskap upplösts och det första lysningsbeviset, där sådant utfärdats, återställts.

Av de bestämmelser ovan ifrågasatts torde en del kunna av Konungen utfärdas i administrativ väg utan bemyndigande i lag, för andra åter förutsättes dylikt bemyndigande. För så vitt erforderliga bestämmelser ej intagas i lagen, torde därför bliva nödigt stadga, att närmare bestämmelser om lysning och dess verkställande meddelas av Konungen.

5 §.

Regeringsrådet *Thulin* och justitierådet friherre *Leijonhufvud*:

Efter lysningens fullbordande har enligt denna paragraf prästen, hos vilken lysning sökts, att på begäran utfärda lysningsbevis, därest ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos honom anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunnigt. Ordalagen här kunna giva anledning till den enligt motiveringen ej avsedda tolkningen, att innehållande av lysningsbevis icke skulle ifrågakomma, om ej hindret blivit till fullo styrkt. Någon jämkning i avfattningen är förty önskvärd. I enlighet med vad nu gäller läres lysningsbeviset böra innehålla, att veterligt hinder mot äktenskapets ingående ej möter.

Regeringsrådet *Thulin*:

Om än i regel oberoende av anmält hinder lysningen, där den ej återkallas, bör fortgå och prövningen av hindret ske vid lysningsbevisets

utfärdande, synas dock förhållandena kunna vara sådana, att prästen, utan avvaktan på återkallelse, bör äga liksom hittills få avbryta lysningen. Är det, på sätt i motiven angivits, meningen, att sådant avbrott ej må ske, torde det böra få sitt uttryck i lagtexten.

7 §.

Regeringsrådet *Thulin*:

Det kunde ifrågasättas, om förevarande lag borde träda i kraft, innan sådana åtgärder vidtagits, att de läkarutlåtanden, som kunna komma att avgivas i äktenskapsfrågor, bliva skyddade mot offentligheten. Vad sålunda anförts gäller även vissa andra handlingar i äktenskapsmål. Då emellertid ett uppskov med lagens trädande i kraft ur andra synpunkter måste anses synnerligen beklagligt, har jag allenast ansett mig böra framhålla vikten av, att sådana bestämmelser, utan avseende på förestående revision av tryckfrihetsförordningen, snarast möjligt måtte komma till stånd samt att, i den mån frågan kan av Kungl. Maj:t i administrativ väg regleras, densamma måtte beaktas vid meddelande av närmare föreskrifter om läkarintyg.

4 KAP.

1 §.

Regeringsrådet *Thulin*:

Det synes mig tveksamt, om vigsel bör användas såsom beteckning för äktenskaps ingående i borgerlig form. Låt vara att detta uttryck i senare tid faktiskt utan stöd av lag kommit i bruk i denna betydelse, särskilt i huvudstaden — att det skulle hava vunnit fullständigt burskap lärer näppeligen överensstämma med verkliga förhållandet — torde dock, med hänsyn till detta ords ursprung och den betydelse det sedan sekler haft, ett sådant missbruk böra genom lagstiftningen snarare motarbetas än understödjas. Väl har det sagts, att beteckningen vigsel skulle bidra att avlägsna den emellanåt försporda föreställningen, att ett äktenskap, som ingåtts i borgerlig form, skulle hava lägre värde än ett, som slutits med kyrkans medverkan. Det torde dock vara föga tilltalande, att, på samma gång man vid äktenskaps ingående i borgerlig form sorgfälligt måste utesluta varje religiös antydning, man dock åt det i denna form ingångna äktenskapet skulle söka bereda ett högre värde genom att i lag giva det en beteckning, som i flertalets ögon måste förläna ett visst sken av religiös helgd. Något behov att för vinnande av enhetlig terminologi använda vigsel i denna betydelse synes ej föreligga, då man har att tillgå

uttrycket giftermål, som i nämnda betydelse bibehållits i den av lagberedningen delvis omarbetade lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Ordet giftermål borde väl ej heller saknas i en lag, som torde vara avsedd att utgöra grundstommen i en blivande giftermålsbalk. Beträffande uttrycket giftermål i 8 § av detta kapitel hänvisas till vad lagrådet där anfört.

2 §.

Lagrådet:

Såsom villkor för vigsel inom svenska kyrkan har beträffande medlem av denna uppställts, att han är döpt. Med hänsyn till de stridiga meningar, som sedan lång tid tillbaka gjort sig gällande angående dop, förrättat av lekman, och angående den ställning, kyrkan härvidlag bör intaga, låter det sig icke förnekas, att åtskilliga svårigheter skulle undgås, om man helt och hållet utmönstrade detta villkor för vigselns erhållande. Lagrådet har dock icke ansett sig böra göra något yrkande i sådant hänseende. När villkoret uppställs, synes det emellertid oegentligt, att det samma icke göres tillämpligt jämväl beträffande förordnande av Konungen enligt näst sista stycket i denna paragraf.

3 §.

Lagrådet:

Med de i första stycket av denna paragraf givna bestämmelser skulle kunna inträffa, att ehuru nupturienterna vore berättigade att här i riket erhålla kyrklig vigsel, någon präst inom kyrkan, som vore pliktig sammanviga dem, icke skulle vara tillfinnandes. Så bleve händelsen, om lysning ägt rum i församling, varest kvinnan vistades utan att vara där kyrkobokförd, och mannen ej heller vore medlem av någon församling i Sverige. Om ock det under sådana förhållanden torde kunna förutsättas, att en önskad kyrklig vigsel komme till stånd på grund av frivilligt åtagande från prästens sida, lärer ett stadgande likväl böra givas, varigenom biträde av präst i varje fall varder nupturienterna tillförsäkrat. För lagrådet synes detta lämpligast kunna ske genom föreskrift att prästen i lysningsförsamlingen har skyldighet att förrätta vigseln.

5 §.

Regeringsrådet Thulin:

Klart är att för utövändet av en vigselförrättares värv måste, särskilt om han, såsom understundom kan förekomma, har att verkställa

hindersrannsakan, krävas insikt i gällande lagbestämmelser rörande äkten-
skaps ingående. Är fråga om förordnande av särskild vigselförrättare,
bör detta krav kunna tillgodoses utan att genom föreskrift i lagen Konun-
gens befallningshavandes valrätt inskränkes till vissa kretsar. Men då det
gäller att bestämma, vilka personer lagligen skola vara befogade och plik-
tige att förrätta vigsel, synes det nödigt tillse att ej andra utväljas än
sådana, hos vilka erforderlig lagkännedom kan förutsättas vara tillfinnan-
des. I visst avseende har detta beaktats i förslaget. Beträffande magi-
stratsledamot godkännes sådan såsom vigselförrättare endast för det fall
att han är lagfaren. Vad angår stad under landsrätt har däremot berörda
synpunkt lämnats åsido. Ordföranden i sådan stads styrelse är icke all-
tid lagfaren, ännu mindre torde detta bliva händelsen med hans ställföre-
trädare, om denne vid förfall för ordföranden skall vara vigselförrättare.
Det synes mig riktigast att utesluta föreskriften om vigselbehörighet för
ordförande i stadsstyrelse och låta i stad, där magistrat ej finnes, Konun-
gens befallningshavande förordna vigselförrättare.

6 §.

Lagrådet:

I det yttrande, domkapitlet i Luleå avgivit över förslaget, har dom-
kapitlet hemställt, att föreskriften att lysning, som ej inom tre månader
efterföljdes av äktenskaps ingående, skulle anses förfallen, lämpligen borde
förändras därhän, att giltighetstiden utsträcktes till exempelvis ett år.
Domkapitlet förklarar sig hava föranletts till denna hemställan av de svår-
igheter, som av berörda föreskrift skulle vållas särskilt den nomadiserande
lappbefolkningen. Det inträffade nämligen icke sällan, att lappar efter
uttagande av lysning under vårtid före vigseln överraskades av sådana
väderleksförhållanden, att de omedelbart måste begiva sig till fjälls, var-
ifrån de sedan icke återvände till bebyggda trakter förrän efter mer än
ett halvt års förlopp. Att på sätt domkapitlet föreslagit i allmänhet ut-
sträcka tiden för lysningens giltighet lär icke vara att förorda. Det
syfte, man genom begränsningen velat främja, torde vara alltför beaktans-
värt för att ett frångående av bestämmelsen i fråga bör ske i annat fall
än då behovet oundgängligen så kräver. I fråga om den nomadiserande
lappbefolkningen synes emellertid ett sådant behov vara för handen. För
denna befolkning lära fördenskull, måhända efter vidare utredning, lämp-
liga särbestämmelser i omförmälda hänseende böra givas.

8 §.

Lagrådet:

Enligt gällande rätt skall borgerlig vigselförrättare, då äktenskap inför honom ingås, föra protokoll över vad därvid förekommit. Lagberedningen har, med hänvisning därtill att varje vigsel skall antecknas i vederbörande kyrkobok, ansett en dubbel registerföring obehörlig och förty ej upptagit bestämmelse om särskilt protokoll. Till makarnas ytterligare säkerhet har i stället föreslagits, att vigselförrättaren har att ofördrojligen till dem utgiva bevis om vigseln. Denna anordning finner lagrådet knappast tillfredsställande. Det är uppenbarligen ej tillfyllest, att bevis om en rättshandling av den betydelse, som här är i fråga, skall vara att söka endast i en urkund, som förvaras av kontrahenterna själva. Och enligt vad beredningen anför äro fall, då anteckning av vigsel i kyrkobok ej kommit till stånd, icke okända. Härvid är att räkna icke blott med försummelse av vigselförrättare att avsända föreskriven anmälan till behörig myndighet utan ock med möjligheten att anmälan ej kommer vederbörande till handa, en möjlighet, som under vissa förhållanden kan bli avsevärd. Vigselförrättaren ålagd skyldighet att protokollföra förrettningen synes förty innebära ett icke oväsentligt tryggnade av rättsäkerheten, och torde vid sådant förhållande hänsyn ej böra tagas till det ökade arbete, som därav skulle föranledas och som med lämpliga anordningar bleve föga betungande. Fullt följdriktigt vore ju att låta skyldigheten, om den införes beträffande borgerlig vigselförrättare, gälla även för präst. Särskilda omständigheter torde emellertid tala för att därutinnan låta förbliva vid vad nu gäller. Lagrådet hemställer fördenskull, att den nu lagstadgade förpliktelsen med avseende å förande av protokoll bibehålles. Föreskriften om protokollets bestyrkande av vittnen lär utan olägenhet kunna bortfalla. Däremot synes, då enligt förslaget en ny kategori av vigselförrättare skulle tillkomma, i det att efter Konungens medgivande därtill skulle kunna förordnas lämplig person, som icke behöver i övrigt hava ämbetsmannaställning, böra sörjas för att protokoll, som föres av den sålunda förordnade, må bli behörigen förvarat, exempelvis genom överlämnande av varje års protokoll till viss myndighet. Föreskrift härom torde kunna meddelas i administrativ väg. Iakttages nyssberörda hemställan, borde utfärdandet av vigselbevis kunna göras beroende av att begäran i sådant hänseende framställles.

Ordet giftermål betecknar i sin rätta betydelse den akt, genom vilken äktenskap ingås, om ock vid mindre noggrant uttryckssätt detsamma användes såsom liktydigt med äktenskap. I lagen om vissa internationella

rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap har ifrågavarande ord sin nämnda rätta betydelse. I förevarande paragrafs stadgande, att vid vigseln de trolovade skola avgiva sitt ja och samtycke till giftermålet, synes fördenskull ordet giftermål böra utbytas mot det i förevarande bemärkelse eljest i förslaget uteslutande nyttjade ordet äktenskap.

5 KAP.

5 §.

Lagrådet:

Första punkten i förevarande paragraf avser enligt ordalagen all egendom, som en make vid vigseln infört i boet eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, och således jämväl egendom, som enligt lag eller förord är makens enskilda. Härav har blivit en följd, att det undantagsstadgande i fråga om rätt till vederlag, som meddelas i andra punkten, omfattar även egendom av sistberörda slag. Detta är uppenbarligen icke avsett. Ett bibehållande av undantagsstadgandet nödvändiggör fördenskull en ändring i första punktens avfattning, så att densamma kommer att gälla allenast egendom, som enligt eljest gällande rättsregler skulle vara gemensam.

Emellertid synes den givna bestämmelsen om frånvaron av vederlagsrätt i avsedda fall icke ägnad att i allmänhet utjämna obillighet, som annars kunde befaras vara för handen; den skulle enligt lagrådets tanke snarare skapa orättvisa. Mot de exempel, som i motiven omförmälts av lagberedningen för att visa behovet av den föreslagna undantagsregeln, torde lätteligen kunna anföras andra, genom vilka ganska hårda konsekvenser av denna regel träda i dagen. Om t. ex. före äktenskapet mannen ägt en fastighet och kvinnan ett kapital motsvarande fastighetens värde, och för vinnande av likställighet fastigheten genom förord gjorts till gemensam egendom, måste det ovedersägligen anses innebära en orättvisa mot hustrun, om hon, sedan kapitalet använts för förbättring av fastigheten, vid äktenskapets återgång intet skulle erhålla utan mannen för sig taga den förbättrade fastigheten. Om en var av makarna infört aktier till lika värde och före återgången de av den ene införda aktierna realiserats för bestridande av levnadskostnader eller annat, men de aktier, som införts av den andra maken, funnes i behåll, vore det allt annat än rättvist att hela behållningen tillades den senare. Och då lagberedningen i motiven framhåller, att det skulle alltför mycket strida mot den uppfattning av återgångens rättsliga natur, som ligger till grund för för-

slaget, om icke de åtgärder med avseende å boets egendom, vilka make under äktenskapets bestånd vidtagit, i allmänhet finge bedömas med det dåvarande rättsläget såsom utgångspunkt, kan enligt lagrådets mening icke därav hämtas stöd för det principiellt berättigade uti ifrågavarande undantagsstadgande. Från dylik synpunkt skulle det tvivelsutan vara mera följdriktigt att, med undantag för det fall då ond tro föreligger hos den ena kontrahenten, låta rättsverkningarna av ett äktenskap i allo bliva gällande. Lagrådet finner dock vad som anförts såsom grund för den föreslagna huvudregeln angående bodelningen äga giltighet. Men för det tillagda undantagsstadgandet anser lagrådet icke tala vare sig skäl av principiell natur eller billighetshänsyn, vadan lagrådet hemställer om stadgandets uteslutande ur förslaget.

6 §.

Lagrådet:

Såsom lagberedningen i sina motiv framhållit är det naturligtvis önskvärt, att de tvistefrågor makarna emellan, som kunna uppstå i anledning av äktenskapets upplösning, så snart som möjligt och i ett sammanhang bringas till avgörande. I sådant syfte hava på sina ställen föreslagits preklusionsbestämmelser rörande framställande av anspråk på de rättigheter, vilka i särskilda avseenden den ena maken tillerkänts emot den andre. I förevarande paragraf stadgas sålunda, att anspråk på det skadestånd, vartill vid återgång av äktenskap i angivna fall den ena maken äger rätt, skall vid talans förlust framställas i målet om återgång eller i mål om klander av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat.

Detta stadgande synes lagrådet icke vara av den klarhet, att möjlighet till missuppfattning är utesluten. I motiven lämnas alltför ringa ledning för tolkningen. Bestämmelserna om klander av avtal mellan makarna återfinnas i 6 kap. 26 §. De avtal, som kunna ifrågakomma, äro överenskommelser om skifte av boet eller vad med skiftet äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes eller barns underhåll. Under förutsättning att avtalet ej slutits under separation, äger rätten, om avtalet uppenbarligen är obilligt för ena maken, jämka detsamma på den makens talan; sådan talan skall dock väckas sist i målet om äktenskapsskillnad, där denna vinnes efter förutgången separation, men eljest inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades. Då återgång och äktenskapsskillnad i detta hänseende äro likställda, skall alltså klander av avtal, som slutits med hänsyn till återgång, väckas sist inom ett år efter det till återgång dömts. I fråga om underhåll av barnen äro sär-

skilda föreskrifter givna, på grund varav rättelse i avtal därom kan jämväl senare vinnas.

Då nu uti ifrågavarande stadgande rätt tillerkänts make att framställa anspråk på skadestånd i mål om klander, kunde man föranledas till det antagande, att ett skadeståndsanspråk finge med verkan göras gällande, så snart klandertalan väckes av ena eller andra maken. Att detta icke kan vara avsett, synes lagrådet uppenbart. Med hänsyn till grunderna för de givna bestämmelserna lär den skadeståndsberättigade maken icke efter det återgångsdomen fallit kunna genom klandertalan draga frågan om skadestånd under rättens prövning i annat fall, än då yrkandet går ut på att få ett avtal om skadestånd jämkat på den grund, att käranden därigenom blivit tillgodosedd i så ringa mån, att det måste betraktas såsom uppenbar obillighet. Rätt till sådan talan framgår direkt av stadgandena i 6 kap. 26 §. Men om klandertalan väckes av andra maken, bör på sätt beredningen påpekat den skadeståndsberättigade äga befogenhet framställa skadeståndsanspråk, oavsett att det klandrade avtalet reglerar makarnas mellanhavande i annat hänseende. Ett sådant anspråk lär dock icke kunna göras gällande i vidare mån än som erfordras för att möta den väckta klandertalan; några fördelar utöver vad det klandrade avtalet tillägger svaranden böra icke i klandermalet kunna av honom vinnas.

Det synes lagrådet önskvärt, om avfattningen av ifrågakomma stadgande kunde något jämkas, så att angivna synpunkter, vilka lagrådet förutsätter vara avsedda att tillämpas, komme att bättre framträda. De gjorda erinringarna äga naturligtvis enligt lagrådets mening giltighet även i fråga om de i 6 kap. 20 och 22 §§ upptagna preklusionsbestämmelserna.

6 KAP.

Regeringsrådet *Thulin*:

Skall separationen fylla den uppgift, varför densamma anordnats, bör den ej huvudsakligen utgöra ett stadium, som måste genomgås, innan äktenskapsskillnad kan vinnas, utan i görligaste mån taga sikte på möjligheten att söka återföreningarna. Det synes mig tveksamt, om separationen, sådan den i förevarande förslag utformats, verkligen kommer att fylla denna uppgift. Sarskilt det nödtvungna upphävandet redan från början av egendomsgemenskapen torde i många fall komma att härutinnan verka ogynnsamt. Lämpligare synes mig vara, att rätten erhåller befogenhet att, sedan mål om separation anhängiggjorts, där det av endera

maken begäres och förutsättningarna för separation äro för handen, anordna en provisorisk separation med tillämpning av de grunder, som angivits i 7 kap. 13 §, och samtidigt utsätta viss dag, då målet ånyo skall företagas. Hava makarna då återförenats, bör målet avskrivas från vidare handläggning, men eljest av rätten behandlas i vanlig ordning. Den provisoriska separationen, för vilken viss maximitid bör i lagen utsättas, torde i övrigt böra hava samma giltighetstid som beslut om sammanlevnadens hävande enligt 7 kap. 13 §, men i motsats till vad därvid gäller den tid makarna varit provisoriskt separerade medräknas, då fråga uppkommer om skillnad på grund av separation och avbrott i sammanlevnadens hävande ej förekommit.

1 §.

Lagrådet:

Att en revision av gällande bestämmelser om äktenskapsskillnad är av behovet påkallad, har sedan länge varit allmänt insett. Från olika håll hava tid efter annan yrkanden framställts om ändringar av dessa bestämmelser, och särskilda förslag därutinnan hava jämväl framkommit. Vid den rättsliga regleringen av hithörande förhållanden måste å ena sidan tillses, att äktenskapsskillnad icke utan verklig anledning kommer till stånd. Härvidlag måste lagstiftaren av den stora betydelse, upprätthållandet av äktenskapets helgd har för samhället, känna sig manad till stor varsamhet. Å andra sidan böra i de fall, då skillnadsskäl föreligga, som lagstiftaren funnit giltiga, icke för skillnadens vinnande uppställas onödiga svårigheter eller anvisas misshagliga former. De bestämmelser, lagberedningen till främjande av dessa syften föreslagit, synas lagrådet vara i allmänhet lyckligt avvägda.

Beträffande det föreslagna stadgandet att makar, som äro därom ense, äro berättigade till separation, som efter ett år skall medföra ovillkorlig rätt till äktenskapsskillnad, har det dock syntts lagrådet tveksamt, huruvida icke på sådant sätt skillnad kan vinnas med för stor lätthet och med ett visst fog den anmärkningen kan riktas mot en dylik lagstiftning, att äktenskapets helgd icke omgärdats med vederbörligt skydd. Lagrådet delar visserligen beredningens mening, att skillnad på grund av överenskommelse mellan makarna må vara medgiven. Då beredningen framhåller, att makarna själva bäst känna förhållandet dem emellan, och att i den omständigheten, att de bägge funnit äktenskapet ohållbart, ligger en synnerligen stark presumtion att så är fallet, innebär detta väl en sanning. Men uteslutet är icke, att makarnas uttalande därom vilar på mindre tillfredsställande grund. Av lättsinne eller nyckfullhet kan den

ena maken drivas att göra en stor sak jämväl av mindre misshälligheter och därav föranledas att förkunna sin vilja att skiljas. Hos den andra maken kan ej alltid förutsättas den besinning, som vore av nöden för utjämnande av missnöjet. Även den maken kan i hastigt lynne förklara sig ense med den andre om skillnaden. En väsentlig garanti mot förhastande ligger visserligen i föreskriften att definitiv skillnad först efter ett års förlopp kan erhållas. De föreslagna bestämmelserna om medlingsförsök mellan makarna äro naturligtvis även ägnade att verka i samma riktning. Lagrådet finner det emellertid tvivelaktigt, om dessa garantier kunna anses fullt tillräckliga. I sådant hänseende vill lagrådet till en början ifrågasätta, om ej för erhållandet av separation enligt förevarande paragraf obligatoriskt medlingsförsök bör uppställas såsom villkor. Till frågan härom vill emellertid lagrådet närmare återkomma under 9 § i 7 kap.

Men även i ett annat avseende synes möjligheten att erhålla separation enligt denna paragraf böra i viss mån inskränkas. Särskilt i äktenskapets början, innan kantigheterna avslipats, vore det att befara, att förhastade ansökningar om separation framkomme. Och man torde icke böra sätta alltför stor lit till att under separationstiden makarna skola komma på bättre tankar, och att på sådant sätt de utan verklig bärande skäl påbörjade skillnadsåtgärderna skola avstanna. Sedan första steget blivit taget, äro de följande i de flesta fall att förutse. För att samhället skall vara skyldigt taga för god makarnas uppgift att äktenskapet icke längre är hållbart, synes det icke vara oberättigat kräva, att makarna kunna hänvisa till en ej alltför kort erfarenhet. Därest makarna efter en äktenskapstid, som måhända måste räknas i dagar, utan framläggande av bevis om giltig anledning begära, att samhället skall låta dem skiljas, innebär det näppeligen en obillighet, om de avvisas med förklaringen att deras erfarenhet är alltför kortvarig för att giva ett giltigt utslag, och att för övrigt den plikt att gå varandra till mötes, som äktenskapets ingående ålagt dem och under vars fullgörande många misshälligheter utjämnas, synes vara åsidosatt.

Lagrådet vill fördenskill ifrågasätta, huruvida icke, i likhet med vad i vissa främmande lagstiftningar gäller och jämväl i tidigare hos oss framkomna förslag upptagits, separation enbart på grund av makarnas överenskommelse må medgivas endast under förutsättning att äktenskapet varat viss tid, exempelvis två år.

Med avseende å det nya begreppet separation synes förslaget från terminologisk synpunkt lida av en viss oklarhet. Definitionen i denna paragraf har uppenbarligen tillkommit för att avvägbringa åtskillnad från

det i 4 § omförmälda faktiska upphävandet av sammanlevnaden mellan makar. Den genom definitionen givna utgångspunkten har icke alltid behörigen beaktats i sammanställningar, däri ordet separation använts. I vissa fall nyttjas ordet separation för att beteckna den rättsliga åtgärden, i andra åter syftas på det rättstillstånd, som genom åtgärden uppkommit. En överarbetning av förslaget för vinnande av en följdriktigare terminologi torde lämpligen böra äga rum.

2 §.

Justitieråden *Thomasson* och friherre *Leijonhufvud*:

Jämte det enligt förevarande paragrafs första stycke make medgivits rätt att erhålla separation på grund av andra makens förseelse av viss beskaffenhet, upptages i andra stycket såsom separationsanledning, att sådan söndring uppstått mellan makarna, att sammanlevnadens fortsättande skäligen icke kan fordras. Med beaktande av att förslaget gör vardera maken ovillkorligt berättigad att erhålla skillnad i äktenskapet, då separationen fortfar sedan ett år förflutit, har lagberedningen funnit sig böra ytterligare stadga, att om den ena maken huvudsakligen bär skulden till söndringen, han ej utan att synnerliga skäl föreligga kan vinna separation mot den andres bestridande.

Med nutidens etiska uppfattning av äktenskapet såsom en förening, vilken bör vara byggd på ömsesidig sympati, kärlek och förtroende, torde, på sätt lagberedningen jämväl framhållit, knappast överensstämma, att där vid en objektiv prövning befinnes, att en allvarlig och varaktig söndring mellan makarna är för handen, det yttre äktenskapsbandet skulle med tvång sammanhållas. Det kan icke för det allmänna vara av intresse att söka upprätthålla ett från sedlig synpunkt ohållbart äktenskap; därav lär ej heller något vara att vinna vare sig för makarna själva eller för barnen. Åt skuldsynpunkten torde icke, om man bortser från uppgörelsen av makarnas ekonomiska mellanvaranden, böra tillmätas betydelse i vidare mån än att vid prövning av frågan, huruvida sammanlevnadens fortsättande skäligen kan fordras, må kunna ställas strängare krav på den skyldige att finna sig i de förhållanden, vilka han själv vållat. Måhända har beredningen ej heller med det berörda stadgandet om inskränkning i den skyldiges rätt att vinna separation åsyftat något annat. Är detta hän- delsen, har emellertid tanken icke blivit lyckligt uttryckt. Vad nyss sagts om det strängare bedömandet i nu förevarande fall av frågan, huruvida sammanlevnadens fortsättande skäligen kan fordras, torde i själva verket ligga i sakens natur; varje direkt uttalande i ämnet synes kunna medföra

fara för missförstånd därhän, att den skyldiges rätt att erhålla separation skulle prövas efter helt andra principer än de eljest tillämpade. Då i för-mögenhetskänsende förslaget tillgodoser den oskyldiges rätt, torde kunna förutsättas, att förenämnda i sakens natur liggande inskränkning i rätten att vinna separation icke kommer att hava större praktisk betydelse. Att under nu gällande lagstiftning stundom inträffat, att make motsatt sig skillnad, oaktat svåra missförhållanden i äktenskapet varit rådande, och att i praxis visat sig en viss obenägenhet att då bevilja skillnad, synes i regel vara föranlett av hänsyn av ekonomisk art. Uppenbarligen finnes icke något skäl att hindra äktenskapets upplösning, då sådana hänsyn icke föreligga och bestridandet av skillnadsyrkandet ej heller grundar sig på en strävan efter återförening utan framkallas enbart av ovilja och bitterhet mot den andre.

Det hemställes fördenskull, att vad i andra stycket stadgas om den huvudsakligen skyldiges rätt att vinna separation måtte uteslutas.

Justitierådet *Svedelius* och regeringsrådet *Thulin*:

Stadgandet i senare stycket att make, som huvudsakligen bär skulden till söndringen, ej må mot den andres bestridande vinna separation, med mindre synnerliga skäl därtill äro, är tydligen grundat å den uppfattningen, att man äger å sådan make ställa väsentligen större krav i fråga om skyldigheten att fortsätta sammanlevnaden än å make, som icke är vållande till söndringen. Av den förre anser man sålunda sammanlevnaden fortsättande skäligen kunna fordras, fastän man måhända icke skulle ställt samma fordran på den senare, om denne under i övrigt enahanda förhållanden skulle sökt separation. Berörda åskådning, mot vilken intet synes vara att erinra, har emellertid ej kommit till tydligt uttryck vid stadgandets avfattning; tvärtom synes denna närmast giva vid handen, att man velat regelmässigt utesluta den skyldiga maken från möjligheten att vinna separation, oaktat man funnit förhållandena vara sådana, att sammanlevnaden fortsättande skäligen icke ens av honom borde fordras. En omredigering synes därför erforderlig, och torde denna exempelvis kunna ske sålunda, att man i fråga om graden av den söndring, som här avses, inskränker sig till att betona, att söndringen skall vara av en allvarlig och varaktig karaktär.

3 §.

Justitierådet *Svedelius*:

Den tid, som skulle förflyta efter vunnen separation, innan slutlig skilsmässa kunde erhållas, har i förslaget bestämts till ett år. Be-

stämelsen är undantagslös; någon åtskillnad har sålunda icke gjorts mellan det fall, att båda makarna äro ense om skilsmässa, och det att den ena makens skillnadsansökan av den andre bestrides. Härutinnan innefattar beredningens förslag en avvikelse från de danska och norska förslagen, vilka båda såsom villkor för äktenskapsskillnad i det fall att makarna icke äro ense om skillnaden uppställa, att separationen varat minst två år.

Det synes föreligga goda skäl för den ståndpunkt, de senare båda förslagen sålunda intagit. Grunden till stadgandet i denna paragraf är naturligtvis, att då viss icke alltför kort tid förflutit efter separationsdomen utan att makarna åter sammanflyttat, detta måste anses som fullt bevis för söndringens fortvaro och utsiktslösheten av vidare åtgärder för försoning. Förening sig båda makarna i denna uppfattning, är ju detta ett ytterligare stöd för densamma riktighet. I fråga om erhållande av separation har ju sådan överensstämmelse mellan makarna tillerkänts den betydelse, att särskild bevisning om söndring eller annat förhållande, som lagligen kan berättiga till separation, då ansetts överflödig. Det torde med hänsyn härtill förefalla ganska naturligt, om man i de fall, där enighet i berörda avseende icke föreligger, utan den ena maken önskar äktenskapets upplösning men den andre ej, såsom motvikt härtill kräver viss längre tids förlopp än eljest efter separationsdomen, för att förutsättningarna för äktenskapsskillnad skola anses föreligga. Då i fall makarna äro ense om skilsmässa kortare tid icke torde böra ifrågasättas än ett år, synes det ligga nära till hands att i motsatt fall söka vinna den önskade motvikten genom väntetidens förlängning, exempelvis såsom i de danska och norska förslagen till två år.

I ett fall synes emellertid denna regel böra underkastas viss modifiering. Har separation beviljats enligt 2 § första stycket eller enligt andra stycket under sådana förhållanden, att huvudsaklig skuld ansetts föreligga hos ena maken, synes den oskyldiga maken böra vara berättigad att trots den skyldiges bestridande erhålla äktenskapsskillnad redan efter den kortare tidens förlopp. Härigenom undvekes den av beredningen påpekade olägenheten, som eljest kunde uppstå, eller att den skyldiga maken skulle erhålla tillfälle att godtyckligt förlänga den tid, som skulle åtgå, för att den andre skulle bliva helt fri från honom. Med hänsyn till den betydelse, som i förslaget i allmänhet tillerkänts den huvudsakliga skulden, synes detta undantag från regeln vara fullt befogat.

Det hemställas på grund härav, att paragrafen i nu angiven riktning omarbetas.

4 §.

Justitieråden *Thomasson* och friherre *Leijonhufvud*:

I enlighet med vad vid 2 § blivit av oss erinrat hemställes om utslutande av den gjorda begränsningen av den huvudsakligen skyldiga makens rätt att vinna äktenskapsskillnad efter det sammanlevnaden faktiskt varit på grund av söndring hävd tre år. Föreligger berörda faktum, synes därutöver icke erfordras bevisning om söndringens allvarliga karaktär. Någon förhoppning om förbättring av makarnas inbördes förhållande och åstadkommande av en tillfredsställande sammanlevnad torde då ej längre vara för handen.

10 §.

Lagrådet:

Såsom absolut skillnadsanledning har i denna paragraf med stämpling mot makes liv och grov misshandel å make likställt grov misshandel å barnen. Det synes dock tveksamt, om dylik misshandel å barnen skäpligen bör betraktas som en sådan åtgärd, vilken, ehuru ej direkt riktad mot andra maken, likväl måste under alla förhållanden anses berättiga denne att kräva äktenskapets upplösning. Har t. ex. en fader på angivet sätt förgått sig mot en fullvuxen son, vilken kanske icke ens vistas i hemmet, torde detta icke ovillkorligen behöva rubba grunderna för den äktenskapliga sammanlevnaden. Och även för det fall, som stadgandet väl närmast åsyftar, eller att någon av makarna upprepade gånger förgår sig mot hemmavarande minderåriga barn, synes det lagrådet som om separationsvägens anlitan skulle bereda tillräcklig möjlighet att skydda barnen för fortsatt misshandel och, eventuellt, där den våldsamme icke bättrar sig, få äktenskapet upplöst. Har misshandeln varit så grov, att vid beivrande av densamma straffet uppnått de i 11 § angivna mått, kan skillnad direkt erhållas enligt sistnämnda paragraf. Då nu återopade bestämmelser synas vara för ändamålet fullt tillräckliga, hemställer lagrådet, att nämnda skillnadsanledning icke måtte upptagas.

Bifalles ej denna hemställan, torde för vinnande av bättre reda och överskådlighet ifrågavarande paragraf böra uppdelas i två stycken, det ena avhandlande stämpling mot makes liv och grov misshandel å make, det andra innefattande bestämmelserna om misshandel å barnen. Denna uppdelning synes nödvändig med hänsyn därtill, att vad paragrafen innehåller om delaktighet i gärningen eller samtycke till densamma endast torde kunna hänföras till det senare fallet.

11 §.

Lagrådet:

Med straffdom, som må tjäna såsom underlag för ett skillnadsyrkande, åsyftar förslaget uppenbarligen endast sådan, meddelad av svensk domstol. Beträffande make övergången utländsk straffdom tillerkännes densamma med avseende å den andra makens rätt att erhålla skillnad ingen särskild verkan utöver den, som den bestraffade brottsligheten i och för sig kan medföra enligt andra bestämmelser i förslaget. Härav skulle stundom kunna uppkomma mindre tillfredsställande resultat. Hade make utan att söndring i äktenskapet uppstått rest utrikes och där blivit dömd till frihetsstraff för brott, som ej kunde anses innebära en kränkning av andra maken eller vara ett utslag av lastbart leverne, skulle denne icke på grund av domen kunna vinna skillnad vare sig direkt eller medelbart genom att först utverka separation. Särskilt framträder det obilliga häri, då fråga är om frihetens förlust för livstiden eller eljest för en mera avsevärd tid.

Det synes fördenskull nödigt att låta utrikes meddelad dom å frihetsstraff utgöra en självständig skillnadsanledning. Sådan verkan bör dock icke tillkomma domen, där ej straffet är av längre varaktighet. Gränsen synes kunna sättas vid ett år. Såsom ovillkorlig skillnadsgrund kan den utländska straffdomen uppenbarligen icke erkännas. Den kan ju vara fälld i ett land, där helt anuan rättsuppfattning är rådande än hos oss eller rättsskipningen ej erbjuder betryggande garantier. Det måste därför överlämnas åt rätten att i varje fall bedöma, huruvida skillnad må beviljas.

Lagrådet hemställer, att i förslaget måtte upptagas bestämmelser med nu angivet innehåll.

14—17 §§.

Lagrådet:

Såsom lagberedningen i sina motiv närmare utvecklade, erfordras uppenbarligen vid separation en reglering av makarnas förmögenhetsförhållanden på annat sätt än i gällande lag föreskrives beträffande skillnad till säng och säte. Av de ifråga om dylik reglering möjliga utvägar har beredningen valt att låta separationsdomen i allt väsentligt verka som en boskillnadsdom; separationen skall således städse föranleda, att förmögenhetsgemenskapen upphör. Så till vida föreligger en skiljaktighet i de båda fallen, att vid boskillnad vissa rättsverkningar anknyta sig till dagen för ansökningen om boskillnad, medan däremot tiden för anhängiggörandet av talan om separation är utan betydelse. Tvivelsutan skulle vissa skäl kunna anföras för likställighet jämväl i nämnda hänseende. Med den

föreslagna anordningen kan understundom bliva påkallat att jämsides med rättegången om separation i särskilt ärende framställa yrkande om boskillnad. Lagrådet har emellertid icke ansett sig böra påyrka ändring i förslaget härutinnan, desto mindre som bestämmelserna äro av provisorisk natur och komma att vinna sin slutliga avfattning i samband med den förestående allmänna revisionen av reglerna om förmögenhetsförhållandena emellan äkta makar.

Föreskrifterna i ämnet upptagas i förevarande paragrafer och äro avfattade i väsentlig överensstämmelse med stadgandena i lagen den 1 juli 1898 om bodelning vid äktenskapsskillnad. Första stycket i 14 § företer emellertid en olikhet mot den däremot svarande bestämmelsen i 1 § av nämnda lag. Enligt förslaget skall nämligen, då till separation dömts, boet skiftas i den ordning, som stadgas om delning av död mans kvarlåtenskap; i berörda lag åter stadgas, att om skifte av boet skall gälla vad lagen om boskillnad föreskriver. Sistomfördälda bestämmelse medför, att föreskrifterna i andra stycket av 18 § boskillnadslagen om ingivande till rätten av skifteshandlingen och dess kungörande bliva tillämpliga å skifte efter erhållen äktenskapsskillnad. Med den föreslagna avfattningen av 14 § i förevarande lag skulle så ej bliva förhållandet beträffande skifte efter vunnit separation. En ändring i bestämmelsen, vilken på grund av hänvisning skall tillämpas jämväl vid bodelning efter återgång eller äktenskapsskillnad, är fördensfull av nöden.

Första delen av 15 § synes lagrådet icke vara avfattad på ett fullt tillfredsställande sätt. Den förvaltningsrätt, som må tillkomma hustrun före skiftet, är reglerad genom stadgandena i 14 §. Såvitt angår tiden före skiftet innebär alltså 15 § en återupprepning. Då hustrun före skiftet icke har att råda över sådan henne tillhörig egendom, varöver mannen förut haft förvaltningsrätt, med mindre rätten efter särskild begäran av hustrun därom förordnar, synes det för övrigt oegentligt att ansluta denna henne eventuellt tillkommande rätt såsom en inskränkning av en allmän rätt att råda över sitt gods. En jämkning av ordalagen antingen ensamt i 15 § eller möjligen även i 14 § andra stycket är fördensfull önskvärd.

I 26 § boskillnadslagen föreskrives, att vid allmän underrätt skall föras förteckning över där anhängiggjorda boskillnadsärenden. Lagrådet vill ifrågasätta, huruvida icke en motsvarande bestämmelse lämpligen borde givas i fråga om separationsdomar, vilka ju skola hava samma verkan som boskillnadsdomar. Makarna kunna efter vunnit separation när som helst återupptaga sammanlevnaden. Där så ägt rum, framträder det upphävande av förmögenhetsgemenskapen, som skett genom separationsdomen,

icke vidare genom något yttre förhållande. Kännedom om den en gång vunna åtskillnaden i förmögenhetsrättsligt avseende är av vikt för utomstående, som inlåta sig i rättshandlingar med endera maken. Att hänvisa dem för inhämtande av dylik kännedom till domböckerna är otvivelaktigt mindre tillfredsställande.

23 §.

Lagrådet:

Då i följd av separation eller äktenskapsskillnad makarnas barn överlämnas i den enes vård, torde på sätt lagberedningen antagit den andra maken icke böra tillerkännas någon befogenhet att direkt ingripa i fråga om barnens uppfostran eller eljest på det område, som omfattas av rätten att vårda dem. Det vore däremot i allmänhet icke behörigt att betaga den från deltagande i vården uteslutne jämväl rätten till personligt umgänge med barnen och därav följande möjlighet att övervaka deras uppfostran och vård i övrigt samt vinna rättelse i vad därutinnan må försummas genom att hos domstolen begära, det vården fräntages den, försumlige. Endast under särskilda förhållanden, såsom då det gäller att rädda barnen undan ett dåligt inflytande, bör umgänget förhindras. I första hand måste rätten att bestämma, huruvida sammanträffande må äga rum, samt de närmare villkoren härför överlämnas åt den, som har barnen om händer. Beredningen har förutsatt, att dessa grundsatser utan särskilt stadgande skulle bliva gällande. En antydning om desamma i lagtexten torde dock böra givas. Formellt torde ock upptagande av en sådan bestämmelse betingas därav, att föreskrift, huru i händelse av tvist mellan makarna i berörda hänseende en lösning skall vinnas, icke läser kunna umbäras. I motiven hänvisas beträffande denna fråga till utvägen att få make, som missbrukar rätten att hava barnen i sin vård, skild därifrån. Denna utväg synes emellertid mindre lämplig. Ett ingripande av så betydelsefull art torde icke stå i rimlig proportion till det mål, för vars ernående det skulle komma till användning. Domstolen kunde jämväl finna sig ställd inför valet mellan att lämna en makes berättigade anspråk på upprätthållandet av förbindelsen mellan honom och barnen obeaktat eller vidtaga en åtgärd, som i och för sig icke kunde anses vara för barnen tjänlig. Att låta domstolen slita tvisten och giva föreskrifter efter onständigheterna torde vara att föredraga.

I enlighet med det anförda hemställer lagrådet, att förslaget måtte kompletteras med en föreskrift av innehåll, att make, som icke har barnen i sin vård, icke må betagas tillfälle till umgänge med barnen, där ej sär-

skilda omständigheter därtill föranleda, samt att, om han ej åtnöjes med andra makens förfoganden i sådant hänseende, vederbörande domstol äger att skilja mellan makarna.

I övrigt vill lagrådet erinra om vad ovan under 2 kap. 2 § anförts beträffande denna paragrafs innehåll.

25 och 26 §§.

Regeringsrådet *Thulin*:

I såväl 25 § som 26 § tredje stycket torde »på endera makens yrkande» böra utbytas mot ett uttryck av allmännare innebörd, så att det må stå klart, att, där förmynderskapet och vården över barnen ej tillkomma någon av föräldrarna, hinder ej möter för den, vilken lagligen äger företräda barnen, att väcka sådan talan om ändrat underhåll, som i berörda lagrum avses.

7 KAP.

3 §.

Lagrådet:

För det fall att omyndig är part i äktenskapsmål, tillerkännes i denna paragraf rätten att föra talan i målet förmyndaren, om den omyndige är sinnessjuk (eller sinnesslö), men eljest den omyndige själv. Med hänsyn till de använda ordalagen kunde antagas, att befogenhet av enahanda omfattning skulle tillkomma förmyndaren i det ena fallet och den omyndige i det andra. En sådan innebörd av bestämmelserna har dock uppenbarligen icke åsyftats. I lagberedningens motiv påpekas ock, att förmyndarens behörighet icke sträcker sig därhän, att av den sinnessjuke make sökt separation skulle kunna beviljas enligt 6 kap. 1 § allenast på förmyndarens medgivande. Skiljaktigheten torde dock icke inskränka sig härtill.

Då, såsom även stadgandet i andra stycket av förevarande kapitels 11 § giver vid handen, under äktenskapsmål måste innefattas jämväl frågor av ekonomisk innebörd, som i sammanhang med huvudfrågan anhängiggöras, vore det icke berättigat att giva en icke sinnessjuk omyndig ensam behörighet att föra talan i dylika mål och således utesluta förmyndaren från talerätt rörande ekonomiska frågor. Annat torde ej heller i denna del vara avsett än att giva uttryck åt den grundsatsen, att i den mån äktenskapsmål gäller rent personliga förhållanden, den omyndige är ensam

behörig att föra talan. Att denna grundsats kommer att tillämpas, även om den icke uttryckligen i lagen uttalas, synes icke vara tvivelaktigt. Å andra sidan kunde upptagandet i lagen av en regel av dylikt innehåll indirekt påverka bedömandet av frågan om förmyndarens och myndlingens inbördes behörighet att föra talan rörande ekonomiska intressen ej blott på ifrågavarande utan även på andra rättsområden. Lämpligast torde dock vara att lämna spörsmål av dylik art oberörda av äktenskapslagstiftningen. Med hänsyn till dessa omständigheter synes första satsen i paragrafen böra utgå.

Vad därefter angår den talerätt i äktenskapsmål med avseende å de rent personliga förhållandena, som bör tillkomma förmyndaren för en sinnessjuk person, framträda vissa fall, där det synes klart, att sådan rätt bör vara honom tillerkänd. Så lär förmyndaren böra få yrka återgång av äktenskapet, om anledning därtill föreligger enligt 5 kap. 1 eller 2 §, fullfölja av myndlingen väckt talan om återgång jämväl av annan anledning eller om separation eller skillnad ävensom å myndlingens vägnar svara å yrkande om återgång, separation eller skillnad. Vidare bör förmyndaren i rättegång för erhållande av förklaring, huruvida äktenskapet består eller icke, äga att i allo företräda myndlingen. Att utsträcka befogenheten längre än nu sagts synes lagrådet vara ägnat att väcka betänkligheter. Det låter sig visserligen ej förnekas, att fall äro tänkbara, då det vore i viss mån stötande för rättsmedvetandet, om förmyndaren skulle vara be- tagen möjligheten att få sin myndling fri från äktenskapet. Den andra maken kan t. ex. leva i konkubinät med annan person men finna sig för- anlåten att låta äktenskapet fortbestå för att få sina levnadskostnader be- stridda av den sinnessjukas förmögenhet. Men å andra sidan kan man med fog säga, att det skulle vara olämpligt, om åt förmyndaren vore i allmänhet överlåten den make eljest tillkommande rätt att pröva, huruvida föreliggande skäl för separation eller äktenskapets upplösning böra göras gällande. Även vid en sådan anordning skulle helt visst kunna på- visas fall, då ett initiativ från förmyndarens sida verkade stötande. Då ekonomiska hänsyn komma i betraktande, ligger deras bedömande visser- ligen inom förmyndarens skön, men dylika böra ju icke vara uteslutande eller ens i främsta rummet bestämmande. För deras tillgodoseende torde merendels utvägen att erhålla boskillnad vara tillfyllestgörande. Den rätta medelvägen vore måhända, om man, såsom i vissa främmande rättssystem föreskrives, låte förmyndarens behörighet att anställa talan av ifrågakomna beskaflenhet bero på förmynderskapsdomstolens samtycke. En sådan lös- ning lär dock svårligen hos oss kunna tillgripas. Denna preliminära prövning skulle i de flesta fall komma att verkställas av samma domstol,

som hade att sedermera döma i själva målet. Om man väger mot varandra fördelarna och olägenheterna vid den ena eller den andra anordningen, synes det lagrådet, som om man lämpligast borde stanna vid den begränsade rätt för förmyndaren, som ovan angivits. Lagrådet hemställer fördenskull, att i enlighet därmed förevarande bestämmelse måtte omarbetas.

5 §.

Lagrådet:

Huru innebörden av detta stadgande enligt förslaget mening rätteligen bör fattas, synes ingalunda klart. Någon ledning för tolkningen är icke att hämta ur de till stadgandet hörande motiv.

Formellt ställes här maken i det tidigare giftet jämsides med de övriga personer, som instämmas för att svara å återgångsyrkandet. Från sådan utgångspunkt skulle vissa andra stadganden i detta kapitel bliva ifråga om nämnda make tillämpliga. Så skulle t. ex., om maken utebliver, god man för honom förordnas. Man kan dock svårligen föreställa sig, att detta varit avsett. Det finge väl i så fall förutsättas, att enligt lagberedningens mening omförmälda makes deltagande i processen skulle krävas för att rörande återgångsyrkandet skulle kunna meddelas en dom, som finge allmängiltig rättskraft. Men en sådan mening lär icke kunna göras gällande. Med stadgandet torde väl få anses vara åsyftat närmast att genom den tidigare makens hörande underlätta utredningen och måhända att lämna honom tillfälle att biträda återgångsyrkandet. Är detta fallet, synes en lämpligare avfattning av stadgandet önskvärd.

Men från sistberörda synpunkter torde stadgandet knappast vara erforderligt. I regel lär väl med yrkandet om återgång förknippas ett åtal för tvegifte, och den tidigare makens inkallande såsom målsägare faller då av sig självt. Och även om något ansvarsyrkande ej är framställt, kommer för visso domstolen att av bestämmelsen i första stycket av 11 § kunna sig föranledd att påkalla hans hörande i alla de fall, då han kan anträffas. Stadgandet i fråga synes fördenskull saklöst kunna utgå.

6 §.

Lagrådet:

Det stadgande, som i förevarande paragraf gives för att möjliggöra stämning i äktenskapsmål utan delgivning med svaranden personligen, avser främst att ersätta de i 13 kap. 4 och 6 §§ giftermålsbalken meddelade bestämmelserna om utrikes faren makes efterlysande, då han egen-

villigt övergivit den andra maken eller varit länge borta utan att känt är var han uppehåller sig, samt på sådan grund sökes äktenskapsskillnad eller tillstånd till omgifte. Man har dock icke stannat härvid. Enligt motiven har åsyftats att förebygga, att svarandens bortovaro å okänd ort i något fall må utgöra hinder för prövning av dylikt mål.

Det sålunda angivna syftet har emellertid med den avfattning stadgandet erhållit icke fullständigt vunnits. Har svaranden fortfarande hemvist inom riket, skulle stämning annorledes än genom personlig delgivning icke kunna ske, därest det ej kunde antagas, antingen att svaranden hölle sig undan eller, för det fall att han veterligen farit utrikes, att han ämnade bosätta sig i främmande land. Det torde ock vara riktigt att med nedan angivna undantag utesluta användning av särskilt stämningssätt i dessa fall. Den faran läge eljest stundom nära, att svarandens behöriga anspråk på rättssäkerhet bleve åsidosatt. Redan en jämförelsevis kort tids bortovaro skulle kunna för en person medföra att han bleve stämd på ett sätt, som beredde föga säkerhet för att han verkligen erhållit del av stämningen, och detta utan att något hans förhållande kunde anses berättiga ett sådant förfaringssätt.

Om således förslaget i nu nämnda hänseende synes vara i huvudsak lämpligt avpassat, lär dock vara nödigt tillse, att yrkande om äktenskapsskillnad på sådan grund, som avses i 6 kap. 5 §, eller om återgång enligt 5 kap. 1 § alltid kan anhängiggöras utan hinder av svarandens bortovaro, vare sig han har hemvist i riket eller ej. Det ifrågavarande stämningssättet bör alltså härvid komma till användning.

I fråga om den, som ställt ombud för sig i enlighet med föreskrifterna i tredje och fjärde styckena av 11 kap. 9 § rättegångsbalken, torde det i tredje stycket stadgade undantag från huvudregeln böra jämväl här göras.

Då den talan, som giver ett mål karaktären av äktenskapsmål, grundas å brottsligt förfarande, kan ifrågakomma, att även yrkande om ansvar framställes i stämningen. Uppenbarligen har det ej varit förslagets avsikt att i sådant fall, i motsats mot vad eljest är lagstadgat, ansvarsyrkandet skulle anses behörigen anhängiggjort genom stämningens delgivning i annan form, än som föreskrives i 11 kap. 8 § rättegångsbalken. Däremot synes förslaget icke giva fullt tillfredsställande ledning för avgörande av frågan, huruvida målet i dess helhet bör förklaras icke kunna upptagas till prövning eller visserligen ansvarspåståendet skall avvisas men de privaträttsliga yrkandena bliva föremål för rättens bedömande. Med den förra tolkningen komme man för visso i överensstämmelse med gällande rätt. Med avseende å den jämförelsevis underordnade betydelse, som ett an-

svarsyrkande i äktenskapsmål måste anses hava, synes dock ej uteslutet att välja den andra vägen. Anses sistnämnda anordning lämpligast, bör den sålunda intagna ståndpunkten med tydlighet komma till synes.

7 §.

Lagrådet:

I motiven till denna paragraf har lagberedningen anført, att äktenskapsmålen äro av den beskaffenhet, att den minsta möjliga offentlighet bör givas förhandlingarna däri. Det sålunda gjorda uttalandet kan visserligen vara berättigat för vissa fall; att det skulle vara det för alla torde med fog kunna bestridas. Klart är, att någon anledning till ett stadgande av ifrågavarande innehåll icke är att söka däri, att man skulle vilja undandraga offentligheten själva framställandet av makarnas begäran att vinna separation eller äktenskapets upplösning; skälen för stadgandet äro för visso, att under rättsförhandlingen förhållanden kunna beröras, från vilkas blottande inför allmänheten makarna med rätta böra vara fritagna. Det torde emellertid kunna antagas, att flertalet äktenskapsmål komma att avse separation på grund av överenskommelse eller skillnad efter förutgången separation, utan att någon undersökning om parternas samliv äger rum inför rätten. För sådana fall framstår den föreslagna regeln, att äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar, där ej rätten finner lämpligt, att rättegången hålles offentligt, och parterna därtill samtycka, såsom mindre befogad. Då målet anhängiggöres genom ansökning, skulle stadgandet icke ens kunna alltid efterlevas. Den egentliga handläggningen skulle ofta bestå endast i ansökningens uppläsande; först under uppläsningen vunne domstolen kännedom om målets beskaffenhet. Det kan för övrigt, om man tager hänsyn jämväl till andra äktenskapsmål, näppeligen anses fullt lämpligt att giva en regel, som låter avgörandet, huruvida rättegången skall vara offentlig eller icke, ligga i parternas hand. Offentligheten betingas av ett allmänt intresse; den bör uteslutas endast då giltiga skäl därtill finnas. Och om än ett äktenskapsmål i vissa hänseenden berör så ömtåliga förhållanden, att skälig hänsyn till parterna kräver allmänhetens avlägsnande, kan handläggningen delvis och måhända under hela det ifrågavarande rättegångstillfället gälla frågor av helt annan art, vilkas behandling icke kan i någon mån motivera att dörrarna stängas.

Lagrådet anser visserligen, att beträffande äktenskapsmålen möjligheten att hålla förhandlingen inom stängda dörrar bör utsträckas utöver vad bestämmelserna i förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna medgiva; åt domstolen bör det dock överlämnas

att därom förordna, när den efter framställning av part finner omständigheterna så påkalla. Gives åt stadgandet ett sådant innehåll, synes naturligtast att bereda detsamma plats i nämnda förordning. Det skulle då ansluta sig till nuvarande föreskrifter i förordningen såsom en utvidgning av dem i vad äktenskapsmål angår; berörda föreskrifter hade domstolen i första hand att beakta. Genom en dylik överflyttning vunnos ock den fördelen, att i enlighet med vad följdriktigheten synes påfordra, domstolens ifrågavarande befogenhet kunde göras tillämplig även då frågor av ekonomisk innebörd, som härflyta av huvudfrågan i äktenskapsmål, förekomma i särskild rättegång. Enligt förslaget terminologi är sådan tvist icke ett äktenskapsmål, men utredning om vilkendera maken bär huvudsakliga skulden och i följd därav undersökning av makarnas samliv är ej sällan av nöden.

8 §.

Lagrådet:

Lagberedningen har för den händelse stämning i äktenskapsmål kungjorts allenast på sätt, som stadgas i 11 kap. 9 eller 10 § rättegångsbalken, funnit det vara för strängt att låta dom gå över utebliven svarande, utan att å hans vägnar presterats något svar. Det har därför i denna paragraf ålagts rätten att i dylika fall förordna god man att föra svarandens talan.

Det sålunda för berörda lagbestämmelse anförda skäl torde icke vara avgörande. Att märka är, att bestämmelsen skulle omfatta även de fall, då enligt gällande rätt stämmings delgivning på något av berörda sätt är jämväl beträffande äktenskapsmål medgiven eller efterlysning enligt 13 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken kan äga rum. Det torde dock knappast hittills hava framstått såsom en brist i lagstiftningen, att densamma icke sörjt för att utebliven svarandes rätt må varda särskilt bevakad. Ej heller skulle i nu avsedda fall den nya äktenskapslagstiftningens antagande i stort sett medföra ökat behov att för beredande av rättsskydd för den uteblivne genom det allmännas försorg förordnades ställföreträdare för honom. Fastmera synes genom det tillämnade fastsläendet av officialprincipen vid äktenskapsmålen handläggning hava i den mån så lämpligen låter sig göra tillgodosetts det allmännas, i dessa mål, så vitt angår själva statusfrågan, starkare än i andra mål av privaträttslig natur framträdande intresse av att målet vinner en möjligast allsidig utredning. Ett ingripande från statens sida i ändamål att svarandens talan måtte bliva vid domstolen förd lärer särskilt te sig såsom föga påkallat, då svaranden genom att hålla sig undan själv framkallat tillämpningen av omförmälda

delgivningsförfarande. Och av hänsyn till de genom den tilltänkta utsträckningen av möjligheten att instämma svarande, vars uppehållsort är okänd, nytillkomna fallen torde knappast krävas särskilda åtgärder i nu ifrågavarande hänseende.

I alla händelser kan med skäl betvivlas, att förordnande av god man i verkligheten skulle innebära det rättsskydd för svaranden, som därmed åsyftas. Det är knappast att förvänta, att gode mannen i allmänhet skulle kunna avsevärt bidra till målets utredning. Bristande kännedom om makarnas personliga förhållanden komme ofta att därför utgöra hinder. Om således betydelsen av godmanskapet för betryggande av svarandens rätt mestadels bleve ringa, torde ock böra i någon mån beaktas den olägenhet för kåranden i form av uppehåll med målets avgörande, som av dess anordnande kunde bliva en följd. Sällan kunde väl förordnande givas och gode mannen få tillfälle att inställa sig utan ett eller kanske flera uppskov med målet.

På grund av vad sålunda anförts hemställer lagrådet, att bestämmelserna om god man måtte ur förslaget utgå.

Därest denna hemställan icke vinner avseende, torde en viss oklarhet beträffande gode mannens ställning, som nu förefinnes, böra undanröjas. Av den nyss anförda motiveringen till stadgandet om god mans förordnande ävensom av reglerna om ersättning åt denne, vilka tydligen endast hänföra sig till förfarandet vid underrätt, synes den slutsatsen kunna dragas, att gode mannens behörighet ej skall sträcka sig längre än att vid underrätten utföra svarandens talan. Ett tydligt stadgande härutinnan torde dock vara av nöden. Skulle motsatsen till vad sålunda antagits vara åsyftad, bör frågan om ersättning för sysslandet i högre rätt vederbörligen regleras. Vidare erinras, att av bestämmelserna om ersättning åt gode mannen föranledes vidtagande av ändring i 16 kap. 10 § och 25 kap. 5 § rättegångsbalken i syfte att vad där finnes föreskrivet om beslut, som meddelats eller kunnat meddelas under rättegången, må bliva tillämpligt även i fråga om beslut om dylik ersättning. Förslaget innefattar icke föreskrifter, huru gode mannen skall inkallas i målet, och giver ej heller tillräcklig ledning för bedömandet av dess ställning till frågan om påföljden av gode mannens uteblivande. Det synes nödigt, att förslaget kompletteras i nämnda hänseenden.

9 §.

Lagrådet:

De nu gällande bestämmelserna om varning såsom villkor för erhållande av skillnad till säng och säte skola enligt förslaget ersättas med

föreskrifter om medling mellan makar, innan dom å separation meddelas. Medlingen skall emellertid ej vara obligatorisk. Såsom ett medel att dock påverka makarna att anlita medlingsförfarandet har förslaget uppställt såsom regel, att om medling ej visas hava ägt rum, då målet första gången förekommer, målet skall uppskjutas för att tillfälle må beredas till ett medlingsförsök.

Längre i utövande av tvång för åstadkommande av medling än förslaget sålunda medgiver torde ej vara berättigat att gå i sådana fall, där makarna icke äro ense om separationen. Den möjlighet att genom underlåtenhet att inställa sig hos medlaren fördröja målets avgörande, som lämnas öppen för den instämde, skulle till och med i vissa fall kunna anses innebära en obillighet mot käranden. Förslaget har ock givit domstolen makt att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, eftergiva anspråket på medling. Då båda makarna önska separation, och alltså någon giltig orsak till sammanlevnadens hävande ej behöver påvisas för erhållande av dom i sådan riktning, torde åter förhållandena gestalta sig annorlunda. Ehuru separation icke med nödvändighet behöver leda till slutligt upplösande av äktenskapet, utan tvärtom huvudsyftet med separationen är, att makarna skola sättas i tillfälle att med större lugn allvarligt överväga möjligheten att fortsätta sammanlevnaden, får ej förbises angelägenheten av att ej heller det första steget tages av förhastande och under intryck av en tillfälligt uppkommen misshällighet mellan makarna. Vill man över huvud erkänna, att medlingen är av betydelse för undanröjande av missförstånd och återupprättande av enighet mellan makarna — och att medlingen har en icke oväsentlig betydelse i sådant hänseende läser erfarenheten tydligt giva vid handen — synes följdriktigt böra fordras, att medling verkligen försökes, då ej andra hänsyn ställa sig hindrande i vägen. Och i nu avsedda fall synas några olägenheter icke kunna uppkomma därav, att föreskriften om medling göres tvingande.

Utsiktarna för ett gynnsamt resultat av förhandling mellan makarna inför tredje man äro emellertid uppenbarligen alltid i hög grad avhängiga av dennes personliga egenskaper. Det är följaktligen av vikt, att som medlare godkännes endast den, som kan antagas äga förutsättningar för detta grannliga värv. Såsom självskrivna därtill upptager förslaget präst inom svenska kyrkan eller främmande trossamfund, häradshövding och magistratsledamot. Av dessa torde dock endast präst kunna anses redan på grund av det kall han utövar i allmänhet vara fullt skickad till medlare. Å andra sidan synes det jämväl mera överensstämmande med prästs övriga ämbetsplikter om, på sätt torde vara erforderligt, honom ålades såsom en skyldighet att åtaga sig medlarskapet. Att förslaget givit anvis-

ning jämväl på andra ämbetsmän, som skulle kunna utan vidare anlitas, torde vara föranlett av önskan att bereda makar, vilka av någon anledning ej vilja vända sig till präst, tillfälle att undgå den omgång och kostnad, som skulle föranledas av den enligt förslaget ytterligare medgivna utväg att hos häradshövdingen eller borgmästaren utverka förordnande för lämplig person. At olägenheten i fråga kan dock ej tillmätas avgörande betydelse i betraktande av fördelarna av nyssberörda utväg, genom vilken vid ett sorgfälligt utövande av prövningsrätten lämnas möjlighet för ett tillfredsställande personval.

Med stöd av det anförda hemställer lagrådet, att bestämmelserna om den medling, som är avsedd att föregå separationsmålets upptagande vid rätten, måtte omarbetas i sålunda angivna hänseenden.

10 §.

Lagrådet:

Enligt stadgandet i denna paragraf skulle rätten eller domaren, då endera av makarna påyrkar upprättande av bouppteckning, alltid vara pliktig att därom draga försorg. Sådant fall kan dock vara för handen, att yrkandet om separation eller äktenskapets upplösning finnes uppenbarligen icke kunna vinna bifall. I sådan händelse bör det stå öppet, på sätt i boskillnadslagen medgivits, att lämna den framställda begäran om boupptecknings upprättande utan avseende.

Det synes nödigt uttryckligen stadga, att makarna var för sig skola vara skyldiga att med ed fästa riktigheten av upprättad bouppteckning, då begäran därom framställes, ävensom föreskriva, av vem sådan edgång må påkallas.

Med stadgandet i paragrafens sista stycke avses uppenbarligen att från skyldigheten att förordna om boupptecknings upprättande undantaga de fall, då sådan redan är tillgänglig. Utom de angivna föreligga emellertid även andra fall, då boet kan vara förtecknat. En gjord boskillnadsansökan kan ännu vara beroende på prövning men ändock hava föranlett, att bouppteckning skett. Bouppteckning kan jämväl vara för handen i följd av inträffad konkurs. Sista stycket läser fördenskull böra omarbetas, så att omförmälda förhållanden bliva beaktade.

11 §.

Lagrådet:

Då rätten på grund av förpliktelsen att sörja för en fullständig utredning av målet låter inkalla vittne eller någon, som skall upplysnings-

vis höras, bör, om målet är av tvistemåls natur, dock beträffande ersättning av allmänna medel åt sålunda inkallad person gälla enahanda bestämmelser, som nu finnas givna med avseende å brottmål. Härutinnan erfordras nödig komplettering av förslaget.

12 §.

Lagrådet:

Avsikten med förevarande paragrafs bestämmelser synes vara att dels förekomma, det till återgång eller äktenskapsskillnad på grund av makes sinnessjukdom (eller sinnesslöhet) må dömas, innan läkares intyg om hans sinnesbeskaffenhet blivit företett, och dels överlämna åt Konungen att utfärda närmare föreskrifter om särskild kompetens såsom villkor för behörighet att utfärda giltiga intyg i sådant hänseende och vad beträffande intygen i övrigt skall gälla. Däremot torde icke vara åsyftat att utesluta användandet av andra bevismedel till styrkande eller vederläggande av påståendet om makens sinnessjukdom. Då emellertid ordalagen kunde giva anledning till en sådan tolkning, hemställes om jämkning av desamma.

8 KAP.

2 §.

Lagrådet:

Denna paragraf är av i huvudsak enahanda innehåll som 1 § i reglementeringskommitténs förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av smittosamma könssjukdomar. I en dylik speciallag vore en uppräknings av de avsedda sjukdomarna sådan som den här förekommande otvivelaktigt på sin plats. På förevarande lagstiftningsområde verkar däremot en dylik uppräknings i viss mån stötande; den torde böra ifrågakomma endast i fall sådant till förebyggande av missförstånd skulle anses oundgängligen erforderligt. Att vid lagens tillämpning åt begreppet »könssjukdom» skulle komma att givas en annan tolkning än den avsedda, torde emellertid, med hänsyn särskilt till det sammanhang, vari uttrycket i lagen förekommer, icke vara att befara. En dylik uppräknings har icke i de danska och norska förslagen ansetts behöfelig. Lagrådet vill därför hemställa, huruvida icke denna uppräknings kunde utgå och stadgandet i paragrafen sålunda begränsas till en föreskrift, när enligt lagens mening en könssjukdom skall anses vara i smittosamt skede.

Förslaget till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

4 §.

Lagrådet:

Det här intagna stadgandet, att därest innan nya lagen trätt i kraft man hävdad sin fästekvinna eller hävdad kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönskaläge, därå sedan fästning följt, i avseende å sådan förbindelse äldre lag skall gälla, innebär, bland annat, att de ifrågavarande förbindelserna skola i samma utsträckning som hittills utgöra äktenskapshinder, tills de blivit formligen upplösta. Meningen lär vara, att av stadgandet jämväl skall följa, att beträffande dessa hinder nu gällande lags bestämmelser om jävs anförande och styrkande skola tillämpas; anmält jäv skulle sålunda prövas icke av prästen, hos vilken lysning begärts, utan av rätten. Då denna mening icke synes klart framgå av de använda ordalagen, torde en omredigering till innehållets förtydligande böra äga rum.

Från föreskriften om äldre lags tillämplighet å förbindelse av omförmälda slag har emellertid gjorts det undantag, att förbindelse med fästekvinna alltid skall upplösas i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810. Anledningen härtill har enligt motiven varit, att det ansetts angeläget att så vitt möjligt undanröja de svårigheter att i dylika förbindelser vinna skillnad, vilka nu stundom kunna möta. Det synes dock icke vara tillräckligt beaktat, att genom anhängiggörande av skillnadsfrågan vid domstol den ena kontrahenten kan bliva i tillfälle att framställa anspråk av ekonomisk innebörd, vilka icke skulle kunna göras gällande, därest allenast ansökning hos Konungen stode till buds. En ovillkorlig tillämpning av den ordning, som stadgas i nämnda förordning, torde fördenskull icke böra föreskrivas.

6 och 7 §§.

Justitierådet *Svedelius* och regeringsrådet *Thulin*:

Väckes efter det nya lagen trätt i kraft talan om äktenskapskillnad, skall med visst undantag nämnda lag tillämpas, jämväl då skillnaden sker av orsak, som inträffat före det lagen trätt i kraft. Detta skulle sålunda komma att gälla även den nya lagens preskriptionsbestämmelser. Då i flera fall nya eller ändrade preskriptionstider föreslagits, kunde härav bliva följden, att den, som vid tiden för lagens trädande i kraft ägde åberopa en skillnadsgrund, som även efter nya lagen medförde rätt till skillnad,

utan vidare skulle bliva avskuren från sin rätt, emedan han ej anhängig-gjort sin talan inom nu föreslagen tid. En sådan anordning synes ej rättvis och ej heller överensstämma med vad i regel plägar stadgas, då nya eller förkortade preskriptionsbestämmelser meddelas.

För återgångstalan innehåller ej gällande lag någon preskriptionsbestämmelse, om än en sådan vid de i 13 kap. 7 § giftermålsbalken avsedda fall ansetts böra iakttagas. Då nu i den nya lagen särskilda preskriptionstider stadgas för talan om återgång i vissa fall, äger vad ovan beträffande skillnad anförts giltighet jämväl i fråga om återgång.

8 §.

Lagrådet:

Såsom lagrådet här ovan vid 1 kap. 1 § framhållit, torde föreskriften i första punkten av denna paragraf icke kunna tillämpas i andra fall än då en verklig trolovning enligt förslaget mening är för handen. Den avvikelse från gällande lag, som sålunda skett, kan lagrådet för sin del icke tillstyrka, utan hemställer om ändring i stadgandet till överensstämmelse med vad nu gäller.

Vid den omarbetning av denna paragraf, som sålunda enligt lagrådets tanke är påkallad, torde jämväl böra vidtagas en redaktionell jämkning i andra stycket av punkt 2. Detta stadgande omfattar formellt varje äktenskap, som består vid tiden för lagens ikraftträdande, men bör naturligtvis givas allenast för äktenskap, i fråga om vilket föreligger någon av de i föregående stycke omförmälda återgångsanledningar.

9 §.

Lagrådet:

Då i 2 kap. av förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning icke meddelats någon bestämmelse om betydelsen av frihetsstraffs undergående för rätten att ingå äktenskap, har därvid gjort sig gällande den även i nuvarande lagstiftning framträdande grundsatsen, att undergående av frihetsstraff icke utgör ett äktenskapshinder i vanlig bemärkelse, utan att frågan huruvida fånge må ingå äktenskap är beroende av vederbörande administrativa myndighets prövning. Med en sådan utgångspunkt synes självfallet, att den nya äktenskapslagstiftningen icke kommer att medföra någon verkan med avseende å giltigheten av kungl. brevet den 24 januari 1745 angående livstidsfänges giftermål. Att såsom i förevarande paragraf skett göra uttryckligt förbehåll, att nämnda kungl. brev icke skall anses upphävt, torde snarare vara ägnat att föranleda tvekan i

fråga om förslaget ståndpunkt i oförmälda hänseende; undergående av frihetsstraff finge därigenom sken av att vara ett äktenskapshinder i egentlig mening. En viss oegentlighet torde det ock få anses innebära att i detta sammanhang göra åtskillnad mellan de särskilda om fånges giftermål givna föreskrifter.

Förbehåll om fortfarande giltighet har gjorts jämväl beträffande vad i 19 § av förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning är stadgat om den troslära, i vilken barn skall uppfostras, då föräldrarna eller endera är mosaisk trosbekännare, samt kungörelsen den 6 augusti 1894 angående vissa skyldigheter, som åligga föreståndare för församling av främmande kristna trosbekännare. Vad angår förstnämnda stadgande torde åtgärden hava ansetts betingad av det i 2 § av nu behandlade lagförslag förutsatta upphävandet av förordningen den 20 januari 1863 angående giftermål mellan kristen och mosaisk trosbekännare; på grund av innehållet i 4 § av berörda författning har befarats den missuppfattningen, att dess försättande ur kraft medförde rubbning i 19 § av 1873 års förordning. Med hänsyn till denna paragrafs avfattning vore dock en dylik tolkning icke befogad. Vidkommande oförmälda kungörelse har densamma ansetts gälla även efter tillkomsten av lagen den 6 november 1908 om äktenskaps ingående, oaktat denna lag icke därutinnan innehåller något stadgande. Att annan åsikt skulle framträda efter den nya äktenskapslagens antagande synes icke kunna förutsättas.

På grund av det anförda finner lagrådet vad 9 § i nu berörda hänseenden innehåller böra utgå.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

20 KAP.

3 §.

Lagrådet:

Enligt beredningens förslag skulle det förordnande, som i sammanhang med beslut om återgång av äktenskap, separation eller äktenskapskillnad av rätten meddelas rörande vilken av makarna skall hava barnen i sin vård, äga betydelse icke blott i fråga om den personliga vården och giftomannarätten utan även i förmynderskapshänseende; jämlikt förevarande paragraf skulle den av föräldrarna, som barnen tillerkännas, tillika vara

deras förmyndare. Beredningens ståndpunkt härutinnan har uppenbarligen förestavats av enahanda motiv, som föranlett, att beredningen ansett giftomannaskapet böra uteslutande tillhöra den av makarna, som enligt rättens beslut skall hava barnen i sin vård. Beredningen har ansett barnens fördel under dessa förhållanden bäst befrämjas, om föräldramyndigheten hel och odelad samlas i vårdarens hand. Av skäl, som förut anförts, har lagrådet hemställt, att förordnandet om vården av barnen icke måtte tillerkännas någon inverkan å reglerna för giftomannarättens utövning. Lagrådet kan icke heller dela den uppfattningen, att förmynderskapet ovillkorligen bör anknytas till den personliga vården. De synpunkter, som göra sig gällande å ena sidan beträffande ordnandet av den personliga vården och å andra sidan i fråga om regleringen av den ekonomiska förvaltningen, äro sinsemellan så olikartade, att dessa frågor icke böra onödigtvis sammankopplas. Det kan bliva av oundgängligt behov påkallat att anförtro vården av en späd son eller dotter åt en moder, som är olämplig eller till och med alldeles oduglig att sköta de ekonomiska angelägenheterna, vartill fadern åter är fullt skickad. Det kan i dylikt fall icke anses överensstämma med barnets sanna bästa, att förmynderskapet under dessa förhållanden fräntages mannen. Visserligen skulle, om modern vore olämplig, annan person kunna i hennes ställe förordnas till förmyndare, men det synes obilligt, att fadern sålunda skulle behöva stå tillbaka för en utomstående.

Den föreslagna anordningen är även i andra hänseenden ägnad att väcka betänkligheter. Huruvida, då rätten att vårda barnen i separationsdomen tillerkännes modern, förmynderskapet övergår till henne i och med det domen vinner laga kraft eller först vid den måhända senare infallande tidpunkt, då sammanlevnaden faktiskt upphör, torde icke vara klart. Om makarna efter någon tids separation åter flytta tillsammans, kommer hon utan vidare att förlora förmynderskapet, som i stället återgår till mannen. Med hänsyn till förmynderskapets betydelse för förhållandet till tredje man är ett så formlöst överflyttande av detsamma från en person till en annan allt annat än tillfredsställande. Det bör i detta sammanhang vidare beaktas, att den domstol, som dömt i äktenskapsmålet, icke alltid är densamma, som är rätt forum för förmyndarefrågor rörande barnen. Någon skyldighet för domstolen i äktenskapsmålet att om sitt beslut underrätta förmynderskapsdomstolen är icke stadgad.

På grund av vad nu anförts hemställer lagrådet, att förevarande paragraf måtte utgå, så att även om barnen tillerkännes modern, fadern fortfarande regelmässigt bliver barnens förmyndare. Är fadern därtill olämplig, har förmynderskapsdomstolen naturligtvis att annorlunda förordna.

22 KAP.

1 §.

Justitierådet friherre *Leijonhufvud*:

Den i förevarande paragraf vidtagna ändringen står i samband med det tillägg till 11 kap. 2 § ärvdabalken, som förslaget innehåller. I båda fallen har avsetts att, då avvitrning efter avliden make icke vidare skulle vara förutsättning för den efterlevandes rätt att ingå nytt gifte, på annat sätt tillgodose kravet på ordnande av dennes och arvingarnas inbördes ekonomiska förhållanden, innan det nya äktenskapet kommer till stånd. I sådant hänseende har i sistnämnda lagrum en var av dem tillerkänts vitsord till skifte, även om förening att leva i bo oskifto förut av dem träffats; i nu behandlade paragraf ålägges förmyndare för omyndig arvinge såsom en skyldighet att, i händelse den efterlevande maken gifter sig ånyo, draga försorg om bodelning.

Sist omförmälda föreskrift, som förmyndaren icke äger underlåta att efterkomma ens om säkerhet för den omyndiges andel i boet erbjudes, är måhända strängare än nödig omtanke om den omyndige påkallar. Bland olägenheterna av det nu gällande avvitrningshindret torde kunna räknas, att understundom boets ställning med avseende å gäld och tillgångarnas beskaffenhet icke medgiver delning vid en viss tidpunkt utan avsevärda svårigheter och även stora förluster, under det att ett uppskov med skiftet skulle bereda tillfälle till en fördelaktig avveckling. Man lär ock kunna, utan att därmed få anses hava åsidosatt den omyndiges bästa, överlämna åt förmyndaren att med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet bedöma, huruvida bodelning bör genast äga rum eller myndlingens fördel bäst tillvaratages i annan ordning. Det hemställes förty, att förevarande paragraf måtte utgå ur förslaget.

**Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 § och 13 kap. 1 §
rättegångsbalken.**

Lagrådet:

De skäl, vilka föranlett den föreslagna ändringen i 13 kap. 1 § rättegångsbalken, synas lagrådet följdriktigt hava bort göras gällande även i fråga om skiftesstadgans 31 §, som beträffande jäv på grund av skyldskap eller svägerlag är affattad i full överensstämmelse med förstnämnda lagrum i dess nuvarande lydelse.

Bland mål, beträffande vilka domstolen enligt 10 kap. 29 § rättegångsbalken har att oavsett invändning tillse, att rätt forum är för handen, upptages tvist om äktenskapsskillnad eller återgång av giftermål. Givet är, att under äktenskapsskillnad här inbegripes jämväl skillnad till säng och säte. Då den form av den äktenskapliga sammanlevnadens hävande, som enligt förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning skulle komma att ersätta dylik skillnad, erhållit benämningen separation, kunde måhända uppkomma tvekan i fråga om tillämpligheten av berörda lagrum å tvist angående vinnande av separation. Förtydligande i sådant hänseende synes förty vara påkallat. Stadgandet bör uppenbarligen även göras tillämpligt å den i 7 kap. 1 § av nyss omförmälda förslag upptagna kategori av äktenskapsmål, som där betecknas såsom mål, däri tvisten är, huruvida ett äktenskap består eller ej.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen.

15 KAP.

21 §.

Lagrådet:

Då det inom lagberedningen utarbetade förslag till lag om adoption enligt lämnad upplysning icke kommer att framläggas till antagande samtidigt med de nu remitterade förslagen, erfordras naturligtvis att den i förevarande paragraf givna ansvarsbestämmelsen för adoptivfader eller adoptivmoder därur avföres.

Regeringsrådet *Thulin* och justitierådet friherre *Leijonhufvud*:

Den enligt förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning åsyftade förändringen i nu gällande rätt att låta jämväl omyndig man stå under giftoman har ansetts påkalla jämkning av de i 15 kap. 21 § strafflagen givna straffbestämmelserna beträffande fader eller moder, som tvingar dotter till giftermål, eller annan, som låter sådant förfarande komma sig till last emot kvinna, för vilken han är giftoman. För närvarande är till stadgandet om straff för tvingande till giftermål anknuten den närmare bestämningen, att tvånget skall vara utövat medelst våld eller hot. Denna begränsning saknas i förslaget. Tvingas någon till giftermål av den, som

icke står till den tvingade i förhållande av fader, moder eller annan giftoman, faller det sålunda begångna brottet nu under 22 § i samma kapitel med dess mildare straffskala, högst straffarbete i två år, under det att enligt förslaget i sådant fall brottet skulle hänföras under 21 § och den brottslige drabbas av straffarbete i högst sex år. Huruvida den gjorda omformuleringen av själva straffbestämmelserna innebär ännu en ändring i gällande rätt kan måhända vara föremål för tvekan. Det synes oss så vara händelsen. Av rättshistoriska skäl liksom på grund av stadgandets eget innehåll synes den tolkningen böra antagas såsom riktig, att det strängare straffet i 21 § är att tillämpa på fader eller moder, allenast då han eller hon tillika haft ställningen av giftoman i förhållande till dottern, varemot av dem utövat tvång i andra fall straffas efter 22 §. Den föreslagna avfattningen av paragrafen gör densammas tillämplighet på fader eller moder oberoende av giftomannskapet. Slutligen har, därigenom att såsom ovan nämnts straffstadgandet beträffande den, som tvingar annan till giftermål utan att vara dennes giftoman, överflyttats till ifrågavarande paragraf, dess särskilda åtalsregel blivit gällande även för detta fall. Ändringen härutinnan har sin grund i införandet av allmänna preklusionsbestämmelser i fråga om rätten att yrka återgång av äktenskap.

Av vad sålunda vid paragrafen åtgjorts stå allenast först omförmälda jämkning samt berörda utvidgning av åtalsregelns tillämplighet i omedelbart samband med den nya äktenskapslagstiftningen. I övrigt synes omarbetningen hava gått utöver området för ifrågavarande lagstiftning och beröra spörsmål av den natur, att de icke lämpligen kunna lösas i detta sammanhang. Vad angår uteslutandet av den närmare bestämningen av tvångets art, något som föranletts därav att i 5 kap. 3 § av förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning tvång upptagits såsom återgångsskäl utan vidare angivande av dess beskaffenhet, må, oavsett huruvida tvångsbegreppet genom berörda uteslutning i sak undergått någon ändring, framhållas det oegentliga däri, att i 21 §, vilken måste anses gälla ett kvalificerat fall av det brott, som behandlas i 22 §, skulle i nu antydda hänseende nyttjas andra ordalag än i huvudstadgandet kommit till användning.

Erforderlig omarbetning synes utan att behöva beröra ej hithörande frågor kunna verkställas på det sätt, att jämte det de i 21 § redan upptagna straffbestämmelser göras tillämpliga även för det fall, att man, som står under giftoman, tvingas till giftermål, där införes, med bibehållande av straffsatsen i 22 §, stadgande om straff för tvingande till giftermål i andra fall.

Om sålunda det nuvarande angivandet av tvångets art återupptages,

lärer dock hinder ej möta att lämna det nyssnämnda lagförslaget i här avsedd del orubbat. Redan nu finnes samma brist på överensstämmelse i fråga om uttryckssättet mellan det indirekta återgångsstadgandet i 1 kap. 5 § giftermålsbalken och strafflagen. Misstyrdning därhän, att även annat än straffbart tvång skulle utgöra återgångsskäl, torde ej vara att befara.

22 KAP.

8 §.

Lagrådet:

Lagrådet vill erinra om sin ovan under 1 kap. 4 § i förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning gjorda hemställan, att föreskriften i andra stycket av förevarande paragraf om särskild åldersgräns för inträdande av straffbarhet måtte utgå.

Förslaget till lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Regeringsrådet Thulin:

I infordrade yttranden har framhållits, att i samband med ifrågasvarande lagstiftning de straff, som stadgats för präst i svenska kyrkan för förseelser vid äktenskaps ingående, borde i vissa avseenden mildras. För närvarande gäller härutinnan följande. Enligt 4 § av lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst skall präst, som lyser till äktenskap eller förrättar vigsel, då laga hinder möter, dömas såsom i allmän strafflag om brott av ämbetsman är föreskrivet. I 25 kap. 4 § strafflagen stadgas dessutom för präst, som viger, utan att laga lysning till äktenskap föregått, eller viger dem, vilkas äktenskap måste återgå för laga hinder, som var honom veterligt, ett bestämt straff: avsättning, i senare fallet förbunden med ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas. Mot de i 4 § av 1889 års lag intagna straffbestämmelser synes ej något vara att erinra. Däremot torde, särskilt vid jämförelse med vad som gäller för borgerliga vigselförrättare, vilka äro tjänstemän, samt vad i förevarande lag föreslagits för andra vigselförrättare, anledning ej föreligga att bibehålla straffbestämmelserna i 25 kap. 4 § strafflagen, vilka ej medgiva att hänsyn tages till förmildrande omständigheter. Utan avvaktan på förestående revision av strafflagstiftningen torde därför sistnämnda paragraf böra upphävas och för där avsedda fall

straffbestämmelserna i 4 § av 1889 års lag komma i tillämpning. I varje fall läser den särskilda straffbestämmelsen för präst, som viger, utan att laga lysning till äktenskap föregått, böra bortfalla.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Lagrådet:

Genom det remitterade förslaget har ur ifrågavarande lag utmönstrats dels stadgandet att under visst villkor skillnad i äktenskap mellan främmande stats undersåtar kunde beviljas av Konungen, dels ock bestämmelsen om rätt för domstol att, där angivna förutsättningar vore för handen, till säng och säte skilja makar av främmande nationalitet. Då några övergångsbestämmelser icke föreslagits, skulle alltså bliva en följd av ändringslagens antagande, att från och med dess ikraftträdande äktenskapsskillnad i nämnd ordning icke vidare kunde ifrågakomma samt att en anhängiggjord rättegång om skillnad till säng och säte icke finge fullföljas. En dylik anordning står i strid med de principer, som gjort sig gällande i den föreslagna promulgationslagen till lagen om äktenskaps ingående och upplösning. Ett övergångsstadgande i överensstämmelse med dessa principer skulle visserligen för de internationella rättsförhållandena icke hava synnerligen stor betydelse men synes likväl för åstadkommande av önskvärd konsekvens böra meddelas.

Övriga lagförslag.

Lagrådet:

Dessa förslag finner lagrådet icke föranleda någon anmärkning.

Ur protokollet

Erik Ölander.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 29 januari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde lag-
rådets utlåtande över de genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 mars 1914
till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om
äktenskaps ingående och upplösning;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 § och 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 7) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;

- 8) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 9) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 10) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 11) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap;
- 12) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

Departementschefen anförde:

Beträffande tillkomsten av förevarande lagförslag torde jag till en början få erinra om Eders Kungl. Maj:ts beslut den 3 november 1909, att lagberedningen skulle företaga omarbetning av giftermålsbalken med tillhörande författningar samt de delar av ärvdabalken, som kunde böra i sammanhang därmed behandlas. Nämnda år tog Eders Kungl. Maj:t jämväl initiativ till ett för Sverige, Danmark och Norge gemensamt lagstiftningsarbete å familjerättens område. Efter överenskommelse regeringarna emellan sammanträdde under november månad 1909 i Stockholm delegerade för de tre länderna för att undersöka, huruvida och på vad sätt ett gemensamt skandinaviskt lagstiftningsarbete inom särskilda därför lämpade delar av familjerätten skulle kunna under den närmaste tiden anordnas. I anslutning till de delegerades yttrande meddelade Eders Kungl. Maj:t den 12 augusti 1910 bestämmelse om samarbete för behandling, bland annat, av frågan om gemensam lagstiftning angående äktenskaps hinder och återgång av äktenskap, som oaktat sådant hinder kommit till stånd, samt angående andra i närmare samband därmed stående frågor. Området för det gemensamma lagstiftningsarbetet har sedermera genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 9 juni 1911 och den 27 september 1912 utvidgats till att omfatta, bland annat, frågorna om skillnad till säng och säte och äktenskaps skillnad samt om formen för äktenskaps ingående. Lagberedningen har haft att vid fullgörande av sitt förenämnda uppdrag samverka med danska och norska kommitterade för åstadkommande av så vitt möjligt överensstämmande lagförslag på nu berörda områden. På hösten 1913 avgåvo lagberedningen och de danska och norska kommitterade förslag till lagar om äktenskaps ingående och upplösning, vilka förslag i de delar, som varit föremål för samarbete, äro med varandra nära överensstämmande. Samtidigt överlämnade lagberedningen jämväl de övriga lagförslag, som avses i lagrådets nu förevarande utlåtande.

Efter att hava redogjort för innehållet i de av lagberedningen avgivna lagförslagen och lagrådets utlåtande över dessa ävensom de i statsrådsprotokollet för den 20 mars 1914 omförmälda utlåtanden och skrivelser i ärendet, anförde departementschefen vidare:

Lagrådet har biträtt de grunder, på vilka förslagen äro byggda, och endast framställt anmärkningar mot vissa detaljer. I anledning av dessa anmärkningar hava lagförslagen blivit översedda och hava därvid vissa ändringar av saklig innebörd ansetts böra ifrågakomma. Därjämte hava en del jämkningar och förtydliganden av redaktionell natur vidtagits. För att söka åstadkomma samförstånd beträffande de ändringar av saklig innebörd, vilka av lagrådets anmärkningar kunde finnas påkallade, hava delegerade för de tre länderna sammanträtt till gemensamma överläggningar, vilka ägt rum i Stockholm under januari månad detta år. Till frågan om resultatet av dessa överläggningar får jag i det följande anledning återkomma.

Beträffande de yttranden, vartill förslagen föranlett lagrådet eller dess särskilda ledamöter, må anföras följande.

Lagrådet gör gällande, att förslagets regler om trolovning lämna utrymme åt två från varandra väsentligt avvikande uppfattningar av trolovningens begrepp, en vidsträcktare och en mindre vidsträckt. Enligt den förra uppfattningen kunde man exempelvis tala om en trolovning även i sådana fall, då möjligheten av äktenskap mellan kontrahenterna är utesluten på grund av nära släktskap eller då endera redan är gift, om nämligen båda eller endera är i okunnighet om äktenskapshindret i fråga; ej heller skulle den omständigheten att ena kontrahenten ingår äktenskap med annan än sin trolovade med nödvändighet medföra trolovningens omedelbara upplösning, utan skulle trolovningen anses fortbestå, så länge den övergivna är i okunnighet om vad som passerat. Särskilt om, såsom förslaget innebär, varken ingående eller upplösning av trolovning göres beroende av viss form, lär emellertid den uppfattningen te sig för rättsmedvetandet främmande, att en trolovning skulle kunna uppkomma eller fortbestå vid sidan av ett äktenskap eller att en överenskommelse mellan exempelvis två syskon om äktenskaps ingående skulle kunna rättsligen gälla såsom trolovning. Den nu ifrågavarande åsikten leder ock, såsom framgår av lagrådets yttrande, till det konstlade resultatet, att en trolovning i vissa fall antages bestå allenast så vitt den ena kontrahentens rätt angår. Av dessa och andra skäl torde det antagandet knappast vara för djärvt, att denna uppfattning, även om den må anses förenlig med förslagets ordalydelse, icke kommer att vinna burskap. På sätt lagrådet framhåller, har ock helt visst beredningen utgått från en annan åskåd-

ning. Förslaget är avfattat med de normala förhållandena för ögonen; sådana egenartade och i verkligheten sällan förekommande fall som de här förut nämnda inbegripas icke direkt under dess allmänna stadganden om trolovning, och icke heller har det ansetts av nöden att — efter mönstret av 1734 års lag, enligt vilken trolovningen ägde en helt annan och större betydelse — giva särskilda stadganden för dylika fall. Härav följer emellertid icke, att dessa bliva att bedöma annorledes än om de varit att hänföra under trolovningsbegreppet; såsom lagberedningen och lagrådet framhålla, bliva första kapitlets regler här att analogiskt tillämpa. Lagrådet yppar visserligen tvekan, huruvida sådan tillämpning kan under alla förhållanden vara att med säkerhet påräkna, såvitt angår den i 5 § givna preklusionsbestämmelsen. Mig synes det emellertid vara klart, att den, som stöder sina anspråk på ett ur kapitlets föregående regler härlett analogislut, icke kan få tillgodojuta en till tiden mera obegränsad rätt än dessa regler, sammanställda med 5 §, tillförsäkra trolovad.

I anledning av vad lagrådet i detta sammanhang erinrat beträffande 8 § punkt 1 i promulgationslagen har jag låtit omarbета detta stadgande till vinnande av fullständigare överensstämmelse med den gällande rätten. Enligt den nya avfattningen skall ett trolovningsavtal, som är slutet i strid mot ett publikt äktenskapshinder och på den grund ej giver upphov till någon trolovning i förslagets mening, likväl i fråga om barns börd hava sedvanlig verkan, om föräldrarna eller endera vid avlelsen var i god tro. Utan stöd av uttryckligt stadgande lärer vara klart, att en motsvarande regel skall gälla, om barn avlas mellan personer, vilka en gång varit i lagens mening trolovade, men vilkas trolovning är att anse såsom bruten, på den grund att den ene, den andre ovetande, ingått en ny förbindelse.

Beträffande 1 kap. 3 § har lagrådet ifrågasatt ett förtydligande till utmärkande av att den ersättningskyldighet, som där avses, skall omfatta icke blott ekonomisk förlust, utan även lidande, skada av ideell natur. Enligt min mening föreligger dock näppeligen med den av lagberedningen föreslagna avfattningen någon fara för missförstånd. Att under ordet »skadestånd» stundom inbegripes även ersättning för ideell skada framgår, bland annat, av rubriken till 6 kap. strafflagen, jämförd med detta kap:s särskilda bestämmelser, och av den nu ifrågavarande paragrafens innehåll lärer, särskilt vid en jämförelse mellan dess båda stycken, med tydlighet framgå att skadestånd här tages i en dylik vidsträckt bemärkelse. Lagkommittén och äldre lagberedningen, vilka i sina förslag på det straffrättsliga området upptogo ett kapitel »om skadestånd», till innehållet nära motsvarande strafflagens 6 kap., talade också i förslagen till giftermålsbalk

om »skadestånd efter ty som skäligen prövas» i den vidsträckta betydelse, vari här användes uttrycket »skäligen skadestånd».

Lagrådets motsvarande anmärkning mot förslaget 5 kap. 6 § och 6 kap. 20 § har av liknande skäl icke föranlett ändring i förslaget.

I 1 kap. 4 § upptager förslaget den bestämmelsen, att skadeståndsskyldighet enligt 3 § första stycket skall inträda, allenast under förutsättning att mannen vid hävdandet fyllt tjuguetå år. Lagrådet finner det emellertid naturligare att åldersgränsen här sättes vid inträdet av den fulla kriminella ansvarigheten d. v. s. vid uppnådda aderton år. Vilkendera ståndpunkten förtjänar företräde, förslaget eller lagrådets, kan vara föremål för olika meningar; skäl kunna anföras för den ena lika väl som för den andra. Det synes mig dock, att sambandet emellan förevarande stadgande och vad som gäller om den fulla kriminella ansvarigheten är ganska ringa. Tiltalande är ej heller att, såsom lagrådets förslag medför, i vissa fall straff skulle kunna följa, redan om mannen vid hävdandet fyllt femton år, men skadeståndsskyldighet ej inträda, med mindre han då nått aderton år. Och då vid överläggningarna med de danska och norska delegerade dessa enhälligt uttalat sig för tjuguetårsgränsen, vilken återfinnes i det danska förslaget och den gällande norska strafflagens motsvarande stadganden, har förslaget på denna punkt bibehållits oförändrat. Vid sådant förhållande har ej heller vidtagits den av lagrådet förordade ändringen i förslaget till ny lydelse av 22 kap. 8 § strafflagen.

Med avseende på 2 kap. 2 § och vissa andra stadganden har lagrådet anmärkt, att förslaget skulle vinna i reda och enkelhet, om i de bestämmelser, som hänföra sig till en persons sinnessjukdom eller sinnesslöhet, uttrycken »sinnessjuk» och »sinnessjukdom» ensamma komme till användning, men i 8 kap. infördes en paragraf av innehåll, att med sinnessjukdom i lagen skall förstås icke blott sinnessjukdom i egentlig mening utan även medfödd eller i barndomen uppkommen utvecklingshämning av viss närmare angiven svårare beskaffenhet eller vad i förslaget betecknas såsom sinnesslöhet. Detta lagrådets förslag kan jag emellertid ej biträda. Vid förnyade överläggningar med representanter för den psykiatriska sakkunskapen har nämligen ytterligare styrkts riktigheten av det antagande, varpå förslaget terminologi är byggd, att nämligen enligt det numera inom fackkretsar allmänt vedertagna språkbruket sinnesslöhet icke kan innefattas under sinnessjukdom. Ej heller har jag kunnat övertyga mig om att, på sätt lagrådet gör gällande, möjlighet till misstolkning föreligger i de fall, där viss bestämmelse i förslaget hänförs allenast till sinnessjukdom. Att, på sätt lagrådets anmärkning avser, i lagtexten närmare utveckla innebörden av begreppet sinnesslöhet lär på

den psykiatriska vetenskapens nuvarande ståndpunkt lika litet låta sig göra som att uppställa en legaldefinition av begreppet sinnessjukdom.

Från den i 2 kap. 2 § givna regeln att den, som är under tjuguetår och icke förut varit gift, skall för att få ingå äktenskap hava båda föräldrarnas samtycke undantages i paragrafens andra stycke, bland annat, det fall, att den ene av föräldrarna är utan del i vårdnaden, under vilken förutsättning den andres samtycke skall vara tillfyllest. Lagrådet framhåller, att svårigheter kunde uppstå vid tillämpningen av detta undantag, och föreslår dess ersättande med speciella föreskrifter rörande de fall, då från här ifrågavarande synpunkt giftomannarätten bör anses tillkomma allenast den ene av föräldrarna eller bada skola vara därifrån uteslutna. I överensstämmelse härmed har ock förslaget omarbetats. Så till vida har emellertid avvikelser skett från vad lagrådet hemställt, som för fall av separation, äktenskapsskillnad och återgång stadgats att allenast den av föräldrarna skall vara giftoman, som har vårdnaden om barnet. Denne är uppenbarligen här närmast till giftomannaskapets utövande. Och att fordra samtycke jämväl av den utav föräldrarna, som ej skall hava vårdnaden om barnet, synes ej vara påkallat av hänsyn till den tanke, som enligt förslaget ligger till grund för giftomannainstitutet, men väl kunde, om denna fordran upprätthölles, på grund av misshälligheter föräldrarna emellan obehöriga hinder komma att läggas i vägen för barnets äktenskap. Hänsynen till en faders eller moders naturliga önskan att äga viss medbestämmanderätt beträffande barnets giftermål synes här böra stå tillbaka för barnets välförstadda intresse. Förslaget bygger sålunda på denna punkt alltjämt på begreppet vårdnad, och hava till vinnande av överensstämmelse i uttryckssättet mellan nu förevarande paragraf samt 6 kap. 23—25 §§ och 20 kap. 3 § ärvdabalken dessa senare lagrumms stadganden i närliggande ämnen något jämkats till sin avfattning.

Vad en ledamot i lagrådet vid 2 kap. 10 § yttrat synes böra föranleda därtill att fullständigare bestämmelser meddelas om anteckning i kyrkobok angående skedd dödförklaring.

Da i 3 kap. 1 § stadgas, att lysning skall sökas »hos den präst, som för kyrkoböckerna», har förvisso med detta uttryckssätt icke avsetts någon inskränkning i fråga om behörigheten att utfärda lysning; meningen är uppenbarligen att behörigheten härtill, liksom för närvarande, skall vara beroende av behörigheten att handhava kyrkobokföringen eller den del därav, som kommer i betraktande vid lysnings meddelande. Där sistnämnda uppgift ankommer på annan präst inom församlingen än kyrkoherden, är sålunda enligt förslaget, även i andra fall än det i motiven anförda, denna präst jämväl behörig att utfärda lysning. Den oklarhet,

som här till äventyrs kan anses föreligga, vidlåder icke beredningens förslag, utan den administrativa lagstiftningen om kyrkoböckers förande. Det förutnämnda uttryckssättet har följaktligen bibehållits oförändrat såväl i nu förevarande paragraf som i 4 kap. 6 och 7 §§.

Såsom av motiven framgår, har lagberedningen avsett att frågan om förhandenvaron av hinder på grund av stadgandena om viss äktenskapsålder, giftomannaskap och väntetid skall bedömas med hänsyn till den tidpunkt, då vigsel tidigast får äga rum, ej till den, då lysningsansökan prövas; om dylikt hinder väl vid sistnämnda tidpunkt föreligger, men bortfaller före lysningstidens utgång, skall lysning ej vägras. Lagrådet anmärker i anledning härav dels att beredningens mening ej kommit till tydligt uttryck i förslaget, dels att riktigheten av denna mening vore tvivel underkastad. Sålunda skulle det verka i viss mån stötande, om den trolovade före uppnående av den såsom gräns för giftomannaskap stadgade åldern tillätes mot giftomannens bestridande på egen hand bringa till stånd lysning till äktenskap, och om man sloge in på den av beredningen beträdda vägen, syntes det svårt angiva giltiga skäl, varför man ej skulle bevilja lysning ännu tidigare än beredningen tänkt sig och lämna det åt prästen att beakta att lysningsbevis ej bleve utfärdat, innan hindret bortfallit. Emot vad lagrådet sålunda anfört i sakfrågan kan emellertid å andra sidan erinras, att det måste anses mindre tillfredsställande, om reglerna angående lysning skulle medföra en skärpning av 2 kap:s bestämmelser om äktenskapshinder, så att, till exempel, den i 2 kap. 11 § stadgade väntetiden faktiskt bleve förlängd med den tid, som åtgår, innan lysning hinner utfärdas och fullbordas. Praktiskt sett, undvikes detta genom en sådan rättstillämpning som lagberedningen tänkt sig. Naturligtvis kan man, på sätt lagrådet framhållit, driva saken än längre och hänföra frågan om hindrets förhandenvaro först till tidpunkten för lysningsbevisets utfärdande. Men därigenom utsatte man sig för den nära till hands liggande risken att, sedan lysningen väl blivit verkställd, lysningsbevis bleve av misstag utfärdat, innan hindret fallit bort. Då härtill kommer, att den till grund för förslaget liggande uppfattningen även från dansk och norsk sida hävdas, synas mig övervägande skäl tala för att vidbliva densamma. Däremot är jag med lagrådet ense därutinnan, att nämnda uppfattning icke erhållit något fullt lyckligt uttryck i förslagets text. I anledning därav hava 3 kap. 2 § 2 och 3 mom. underkastats jämkning, varemot någon motsvarande redaktionsändring i 8 mom. icke ansetts erforderlig. Av den nu föreliggande avfattningen lär framgå, att frihet från de i dessa mom. avsedda hindren ej behöver föreligga redan vid lysningens utfärdande. Att å andra sidan hindersfrågan icke

skall hänföras först till tidpunkten för lysningsbevisets utfärdande utan till den då lysningstiden utgår, torde icke behöva i lagtexten utsägas, då den förra ståndpunkten, såvitt känt är, hittills varit främmande för praxis.

Förslaget innehåller förbud för omyndigförklarad att utan förmyndarens samtycke ingå äktenskap, och lagberedningen förutsätter att, för att detta förbud må kunna upprätthållas, det bliver sörjt för att kyrkoböckerna lämna tillförlitligt besked om omyndigförklaringar. Lagrådet, som betonar vikten därav att kontroll i berörda hänseende redan från början anordnas, anser emellertid, i betraktande av de svårigheter som skulle möta att få kyrkoböckerna kompletterade med uppgifter om skedda omyndigförklaringar, annan utväg ej stå öppen än att avfordra lysnings-sökanden försäkran på heder och samvete därom att han ej är omyndigförklarad. För min del vågar jag antaga att erforderlig trygghet kan vinnas på den av lagberedningen anvisade vägen och tror det ej vara lämpligt att även på denna punkt bygga hindersprövningen på försäkningar av de trolovade.

En ledamot i lagrådet gör gällande, att det bör stå trolovad öppet att, i stället för försäkran om frihet från könssjukdom i smittosamt skede, åberopa intyg, avgivet av läkare enligt av Konungen meddelade närmare bestämmelser. Denna tanke, som enligt vad jag inhämtat även varit under övertvägande inom lagberedningen men där övergivits, torde icke böra upptagas i förslaget. Därest ansvaret kunde på detta sätt helt och hållet överflyttas på läkaren, öppnades nämligen en utväg för mindre nogräknade personer att utan att utsätta sig för straffansvar bereda sig tillfälle till äktenskaps ingående i strid mot könssjukdomshindret. Att uppågå sådant hinder vid en tillfällig läkarundersökning är nämligen mången gång synnerligen vanskligt, om den sjuke ej inför läkaren uppträder med full uppriktighet. En regel sådan som den nu ifrågasatta torde ej heller vara påkallad i den samvetsömmes intresse, då väl knappast någon lärar komma att hysa samvetsbetänkligheter att avgiva den av förslaget fordrade försäkran, sedan läkaren, efter erhållande av alla erforderliga upplysningar angående hans hälsotillstånd, förklarar äktenskapshinder, varom nu är fråga, icke möta.

Beträffande de redaktionella ändringarna i 3 kap. må slutligen nämnas, att i överensstämmelse med lagrådets hemställan stadgandet i 3 § andra stycket sammanförts med 7 § första stycket, varemot andra stycket i sistnämnda paragraf utbrutits till en särskild 8 §.

I anledning av vad lagrådet vid 4 kap. 2 § anmärkt har ordningsföljden mellan paragrafens båda sista stycken omkastats till utmärkande av att dopvillkoret skall äga tillämplighet jämväl beträffande sådant förord-

nande av Konungen, varom här är fråga. Jämväl 6 och 8 §§ i samma kap. hava omarbetats i anledning av erinringar från lagrådets sida. Däremot har jag ej trott det vara erforderligt eller lämpligt att, med hänsyn till de ganska sällan förekommande fall, då statskyrklig vigsel önskas av nupturienter, som äro därtill berättigade, men av vilka ingendera är kyrkobokförd i svensk församling, frångå den redan nu gällande regeln att skyldighet till förrättande av sådan vigsel åligger allenast präst i församling, av vilken endera nupturienten är medlem. Att med förslagets ståndpunkt skulle uppstå någon svårighet att i nyss berörda fall erhålla kyrklig vigsel är, såsom lagrådet jämväl medgiver, knappast att antaga.

Vad lagrådet vid 5 kap. 5 och 6 §§ erinrat har vid förslagets öfverseende iakttagits.

Den mot 6 kap. 1 § och 7 kap. 9 § (nuvarande 8 §) framställda anmärkningen har föranlett mig till den ändring, att en ovillkorlig förutsättning för erhållande av separation efter överenskommelse skall vara, att medling, som i sist nämnda paragraf avses, företagits. Härigenom vinnes även bättre överensstämmelse med de danska och norska förslagen. Däremot anser jag icke tillräckliga skäl föreligga att, såsom lagrådet jämväl ifrågasatt, binda rätten att på denna väg vinna separation vid den ytterligare förutsättningen, att äktenskapet bestått viss tid, exempelvis två år. Erfarenheten lärer icke hava visat, att den möjlighet till ävägbringande av skillnad efter överenskommelse, som faktiskt redan förefinnes, i någon nämnvärd utsträckning skulle begagnas under äktenskapets första år. Än mindre torde man behöva frukta missbruk i detta hänseende, om, såsom förslaget i sitt omarbetade skick innebär, skillnad efter överenskommelse städse skall föregås ej blott av ett års separation, utan även av medlingsförsök, vilket senare i fall sådana som de av lagrådet här närmast åsyftade torde få sin alldeles särskilda betydelse. Emot den ifrågasatta begränsningen i 1 §:s tillämplighet talar i hög grad, att möjlighet därigenom praktiskt taget bleve utesluten att på överenskommelsens väg få ett äktenskap upplöst, då det uppdragas ett återgångsskäl eller annan liknande omständighet, till följd varav kanske varje tanke på äktenskapligt samliv med allt skäl redan från början ter sig såsom utesluten. Även de danska och norska delegerade hava uttalat sig emot en dylik ändring.

Beredningens förslag innehåller i 6 kap. 2 § andra stycket ett stadgande därom att separation på grund av söndring makarna emellan ej må utan synnerliga skäl vinnas av make, som huvudsakligen bär skulden till söndringen, därest andra maken motsätter sig separationen. Inom lagrådet har papekats, att detta stadgande icke blivit lyckligt avfattat. Ordalagen synas i själva verket icke utesluta den tolkningen, att beträffande den huvudsakligen

skyldiges rätt att erhålla separation skulle gälla helt andra principer än eljest. Förslagets mening har emellertid helt visst varit en annan; med stadgandet i fråga har man, såsom jämväl inom lagrådet antagits, allenast velat framhäva, att vid prövningen av huruvida trots uppkommen söndring ett fortsättande av sammanlevnaden skäligen kan fordras, strängare krav böra ställas på den, som själv vållat söndringen. Tvenne ledamöter av lagrådet göra gällande att en dylik regel ligger i sakens natur och att dess upptagande över huvud i lagtexten kunde medföra fara för missförstånd. Med hänsyn till det här föreliggande spørsmålets stora vikt anser jag dock ej tillrådligt att i lagtexten förbigå det med tystnad, men väl har det föreslagna stadgandet omarbetats till förebyggande av missförstånd i rättstillämpningen. I samband härmed hava jämväl 2 § första stycket och 4 § undergått jämkning.

I nära överensstämmelse med lagrådets hemställan hava 6 kap. 10 och 11 §§ ändrats. Motsvarande ändringar torde komma att vidtagas i det danska förslaget och, såvitt angår det ämne som i 11 § avses, jämväl i det norska.

Vid överbägande av vad lagrådet yttrat vid 7 kap. 10 § har jag funnit riktigast att ej blott i vissa hänseenden omarbета detta lagrum, utan ock i sammanhang därmed i 6 kap. 14 § upptaga en bestämmelse om rätt för make, som vunnit separation, att erhålla förordnande om boupptecknings förrättande, ett stadgande, som på grund av de i 5 kap. 4 § och 6 kap. 19 § gjorda hänvisningar blir tillämpligt jämväl efter återgång och äktenskapsskillnad. I kapitlet om rättegång i äktenskapsmål synes frågan om boupptecknings förrättande böra upptagas till reglering allenast såvitt den äger samband med dylik rättegång.

Till 6 kap. 23 § har fogats en föreskrift om rätt för make, som ej skall hava vårdnaden om barnen, till umgänge med dessa. Det är att förvänta, att det danska förslaget varder på motsvarande sätt modifierat, och möjligen bliver detta händelsen jämväl beträffande det norska.

I överensstämmelse med lagrådets hemställan har första punkten i 7 kap. 3 § uteslutits ur förslaget. Däremot har jag ej trott det vara riktigt att, på sätt lagrådet förordat, begränsa förmyndares rätt att i äktenskapsmål föra talan för myndling, som är sinnessjuk eller sinnesslö. En dylik begränsning kan, såsom framgår av lagrådets yttrande, leda till ganska stötande konsekvenser. Visserligen är det å andra sidan sant, att förmyndaren kan tänkas missbruka en talerätt, som tillerkännes honom utan inskränkingar, och det hade varit önskligt, om hans rätt att föra talan kunnat, efter mönstret av vad som gäller enligt de danska och norska förslagen, bindas vid villkor av förmynderskapsdomstolens samtycke. Då

detta emellertid på skäl, vilka lagrådet angivit, näppeligen låter sig göra, synes mig riktigast att bibehålla förslaget i denna del oförändrat.

De ändringar, som vidtagits i 6 § (numera 5 §), hava allenast förtydligande syfte. Att, såsom lagrådet föreslår, i ytterligare ett par fall medgiva stämmings delgivning i här stadgad ordning, synes ej erforderligt eller tillrådligt. Enligt lagrådets mening skulle oklarhet råda om tillämpligheten av denna paragraf i sådana fall, då den talan, som giver ett mål karaktären av äktenskapsmål, grundas å brottsligt förfarande och även yrkande om ansvar framställes i stämningen. Såvitt jag förstår, lämnar dock förslaget här icke rum för någon tvekan. En talan av i 1 § angivet innehåll har enligt förslaget städse naturen av talan i äktenskapsmål, och förevarande paragraf är sålunda därå tillämplig, oberoende av att talan föres på grund av brott och ansvar för brottet yrkas. Lika uppenbart är att vad här stadgas angående formen för instämmande av vissa slags civila anspråk icke avser att medföra någon rubbning i rättegångsbalkens föreskrifter om formen för anhängiggörande av ett ansvarsyrkande. Väckes nu i en och samma stämning i anledning av en brottslig gärning dels sådan talan, som här avses, dels ett ansvarsyrkande, kan följaktligen inträffa att förstnämnda talan måste anses behörigen instämd och sålunda skall upptagas till prövning, medan händelsen beträffande ansvarsyrkandet är den motsatta. Lagrådet synes fästa stor vikt vid att resultatet med tillämpning av nu gällande rätt i motsvarande fall bliver ett annat. Men denna olikhet beror ju på att den gällande rätten icke i likhet med förslaget betraktar äktenskapsmålen såsom en särskild grupp av mål, kännetecknade icke av grunden för det framställda anspråket utan av dettas innehåll.

Lagrådets anmärkning mot 7 kap. 7 § (numera 6 §) har föranlett omarbetning av detta stadgande till närmare överensstämmelse med det danska förslagens motsvarande regel.

Den lösning lagrådet föreslagit beträffande frågan om behörighet att anställa medlingsförsök (förutvarande 9 § nuvarande 8 §) har jag icke trott förtjäna företräde framför den av lagberedningen föreslagna.

Vad i övrigt vid 7 kap. så ock vid 8 kap. 2 § yttrats har vid förslagens överseende iakttagits. Den nya 7 kap. 15 § har tillkommit i anledning av en vid 6 kap. 14—17 §§ gjord erinran.

Vad promulgationslagen angår, har i 4 § tillagts ett stadgande om tillämpning i vissa fall av nu gällande bestämmelser om jäv mot äktenskap, 8 § har omarbetats och i 9 § har andra ledet uteslutits, allt i överensstämmelse med lagrådets hemställan. Lagrådet har jämväl gjort erinran i anledning därav att enligt 4 § den, som önskar vinna upplösning

av ett ofullkomnat äktenskap, för framtiden städse är hänvisad till den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810, och sålunda ej vidare genom skillnadsfrågans anhängiggörande vid domstol kan bliva i tillfälle att framställa anspråk av ekonomisk innebörd. Härmed torde åsyftas att reglerna om förverkande av giftorätt eller del därav vid skillnad på grund av vissa anledningar, särskilt horsbrott, icke vidare bliva tillämpliga. Att denna påföljd av vissa förseelser mot make här utebliver, torde emellertid befinnas ganska rimligt, om man tager i betraktande dels de ifrågavarande förbindelsernas verkliga natur, dels den omständigheten att i ofullkomnade äktenskap giftorätt regelmässigt tillkommer allenast ena parten, varför ett stadgande om förverkande av sådan rätt här måste anses verka i särskilt hög grad godtyckligt. Första och tredje leden i 9 § har jag trots böra i klarhetens intresse bibehållas, och har det förra i följd av lagrådets erinran fullständigats; att detta stadgande, såsom lagrådet befarar, skulle kunna föranleda den missuppfattningen, att undergående av frihetsstraff enligt förslaget vore att betrakta såsom ett äktenskapshinder, anser jag i betraktande av den plats stadgandet erhållit vara uteslutet.

Beredningen föreslår den ändring i gällande förmyndareordning, att det företräde till förmynderskap, som enligt lag tillkommer fader, för det fall att föräldrarnas äktenskap går åter eller de vinna separation eller äktenskapskillnad, skall tillkomma den av dem, vilken skall hava barnen i sin vårdnad. Lagrådet anser emellertid på anförda grunder att gällande lag i denna del bör bibehållas oförändrad och sålunda faderns företrädesrätt till förmynderskap kvarstå även beträffande barn, varom modern skall hava den personliga vårdnaden. I likhet med beredningen är jag av den uppfattningen, att barnens fördel här varder bäst tillgodosedd, om föräldramyndigheten hel och odelad tillfaller modern och icke uppdelas på föräldrarna. Är hon icke lämpad att handhava jämväl förmynderskapet, kan ju detta överflyttas på annan person, men bör fadern härvid icke hava rätt att framför andra komma i åtanke. Skulle, där vårdnaden tillägges modern, förmynderskapet regelmässigt tillkomma fadern, kunde, såsom jag tidigare framhållit på tal om giftomannaskapets anordnande i hithörande fall, lätt inträffa att barnet bleve lidande till följd av misshälligheter föräldrarna emellan. Faran härför är så mycket större som gränsen mellan de befogenheter, vilka innefattas i vårdnadsrätten, och dem, som ingå i ett därifrån skilt förmynderskap, i gällande lag är lämnad obestämd och icke heller lämpligen kan i detta sammanhang regleras, då frågan därom nära sammanhänger med andra på dagordningen stående lagstiftningsproblem av central betydelse. Till förekommande av obehörig inblandning

i de under moderns vårdnad ställda barnens uppfostran är det följaktligen av vikt att hon jämväl innehaver förmynderskapet eller att detta åtminstone tillkommer någon, som med säkerhet kan förväntas utöva det i samförstånd med henne. Med hänsyn till vad jag sålunda anfört läser avgörande vikt icke få tillmätas de olägenheter i vissa hänseenden, som lagrådet visat vara förenade med beredningens förslag och vilka för övrigt torde kunna delvis avhjälpas på den administrativa lagstiftningens väg.

I anledning av erinran från lagrådets sida hava tilläggsförfattningarna fullständigats med ett förslag till lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Den ändring, som vidtagits i förslaget till lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, är av redaktionell natur och sammanhänger med den förändrade terminologi, som i vissa hänseenden införts genom förordningen den 23 december 1910 angående kyrkoböckers förande.

Departementschefen uppläste härafter i enlighet med det avgivna yttrandet avfattade förslag till

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;
- 7) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 8) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 9) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 10) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 11) lag om upphävande av § 29 i ridderskapet och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 12) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; och

13) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet;
och hemställde departementschefen, att förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition för riksdagen till antagande framläggas.

Statsrådets övriga ledamöter biträdde departementschefens hemställan; och täcktes, med bifall till densamma, Hans Maj:t Konungen förordna, att nådig proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skulle till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

N. Beite.
